

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.

Andra Kammaren.

Nr 50.

Fredagen den 20 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för det den 13 innevarande maj på förmiddagen hållna sammanträdet.

Sedan det vid sammanträdet på eftermiddagen samma dag förda protokoll upplästs, begärdes ordet af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman! Det protokoll, som nu upplästs, redogör för kammarens förhandlingar den 13 maj. Bland ärenden, som då förekommo, var äfven en votering om tillstånd för herr Lindley att få till herr civilministern framställa en interpellation. När resultatet af voteringen härom blef känt, uppträdde ganska många af kammarens ledamöter och beklagade utgången samt tillkännagafvo, att de röstat för framställandet af interpellationen i fråga. Äfven jag begärde ordet och yttrade därvid: »Jag ber att få nämna, att jag röstade emot framställandet af denna interpellation, och såsom orsak därtill vill jag endast antyda, hurusom friherre Palmstierna för någon tid sedan lade kammaren till last, att en interpellation blifvit framställd, därför att ingen votering därom ägt rum. Det är med anledning däraf, som jag nu röstat emot, för att icke få stå som, så att säga, medinterpellant.» På aftonen samma dag anhöll herr Fridtjuv Berg att få framställa en interpellation, och sedan denna interpellation blifvit medgifven och debatt därefter uppstått, begärde friherre Palmstierna ordet och, efter att ha yttrat sig om en hel del andra saker, vände han sig nu till mig och sade: »Jag måste dock dessvärre skingra herr Carl Perssons illusioner om hvad jag menat, då han alldeles missuppfattat mig eller läst fel i protokollet» — d. v. s. protokollet för ett kammarens föregående sammanträde. Och vidare: »Jag har aldrig sagt att, därest kammaren beviljar framställandet af interpellation, den ställer sig solidarisk med interpellanten» etc. Sedan utvecklar han ganska vidlyftigt en öfre och en undre gräns, som man har att röra sig emellan. Det vill jag nu icke tala om, ty den saken förstår jag mig knappast på. Men sedan slutar friherre Palmstierna med följande ord: »Jag vill likväl bestämdt tillbakavisa den förvanskning af mitt

uttalande, som i dag på morgonen gjort sig gällande i herr Carl Perssons yttrande.»

Det är med anledning häraf, som jag begärt ordet, och jag tror mig hafva rätt att tillbakavisa friherre Palmstiernas hårda beskyllning mot mig och skall söka att visa detta med några få ord, hämtade ur protokollet för den 17 mars i år. Den af herr Lindhagen framställda interpellationen beträffande kvinnans politiska rösträtt blef den dagen besvarad af hans excellens statsministern, och sedan detta var gjordt, uppstod en ganska lång debatt, under hvilken hans excellens statsministern yttrade gent emot herr Lindhagen, som icke var belåten med det afgifna svaret, bland annat följande: »Herr Lindhagen vet ju alltihop förut, hvarför kommer herr Lindhagen då med frågor och vill att jag skall besvara dem? Är det emellertid så, att herrarne i allmänhet äro intresserade af att höra i detalj hvad denna utredning ytterligare skall omfatta, har jag naturligtvis icke det allra minsta emot att meddela detta.»

Med anledning af detta yttrande begärde friherre Palmstierna ordet och säger: »Det uttalande, som herr statsministern nyss gjorde, förvånar mig något. Jag har den uppfattningen, att det här icke är fråga om ett spörsmål, som herr Lindhagen ensam riktat till herr statsministern, utan det är ju så, att herr Lindhagen med denna kammares tillstånd genom detta beslut visat ett *påtagligt* intresse för att få *just* de båda frågor, som herr Lindhagen framställt, besvarade af herr statsministern. Jag har velat understryka detta, på det att situationen må vara fullt klar för kammaren. Det är af omedelbart intresse för oss alla att snarast möjligt få fullständigt veta, när denna fråga kan komma på kammarens bord.»

Mot detta friherre Palmstiernas uttalande yttrade sig herr Palme och gjorde därvid gällande precis den uppfattning, som jag har, och hans anförande var till sitt innehåll alldeles öfverensstämmande med det yttrande, som jag själf haft och som jag nyss uppläste för kammaren. Herr Palme säger sålunda: »Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande nyss af friherre Palmstierna. Han framhöll, att den omständigheten, att kammaren hade gifvit sitt tillstånd till framställande af en interpellation, betydde, att kammaren därigenom hade uttalat sitt intresse för den sak, interpellationen gällde, och så att säga, om man fullföljde hans tankegång, ställt sig bakom interpellanten.» Och så utvecklade herr Palme vidare skälen för den uppfattning, han hade, och som äfven jag trott mig äga rätt att hafva. Men så uppträdde ånyo friherre Palmstierna och skulle försöka borteliminera herr Palmes åsikt; och friherre Palmstierna slutade i alla fall på detta sätt: »Om en interpellation får framställas, visar väl detta dock, att kammaren gärna vill höra svaren på den fråga, som föreligger, och därvid gör sig kammaren i viss mån meddelaktig i frågans framställande.»

Med detta tror jag mig hafva visat, att jag haft fullt skäl för det uttalande, jag har gjort, och som nu är uppläst alldeles så, som det är uppfattadt af notarierna här vid stenografbordet. Jag vill slutligen säga, att, om friherre Palmstierna fortfarande anser, att

han haft fog för sitt påstående, att jag förvanskat hans åsyftade tal, är, efter min åsikt, den höga lärdom eller den stora begåfning, som han har, icke riktigt väl använd.

Vidare anförde

Friherre Palmstierna: Jag ber, herr talman, att få uttrycka någon förvåning öfver det uttalande, som herr Carl Persson nyss gjort. Jag hade ett samtal med herr Persson i går och meddelade då herr Persson, att det uttryck, som jag hade funnit, att han användt i sitt uttalande, *och som utaf mig omedelbart antecknades*, och som sedan stod i tidningspressen, nämligen att kammaren ställde sig »*solidarisk*» med interpellanten, dock icke uppfattats på sådant sätt af stenograferna och icke heller ingått i det stenografiska protokollet. Det var mot detta uttryck »*solidarisk*», som jag riktade mig, då jag använde de ord, som jag gjorde i slutet af mitt anförande.

När jag till herr Carl Persson gjort detta meddelande, att detta ord, *som var själfva grunden för mitt anförande*, icke af stenograferna uppfattats på ett sådant sätt, så ansåg jag för min del, att denna sak skulle vara klar. Då nu emellertid herr Carl Persson framdragit den inför kammaren, kan jag naturligtvis med största nöje lämna precis samma meddelande, som jag förut lämnat herr Carl Persson, nämligen att ordet »*solidarisk*», som jag uppfattat, att han användt, och som jag fann i tidningspressen, och hvilket uttryck var grunden för mitt anförande, icke återfinnes i det stenografiska protokollet, hvarför jag under sådana förhållanden icke haft anledning att bibehålla slutorden i mitt anförande.

Härmed var öfverläggningen afslutad, hvarefter kammaren godkände protokollet.

Slutligen upplästes och godkändes protokollet för den 14 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen. Den kungl. propositionen bordlades på begäran.

§ 3.

Härefter föredrogs herr *Bergs* i Stockholm å kammarens bord hvilande anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål.

Sedan herr talmannen gifvit proposition på bifall till denna anhållan och funnit propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, begärdes votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr Bergs i Stockholm anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit berörda anhållan.

Omröstningen utvisade 130 ja och 69 nej och hade kammaren alltså bifallit herr Bergs berörda anhållan.

§ 4.

Herr *Lindleys* å kammarens bord liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa ett spörsmål blef härefter föredragen.

Herr talmannen framställde proposition på bifall till densamma och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja. Men jämväl nu begärdes votering, hvarför följande voteringsproposition blef uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr *Lindleys* anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa ett spörsmål, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit berörda anhållan.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 91 nej, vid hvilken utgång kammaren gifvit sitt bifall till herr *Lindleys* anhållan.

§ 5.

Efter föredragning bordlades åter bankoutskottets memorial, nr 24, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 6.

Till behandling förelåg häruppå statsutskottets utlåtande, nr 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf samt i ämnet väckta motioner.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.*

I en till Riksdagen den 4 april innevarande år aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 119, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gellivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen bevilja ett anslag af 21,500,000 kronor och däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisa för år 1910 4,915,000 kronor samt för år 1911 2,650,000 kronor.

I sammanhang därmed hade utskottet till behandling förehåft dels en af herr *Olsson* i Fläsbro i Andra kammaren väckt motion nr 300, däri hemställt, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förenämnda proposition måtte, för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Vakkokoski och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Vakkokoski och Kiruna samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen, bevilja ett anslag af 13,855,000 kronor och däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisa för år 1910 4,404,000 kronor samt för år 1911 4,045,000 kronor, dels en af herr *Fürst* likaledes i Andra kammaren väckt motion, nr 301, däri motionären dels hemställt, att Riksdagen ej nu skulle bifalla Kungl. Maj:ts framställning angående uppförande af elektrisk kraftstation vid Porjusfallen, dels ock, för den händelse denna motionärens hemställan ej af Riksdagen komme att bifallas, utan ett utbyggande af vattenfallet vid Porjus beslötes, föreslagit, att Riksdagen skulle besluta, att de medel, som för sådant ändamål anvisades, skulle af vederbörande styrelse förräntas efter 4 procent, hvarjämte amortering af samma medel skulle äga rum efter fastställd amorteringsplan.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å herrar Olssons i Fläsbro och Fürsts motioner, den sistnämnda i hvad den innebure förslag om afslag å Kungl. Maj:ts proposition, måtte för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gellivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen bevilja ett anslag af 21,500,000 kronor

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

och däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisa för år 1910 4,915,000 kronor samt för år 1911 2,650,000 kronor; samt

b) att herr Fürsts förevarande motion, i hvad den afsåge bestämelse angående förräntande af till ifrågavarande anläggning anvisade medel samt angående amortering af samma medel, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Olsson* i Fläsbro och *Sjö* föreslagit, att utskottet skulle hemställa,

a) att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och med bifall till såväl herr *Olssons* i ämnet väckta motion som herr Fürsts förenämnda motion i hvad den innebure förslag om afslag å Kungl. Maj:ts proposition, måtte för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Vakkokoski och för anläggande i sammanhang därmed af järnväg mellan Vakkokoski och Kiruna samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införandet af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen bevilja ett anslag af 13,855,000 kronor samt däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisa för år 1910 4,404,000 kronor och för år 1911 4,045,000 kronor samt

b) att herr Fürsts förevarande motion, i hvad den afsåge bestämelse angående förräntande af till ifrågavarande anläggning anvisade medel samt angående amortering af samma medel, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan *mom. a)* föredragits, lämnades ordet till

Herr *Olsson* i Fläsbro, som yttrade: Herr talman, mina herrar! För min del har jag sällan om ens någonsin läst en framställning till Riksdagen med så stort intresse som denna. Under första läsningen, som för mig vanligen, när det gäller stora förslag, ej är mycket värd, syntes det af Kungl. Maj:t förordade alternativet vara det bästa. Det föreföll nämligen obestriddigt, att den vidare synpunkt, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet anlagt på frågan, ägde afgörande betydelse. Vid närmare studium af propositionen jämte därtill hörande intressanta och upplysande bilagor kom jag likväl till ett annat resultat. Och då det här gäller en mycket stor ekonomisk fråga, så kan det svårigen anses förmätet, att jag något närmare angifver de skäl, hvarpå min till sist intagna ståndpunkt grundar sig.

Enligt motiveringen i den kungl. propositionen har den ledande tanken hos järnvägsstyrelsen vid uppgörandet af förslaget till elektrifiering af någon viss statsbanedel varit att åstadkomma största möjliga garanti i såväl tekniskt som ekonomiskt afseende för ett tillfredsställande resultat. Dess uppgjorda och ända in i det sista förfäktade förslag om Vakkokoskifallet såsom kraftkälla vittnar också oförtydligt om, att ett sådant tillfredsställande resultat afser tiden från och med anläggningens tagande i bruk för järnvägsdrift och icke först längre fram. Ehuru herr statsrådet och chefen för civildepartementet icke på något som helst sätt opponerat sig mot denna

enligt mitt fattiga begrepp sunda tanke, så har han likväl funnit nödigt att gå från densamma vid det slutliga valet mellan de två förslagen. Hufvudskälet därtill är visserligen storvulet och väl ägnadt att slå an på högt flygande naturer men också att ingifva vissa betänkligheter hos dem, som vid närmare besinnande icke äga hans förmåga att anlägga den högre synvinkel, hvarom propositionen talar. Jag skall nu tillåta mig att något stanna vid dessa betänkligheter.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Vid sitt förord af Porjusförslaget har herr statsrådet låtit sig ledas af nationalekonomiska synpunkter. Ja, detta är godt och väl. Men det vill synas mig, att ett planmässigt utnyttjande af statens vattenkraft äfven är af nationalekonomisk betydelse. På ett ställe i propositionen finner herr statsrådet det påtagligt, att Vakkokoskifallet bäst lämpar sig för elektrifiering af här omhandlade statsbandedel, och på ett annat ställe, att det ligger sämre till än Porjusfallen för industriellt behof. Jag ger honom fullkomligt rätt i dessa båda påståenden. Men då synes det mig, som om konklusionen borde blifvit denna: vi utnyttja Vakkokoski för det ändamål, hvartill det enbart lämpar sig och lämpar sig utmärkt väl, men spara det för industriellt behof mer väl belägna Porjus för ett framtida behof. I stället har Kungl. Maj:t föreslagit att använda det för järnvägsdrift i alla afseenden sämre belägna Porjus med uppenbar påföljd, att Vakkokoskivattnet får framrinna utan industriellt gagn till tidernas ända. Den enda möjligheten vore väl, att vi i framtiden skulle kunna lämpligen drifva nu omhandlade bandel med kraft därifrån, men då hade man ju byggt den långa och dyrbara ledningen från Porjus till Kiruna för intet. Anses detta *allmänt* utgöra vittnesbörd om god nationalekonomi, då tackar jag Gud för att jag icke är såsom andra människor. Men det är det bestämdt icke. Snarare kan det kallas för brott, som mot naturen är.

Vakkokoskiförslaget erbjuder den ojämförligt största garantin i tekniskt afseende. En elektrisk ledning från Porjus till Kiruna blir 120 kilometer lång, en motsvarande ledning från Vakkokoski till Kiruna endast 20 kilometer. Porjusledningens ansenliga längd gör, att den elektriska kraften måste öfverföras med en spänning af 80,000 volt, men å Vakkokoskiledningen behöfs endast 60,000 volt. Mot förstnämnda höga spänning ställer sig järnvägsstyrelsen mycket tveksam ur elektroteknisk synpunkt. Vattenfallsstyrelsen återigen ser däruti ingen vidare svårighet och anför till stöd därför ett referat ur en amerikansk facktidskrift angående driftsäkerheten å en däri angifven högspänningsledning. I detta referat heter det dock, att driften visat sig *i stort sedt* — och sålunda icke till alla delar — lika tillförlitlig som med en ledning på 50,000 till 60,000 volt. Det visar ju, att svårigheterna ej alltid lyst med sin frånvaro. Och jag vill tillägga, att, då nu inom järnvägsstyrelsen inrättats en byrå för elektrisk järnvägsdrift, denna styrelse bör vara minst lika kompetent som vattenfallsstyrelsen att bedöma hithörande spörsmål. Och vidare, då de elektriska firmorna fordra att få verkställa den elektriska utrustningen vid kraftstationen äfvensom matarledningen, om Porjusförslaget väljes, men icke uppställt samma fordran beträffande

Angående
 utförande af
 en elektrisk
 kraftstation
 vid Porjus-
 fallen i Stora
 Lule af.
 (Forts.)

Vakkokoskiförslaget, så visar det uppenbart, såsom också firmorna erkänna, att endast om Porjus-anläggningen utföres med den allra största noggrannhet, kan det finnas förhoppning om ett godt resultat. Mig synes sålunda, att icke tillräcklig garanti finnes i tekniskt afseende för Porjus-anläggningen. Innan jag med min röst understöder detta förslag, fordrar jag ett bestämt och enigt uttalande af sakkännen på denna punkt. Mig kan det icke falla in att bidra till statskuldens ökning med öfver 20 miljoner kronor på måfå.

Nu kan man visserligen anse, att firmornas utfästelse att inom viss tid borttaga den elektriska anläggningen och återbetala bekommen likvid utgör garanti för, att äfven Porjus-anläggningen skall utfalla väl. Ehuru värdet af denna utfästelse hufvudsakligen beror på firmornas egen förmåga att infria densamma, vill jag icke med kännedom om deras samfälliga solidaritet draga denna förmåga i tvifvelsmål. Dock torde det vara tillåtet att i ett fall sådant som detta erinra om de otaliga bevisen från senare tider för den gamla sanningen, att »Gud den högsta underman upphöja och förnedra kan!» Men, som sagdt, jag lämnar detta därhän. Däremot vill jag erinra om att på samma papper, där firmorna i fråga erjudit sig att göra detta, ha de i bestämda och kraftiga ordalag framhållit, att Porjus-anläggningen med dess långa matareledning och höga spänning ger ojämförligt mycket större rum för driftstörningar än Vakkokoski-anläggningen. Därmed har man också erkänt, att försöket att drifva riksgränsbanan med kraft från Porjus kan aflöpa illa. Men i så fall går det illa, icke blott för firmorna utan äfven för staten. Ty då har staten nedlagt 13,000,000 kronor i Porjus, men ändå är riksgränsbanan icke elektrifierad. Därtill komme med säkerhet 3,000,000 kronor för dubbelspår, som ej längre kunde undvikas, hvadan vi vore uppe i ett högre belopp, än det vida säkrare och vida billigare Vakkokoskiförslaget skulle kosta.

Men äfven i ekonomiskt afseende har Vakkokoskiförslaget företräde. Om jag utgår ifrån, såsom också järnvägsstyrelsen till sist gjort, att kraften i Vakkokoski är tillräcklig allenast för järnvägens behof, kommer man ändå till en beräknad vinst ifrån början af 448,000 kronor årligen, under det att motsvarande vinst, om Porjusförslaget väljes, stannar vid 225,000 kronor, allt i runda tal. Vakkokoskiförslaget är sålunda från början nära hundra procent fördelaktigare. Man bör dock komma ihåg, att vinstberäkningen grundar sig till hufvudsaklig del på anläggningskostnadens storlek. Ökas denna i väsentlig grad, hvilket icke motsäges, utan tvärtom bestyrkes utaf erfarenheten från dessa trakter, får också vinsten ett helt annat utseende. Det skulle icke alls förvåna mig, om den del af anläggningen, som icke är afsedd att utföras af firmorna för ett på förhand bestämt pris, kommer att öfverstiga den beräknade kostnaden med inemot femtio procent. Men i så fall ginge Porjus-anläggningen från början med en årsförlust af omkring 38,000 kronor, under det att Vakkokoskianläggningen i alla händelser hade att glädja sig åt en årsvinst på 286,000 kronor.

Men icke nog därmed. Man kan också sätta i fråga, huruvida

icke kostnadsberäkningarna för Vakkokoski äro hållbarare än motsvarande beräkningar för Porjus. De förstnämnda kostnadsberäkningarna äro uppgjorda af vattenbyggnadsbyrån på basis af enhetspriser, lämnade af arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader A. Granholm. Dessa beräkningar ha sedan noga granskats af vattenfallsstyrelsen, och ehuru samma enhetspriser därvid följts, har likväl kontrollgranskningen ledt till en ökning i kostnadssumman med något öfver 2,000,000 kronor. Ökningen beror visserligen till väsentlig del därpå, att kraftigare dammar med ty åtföljande högre kostnader ansetts behöfliga, men också, enligt hvad jag trott mig finna, därpå, att djupare grundgrävningar m. m. föreslagits. Och skulle man vara nog förmäten att ifrågasätta, att äfven vattenfallsstyrelsen utgöres af människor, behäftade med de vanliga mänskliga svagheterne, ligger det icke utom möjlighetens område, att den, som från början energiskt motsatt sig Vakkokoskiförslaget, varit ganska hårdhänt fram vid denna granskning. Emellertid har Vakkokoskiförslaget undergått en grundlig kontrollgranskning, som borgar för, att det är något så när tillförlitligt. Porjusförslaget återigen är uppgjort af vattenfallsstyrelsen, men har icke, hvad kraftverket angår, undergått kontrollgranskning af någon annan, såvidt jag åtminstone kunnat finna. Nyssnämnde Granholm och vår i liflig hägkomst bevarade vän från Trollhätteförslaget i fjol, löjtnant Mahm, ha endast förklarat sig godkänna de vid beräkningarna använda enhetspriser, men huruvida t. ex. två fots grundgrävning föreslagits, där tio fots grundgrävning behöfts o. s. v., i det afseendet ger förslaget absolut ingen kontroll. Men hvart det kan leda, om Riksdagen bygger sina miljöbeslut på okontrollerade kostnadsförslag, kommer tyfvelsutan beslutet om Trollhätte kanals ombyggnad att snart nog visa, såvida det icke redan gjort det.

Men är det sålunda obestriddigt, att Vakkokoskiförslaget har från teknisk och ekonomisk synpunkt betydande företräden framför Porjusförslaget, så framställer sig den frågan: Hvilka skäl ha förmått Kungl. Maj:t att det oaktadt förorda det senare förslaget? Dessa skäl äro flera, men det är dock endast ett, som förklaras vara af afgörande betydelse, nämligen de med Porjusförslaget förenade möjligheterna att skapa industri i Norrbotten. De öfriga skälen har däremot tillmätts en mycket underordnad betydelse. Jag skall därför förbigå dessa, åtminstone för tillfället, och endast hålla mig till nyss angifna huvudskäl.

Vare det långt ifrån mig att vilja bestrida behovet af statens medverkan för åstadkommande af industri i denna aflägsna landsdel. Men jag vill uttala som min mening, att tidpunkten därför ännu icke är inne försåvidt med en sådan industri i främsta rummet åsyftas framställning af järn medelst elektricitet. Äfven om det kan sägas, att problemet om elektrisk malmsmältning nu är tekniskt löst, hvilket väl torde vara för mycket sagdt, följer icke däraf utan vidare, att en dylik industri också kan med fördel komma till stånd däruppe. Enligt hvad jag öfvertygat mig om, lär den elektriska kraften för på sådan väg framställt järn icke få kosta mer än omkring 30

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

kronor per hästkraft, om järnet skall kunna afsättas inom landet. Ehuru det med kraftbolaget öfverenskomna kraftpriset är något högre — men ändå medför förlust för staten — torde det dock vara möjligt för staten att från ett kraftverk i stor skala med fördel leverera kraft till ett smältverk, hvars produkter kunna afsättas inom landet. Men nu har det sagts mig, att om de planer på elektrisk malm-smältning, som äro uppe i andra delar af landet, komma till utförande, så kan det sättas i fråga, om icke det inhemska behovet af järn blir fyllt från det hållet. Äro dessa antaganden riktiga, hvilket jag gifvetvis saknat förmåga att bedöma, så finge också ett eller flera smältverk i Norrbotten anläggas för export; men därvid är att märka, att fackmännen äro absolut eniga om att kraften måste vara billigare än dess själfkostnad, om järnet skall kunna täfla med utländskt s. k. cokes-järn. Man behöfver således icke vara en alltför urbota pessimist för att känna behof af att reagera åtminstone något mot herr civilministerns optimistiska framtidsdrömmar.

Äfven må man komma ihåg att kraften, som enligt regeringsförslaget skulle erhållas i Porjus, nätt och jämt räcker till för järnvägens och malmbolagens behof. Det är först genom ytterligare regleringar som de 65,000 hästkrafter, hvarom i propositionen talas, skulle frambringas. Enligt vattenfallsstyrelsen skulle dessa regleringar komma att kosta cirka 5 miljoner kronor. Men denna siffra grundar sig icke på noggrant utförda beräkningar, utan är tilltagen mera på en höft. Därför säger också vattenfallsstyrelsen: »Kostnaden för fullständig reglering uppskattas öfverslagsvis till cirka 5,000,000 kronor.» Herrarna höra således att det är ett alldeles extraordinärt »cirka». Då man af erfarenhet vet, hur ofta till och med noggrant utförda kostnadsberäkningar visa sig felaktiga, så har denna siffra såsom utgångspunkt för kraftverkets slutkostnad för mig intet värde alls. Därjämte antyder vattenfallsstyrelsen, att en sådan vattenreglering kommer att medföra skada på nedanför Porjus belägna vattenverk och annan egendom äfvensom på fisket, hvarom icke föreligger någon som helst utredning. Härvid må man också komma ihåg, att de 300,000 hästkrafter, som lära kunna uttagas efter regleringen, erhållas först genom en hel del nya dammar och kraftverk nedanför Porjus, med uppenbarligen mycket stora men ännu ej kända anläggningskostnader.

Äfven vill jag framhålla och alldeles särskildt betona, att ett antagande af Vakkokoskiförslaget icke omöjliggör eller ens försvårar tillkomsten af industri i Norrbotten och ej heller fördyrar den för denna industri erforderliga kraften, utan tvärtom gör den billigare. Min mening är nämligen den, att sedan problemet om elektrisk malmsmältning blifvit icke blott tekniskt utan äfven ekonomiskt löst och köpare af kraft däruppe till följd däraf visat sig, så böra preliminära aftal upprättas med staten om leverans af sådan kraft till malmsmältning. Sådana aftal kunna gifvetvis äfven afse andra industriella behof. När det således är konstateradt, att behof af kraft för industri föreligger, då är också rätta tiden att utnyttja Porjusfallen, men icke förr. Om saken ordnades på detta sätt, så

kunde visserligen kraften icke levereras samtidigt som den beställdes, men förbrukarna lära väl också behöfva en viss byggnadstid för sina anläggningar.

Återstår nu endast att visa mitt förslags ekonomiska företrädare framför regeringsförslaget äfven i sist anförda afseende. Genom att först utbygga Vakkokoski, blir den för industriell verksamhet erforderliga kraften i Porjusfallen billigare. För att kunna, med ledning af de i propositionen förefintliga uppgifterna, göra en fullt hållbar och rättvis jämförelse i afsikt att visa detta, antager jag, att malmbolagen äfven några år längre fram i tiden äro villiga att träffa uppgörelse med staten om kraft för deras behof på alldeles samma villkor som nu. Kostnaden för en trefasanläggning bibehålles därför i båda förslagen. Vidare utgår jag ifrån, att de första årens inkomster på denna trefasanläggning icke komma att öfverstiga den garanterade inkomsten af 350,000 kronor per år, samt att inkomsten från bolagen äfven längre fram i tiden blir alldeles lika för båda förslagen. Under denna förutsättning, mot hvilken icke kan vara något att anmärka, då kraften i båda fallen är afsedd att tagas från Porjus samt anläggnings- och driftkostnaderna äro beräknade alldeles lika, kan den större vinst, Vakkokoskianläggningen från början lämnar, icke förändras af en framtida större eller mindre inkomst från malmbolagen. Om nu Riksdagen skulle besluta att elektrifiera riksgränsbanan med kraft från Vakkokoski, så blir vinsten från första början, och intill dess ledningen till malmbolagen kommer till stånd, 223,000 kronor större än enligt regeringsförslaget. Under antagande att 5 år förflyta, innan behof af kraft för industriella ändamål uppstår, har denna sammanlagda mervinst uppgått till minst 1,000,000 kronor. Anlägges så efter dessa 5 år ett kraftverk vid Porjus, med ledning till malmfälten och i öfrigt alldeles lika med det af regeringen nu föreslagna — dock med undantag naturligtvis för den elektriska utrustningen för järnvägsdriften — så kan ej längre påräknas samma högre inkomst för båda anläggningarna gemensamt, som fallet var med Vakkokoskianläggningen ensam, enär ledningen till malmbolagen antages gå med samma förlust enligt mitt förslag som enligt regerings förslag. Därigenom minskas denna vinst från förut nämnda 223,000 kronor till omkring 120,000 kronor; men då denna vinstskillnad till förmån för mitt förslag är att påräkna under all framtid, så kan den betraktas som ränta efter 4 procent på ett till 3,000,000 kronor uppgående kapital. Lägges detta kapital till den förut omnämnda, under de första 5 åren uppsamlade vinsten från Vakkokoskianläggningen, erhålles ett belopp af 4,000,000 kronor, hvarmed slutkostnaden för båda anläggningarna bör minskas. Då nu kostnaderna för Vakkokoskianläggningen äro beräknade till 14,000,000 kronor och för Porjus till 13,000,000 kronor — om den elektriska utrustningen för båda frånräknas — eller tillhoppa till 27,000,000 kronor, så blir slutkostnaden för båda anläggningarna, sedan nyssnämnda 4,000,000 kronor frånräknats, 23,000,000 kronor; och då Porjus-anläggningen enligt regeringsförslaget kostar 21,500,000 kronor, så blir mitt förslag med 2 kraftverk endast en och en half miljon

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

*Angående
uppförandet af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule äff.
(Forts.)*

dyrare. Härvid har jag använt afrundade tal; men med antagande af fullt exakta siffror kommer mitt förslag i en ända, ehuru obetydligt, bättre ställning.

Med detta mitt förslag erhållas precis samma förmåner, som regeringsförslaget erbjuder, nämligen: riksgränsbanans elektrifiering, låt vara med kraft från Vakkokoski; ett kraftverk anlagdt vid Porjus alldeles lika med det af regeringen nu föreslagna; en elektrisk ledning från Porjus till malmfälten utlagd; och alldeles samma storartade utvecklingsmöjligheter bibehållna. Men därutöfver erhåller staten såsom valuta för den till en och en half miljon kronor uppgående högre byggnadskostnaden de 25,000 hästkrafter, färdiga vid turbinaxeln, som enligt regeringsförslaget skulle åtgå till järnvägsdriften, men hvilka nu icke behövas för det ändamålet, då kraften därtill tages från Vakkokoski. Hvad dessa 25,000 hästkrafter skulle vara värda, det kan man förstå däraf, att endast ett något större hästkraftantal erhålles genom den förut nämnda vattenregleringen, som skulle kosta »öfverslagsvis cirka» 5,000,000 kronor.

Nu kan man väl säga, att om saken ordnades på af mig angifvet sätt, så skulle visserligen bland annat ett par mycket värdefulla fördelar vinnas, nämligen dels att riksgränsbanan blefve elektrifierad på ett väsentligen mer betryggande sätt och dels att man icke, med ej obetydlig risk, behöfde nedlägga bortåt 8,000,000 kronor i förtid. Men förslaget, säger man, har den afvigsidan, att den, som behöfver kraft, får vänta. Jag frågar då: hvilka är det, som nu stå med utsträckta händer färdiga att mottaga kraften, då malmbolagen icke kunnat förmås att betala mer än mellan 30 och 35 kronor per hästkraft, under det att t. ex. Göteborgs stad betalar 55 kronor per hästkraft från Trollhättan? och då herr statsrådet ej hoppas att kunna få de fattiga 2- à 3,000 hästkrafter, som malmbolagen ej för närvarande behöfva, utplacerade förrän längre fram och så småningom, så måtte visst marknaden vara lika matt, som kursen är låg.

Jag kan sålunda icke, huru jag än betraktar denna sak, finna annat än att reservationen visat den rätta vägen; och därför anhåller jag, herr talman, ehuru utan hopp om framgång, att få yrka bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Furst: Herr talman, mina herrar! I det föredrag, som statbanechefen för någon tid sedan höll här i kammaren, angaf han motiven till det här föreliggande förslaget vara dels en besparing för statsbanorna, dels en minskning af kolimporten, dels en förtjänst för den elektriska industrien och slutligen som en bisak en ökning af trafikförmågan. För att nu vinna alla dessa förmåner kan man välja tvenne vägar, antingen ett utbyggande af vattenkraften utslutande för riksgränsbanans elektrifiering eller också ett utbyggande för samma ändamål men med afsikt att samtidigt vinna något mer, ett plus, en kraftcentral för öfre Norrland. Det första alter-

nativet fyller ju uteslutande stundens behof och speciellt det, som statsbanchefen anförde, nämligen att kunna utbyta det utländska svarta kolet mot det svenska hvita; det andra däremot ger något betydligt mera, och skulle jag vara ställd i valet endast mellan dessa två, så skulle jag obetingadt gå med på Porjusfallets utbyggnad. Men då kan man fråga sig, huruvida ett sådant utbyggnad nu är lämpligt, eller om man ej skulle kunna fordra en något mera omfattande utredning rörande de följder, en sådan utbyggnad för med sig.

När jag, herr talman, väckte min motion om afslag å den kungl. propositionen, var det icke därför, att jag icke till fullo insåg betydelsen för hela öfre Norrland af ett utbyggnad af Porjusfallen, icke heller därför, att jag ej hade tillräckligt förtroende för de män, som stå i spetsen för vår elektriska industri här i Sverige och deras förmåga att utföra och fullborda detta arbete, utan det var i den känslan, att man vid detta utbyggnad mera spekulerade på framtiden än räknade med nuvarande förhållanden. Jag har nämligen en fruktan för, att om en så stor anläggning som denna ej skulle bli räntabel utan bära sig dåligt, detta skulle för oöfverskådlig tid framåt förhindra allt vidare utbyggnad af statens vattenkraft och i öfrigt allt statens nedläggande af kapital i industriell verksamhet. Jag vill därför uppställa den fordran, när staten vidtager en sådan åtgärd, att beräkningarna göras med den allra största omsorg, så att man kan förutsätta att ekonomiskt utbyte vinnes. När därför staten redan nu har en elektrisk kraftcentral vid Trollhättan, där det finnes en hel mängd outnyttjad kraft, vore det, synes det mig, lämpligt, om man kunde för elektrifiering af någon järnväg i sydvästra Sverige använda en del af denna kraft, där så med fördel kunde ske, trots det att en bana där nere ej erbjuder samma förmån af jämn trafik, som riksgrensbanan obestriddligen gör. Jag tror, att man därmed kunde vinna en annan fördel, den nämligen att den svenska elektriska industrien därvid ensam kunde åtaga sig utförandet af denna anläggning och icke behöfde dela beställningen med en tysk fabrik och med stöd af tyska penningar. Visserligen är det ju sant, att endast viss procent skall enligt kontraktet utgå till den tyska firman, men jag förmodar, att de tyska förlagsgifvarna också fordra någon ersättning. Jag tror också, att en sådan anordning skulle varit till fördel för kraftanläggningen vid Trollhättan, så att de inkomster, som därigenom gifvits åt denna kraftstation, kunde i någon mån ha kompenserat de alltför stora omkostnader, som där förekommit.

Det kan vara af intresse att taga del af, hvad en del svenska industrimän därom anse, och jag skall be att nu få anföras, hvad ingenjör Hedin, disponent vid Gullspångsbolaget, anförde vid ett teknikermöte här i Stockholm. Han sade följande:

»Vi se sålunda, att statens verksamhet bidragit att fördyra vattenfallen, samtidigt som värdet af den färdiga kraften misskrediterats, hvarigenom gifvetvis den privata vattenkraftsindustriens ställning gjorts svårare.

*Angående
uppförandet af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförandet af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fälden i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Sommaren 1908 började staten sin verksamhet beträffande kraftdistribution från Trollhättan längs en af de därifrån utgående hufvudledningarna, nämligen till Skara, och torde det vara af intresse, då denna verksamhet nu pågått öfver ett helt kalenderår, att jämföra denna statens nya verksamhet med de enskilda företagens.

Kraftens distribution kan i stort sedt (ur nationalekonomisk synpunkt) anses mera ändamålsenlig, ju mindre den fördyras under sin transport från kraftkällan till konsumenten. Man får en jämförande öfverblick härutinnan genom att för olika kraftlinjer beräkna dels kostnaden för drift, underhåll, ränta och amortering per kilometer ledning och år, dels fördela från samma linje härflytande inkomst lika på hvarje kilometer.

Den andel af inkomsten, som därvid åtgår för att täcka totala linjekostnaden, är att betrakta som en driftkostnad vid kraftens transport och kan beräknas i procent, alldeles som man brukar förfara beträffande järnvägsdrift. Ju lägre denna driftprocent ställer sig, ju mindre fördyras alltså kraften, och ju gynnsammare är kraftdistributionen ordnad. Samma förhållande, som gör att inkomsten vid nya järnvägar brukar vara lägre per år och bankilometer, gör sig naturligtvis äfven i viss utsträckning gällande beträffande kraftledningar.»

Disponent Hedin gör sedan en jämförelse mellan den nya Skaralinjen och sex större enskilda anläggningar, Yngeredsfors Kraftaktiebolag, Örebro Elektriska Aktiebolag, Kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors, Värmlands Elektriska Försäljningsaktiebolag, Hemsjö Kraftaktiebolag och Motalaströms Kraftaktiebolag. Driftprocenten för dessa bolag är i medeltal 22. För Skara-linjen uppgafs inkomsten per kilometer vara 150 kronor, medan totalinkomsten angafs till 560 kronor och driftprocenten till 373 procent. Han säger vidare:

»Sammanställningen visar det öfverraskande resultat, att statens inkomst från linjen till Skara icke ens betäcker totala årskostnaden för samma linje, hvadan alltså kraften fått skänkas bort. Tydligt är, att denna linje tillkommit med tanke på *framtiden*, men det är betecknande nog, att inkomsten måste 4-dubblas utan ökad anläggningkostnad innan statens kraftdistribution beträffande detta distrikt kan sägas ske lika ekonomiskt som i genomsnitt sker vid motsvarande enskilda företag. Staten synes i detta fall hafva spekulerat betydligt djärfvare än något enskildt företag vågat sig på.»

I förhållande till det kraftbelopp, cirka 40,000 hästkrafter, som lärer vara försålt från Trollhättan, synas därtill ifrågavarande kraftdistrikt vara af synnerligen underordnad betydelse. Detta statens sätt att i förtid utdraga ett nät af långa oräntabla kraftledningar m. m. har redan i vissa fall från den stora allmänhetens sida börjat framkalla liknande anspråk gentemot enskilda företag. Vid detta möte var öfverste Hansen närvarande, och han uppgaf då, att han icke var beredd på, att ingenjör Hedin skulle komma med siffror, hvarför han då icke kunde bemöta dessa. Då dessa siffror dock varit införda i Teknisk tidskrift, utan att jag sedermera sett dem

bemötta, får jag antaga, att de äro riktiga. Öfverste Hansen sade under föredraget: »Det låter förskräckligt, att vi skulle gjort så dålig affär, att omkostnaderna uppgå till 373 procent af inkomsterna. Men direktör Hedin har själf gifvit förklaringen, hvilken jag ber få upprepa: Skara-linjen är ställd på framtiden.»

Rörande själfva driftkalkylen anför öfverste Hansen vidare:

»Gent emot de anmärkningar, som direktör Hedin riktat mot trollhättestyrelsens kalkyler angående Trollhättans bebyggande, vill jag nämna, att det i kalkylerna *icke* fanns intaget något om *vattenkraftens värde*. De gällde endast öfriga omkostnader. Det är alltså med öppna ögon vederbörande myndigheter beslutit om anläggningen.»

Det torde af det anförda kunna framgå, att staten här genom en sin styrelse spekulerat på framtiden och spekulerat så djärft, att väl få enskilda skulle våga sig på något dylikt. När så öfverste Hansen säger, att vid driftkostnadernas beräknande ingen summa upptagits för naturkraften, vill jag tillägga, att detta ej heller gjorts i afseende å Porjusfallet, hvarför de beslutande myndigheterna äfven *nu* må med öppna ögon fatta beslut i denna fråga.

Jag har den uppfattningen, att planen om Porjusfallets bebyggande alltför mycket bygger på framtiden. Så sägs det ju vara meningen att för uttagande af mera kraft, som den föregående talaren anförde, bygga en regleringsdamm — den nuvarande kan ju endast betraktas som fängstdamm. För en dylik utbyggning, som med tiden kommer att bli en absolut konsekvens af ett beslut om utbyggnad, torde väl icke kostnaden stanna vid det blygsamma beloppet af 5 miljoner kronor, utan dessa lära väl behöfva ökas med en summa, betydligt öfver den, som nu anslås. I hvad rör uthyrning af kraft innehåller den kungl. propositionen på sid. 24, att produktionskostnaden för den kraft, som skall levereras till malmbolaget, uppgår till 454,420 kronor. Nu framhölls det visserligen i ett föredrag af öfverste Hansen, att den kraft, som skulle tagas under de första åren, blefve betydligt mindre än längre fram, så att med det kontrakterade priset af 35 kronor per kilowatt + $\frac{1}{2}$ öre per kilowatt-timme skulle under den första tiden och möjligen under en följd af år ej åtgå en så stor mängd kraft, som motsvarar minimiärsättningssumman, 350,000 kronor. Gentemot den fördel, som detta skulle innebära för staten, vill jag som en betydande nackdel sätta, att denna leverans alltjämt och från första stund kostar staten 454,420 kronor, sålunda ungefär 100,000 kronor mer än hvad bolaget får betala per år. Man måste räkna med ett belopp af kontinuerligt öfver 80 procent af maximeffekten, 7,700 kilowatt, under 20 timmar af dygnet för att komma upp till en summa, som något öfverskrider den kostnad, staten har för tillverkning af kraften. Uti statsutskottets betänkande fanns också intagen en järnvägsstyrelsens kritik öfver min motion, men då järnvägsstyrelsen där samtidigt säger, att den redan med en ökning af den nuvarande materielen och med de lokomotivtyper, som finnas, anser sig kunna transportera ända till 3,850,000 ton malm å enkelspår, har jag icke anledning att upptaga detta till debatt och därmed förlänga diskussionen.

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallet i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Till sist vill jag, herr talman, uttala min tillfredsställelse öfver, att statsutskottet i så måtto beaktat min motion, att det i hvad afser anvisning af medel slagit in på lånevägen, ehuru det icke ansett lämpligt, att Riksdagen skulle fastställa förräntnings- och amorteringsplan, utan detta uppdragits åt Kungl. Maj:t.

Herr talman, jag får med anledning af hvad jag här anfört yrka afslag å utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad här under diskussionen förekommit skall jag be att få säga några ord.

Med utvecklingen af Sveriges industri och med den fortsatta utsträckningen af vårt redan nu stora järnvägsnät ökas år från år vårt behof af utländskt bränsle. För närvarande nödgas vi till landet årligen införa cirka 4 1/2 miljon ton engelska stenkol, i vår handelsstatistik upptagna till ett värde af omkring 66 miljoner kronor, en ganska afsevärd post på debetsidan i vår handelsbalans och därjämte för oss en ständig erinran om det betänkliga beroende af våra förbindelser med utlandet, i hvilket vår industri och vårt kommunikationsväsende befinna sig, och hur i många hänseenden ytterligt hjälplösa, vi skulle stå, om dessa förbindelser plötsligt af någon anledning stördes. Känslan härutaf har blifvit här i landet så mycket lifligare i samma mån som tekniken utvecklats sig därhän, att vi kunna säga oss, att därest vi verkligen vilja, så kunna vi också i afsevärd omfattning med kraft från våra vattenfall ersätta det bränsle, vi nu för vårt kraftbehof årligen måste importera från utlandet. Elektrifieringen af statsbanorna har ju också på grund häraf sedan flera år tillbaka i princip beslutats af Konung och Riksdag. Omfattande och dyrbara undersökningar och experiment hafva med anslag från Riksdagen verkställts, och Riksdagen har under de senare åren beviljat betydande belopp för ändamålet, till inköp af vattenfall i olika delar af landet utan afseende på de betydande kapitalutlägg och de betydande ränteförluster, som däraf förorsakats, därmed till fullo ådagaläggande, i huru hög grad Riksdagen behjärtat denna angelägenhet.

Nu, mina herrar, stå vi inför det första försöket att praktiskt realisera den stora tanken, och jag kan icke underlåta att begagna detta tillfälle till att uttrycka min lifliga glädje därofver, att det sätt, på hvilket Kungl. Maj:t ansett, att frågan borde från början anfattas, samlat en så betydande majoritet inom statsutskottet. Ty ingen kan villigare än jag erkänna och förstå, att ett förslag sådant som detta, af den räckvidd som detta är både i tekniskt och ekonomiskt afseende, skall vara ägnadt att framkalla många betänkligheter; och det hade också ur denna synpunkt varit synnerligen önskvärdt, om detta förslag hade kunnat framläggas för Riksdagen ett år tidigare. Då hade icke denna pression till omedelbart beslut förefunnits, ty som kammaren vet, ligga förhållandena så, att om kammaren afslår Kungl. Maj:ts proposition, så lär icke nästkommande riksdag kunna undgå att votera åtskilliga miljoner för arbeten, som

icke kunna undanskjutas, särskildt för anläggande af ett 33 kilometer långt dubbelspår mellan Torneträsk och Stordalen. Emellertid har så icke kunnat ske, och det hoppas jag, att kammaren ej vill lägga mig till last. Det är ju helt naturligt, att ett förslag sådant som detta måste undergå en mycket omsorgsfull pröfning, innan det framlägges för Riksdagen; och att en sådan omsorgsfull pröfning här verkligen ägt rum, det vågar jag bestämdt påstå. Förslaget utgör resultatet af ett samarbete mellan yrkesskickliga och framstående män, icke blott inom statsförvaltningen utan äfven utom densamma. Man har fäst sig vid — och det fanns en återklang af denna uppfattning i den förste ärade talarens anförande — att dessa sakkunniga på vissa punkter varit af olika mening. Den förste ärade talaren förklarade, att han fordrade, att innan ett så viktigt förslag antoges, de sakkunniga skulle stå eniga. Det förvånar mig, att en så erfaren man som han kan våga uppställa en dylik fordran, ty vi veta väl alla, att just när ett förslag är omfattande och svårt skall man, äfven om man vänder sig till de mest skickliga och kunniga män, aldrig kunna få ihop en samling, där det icke skall finnas meningsskiljaktigheter i fråga om vissa detaljer. För mig har denna meningsskiljaktighet tvärtom varit en ytterligare garanti för att de ömtåligaste punkterna i förslaget blifvit ytterligare skärskådade och dryftade. Jag kan icke heller annat än se en ökad garanti i det betydande ansvar, som de elektriska firmorna velat åtaga sig, ett ansvar, som de ock, säga hvad man vill, ha förklarat sig utan tvekan vidhålla äfven sedan förslaget lagts om på ett sätt, som ovillkorligen medför något större risk.

Anledningarna till att man för den första elektrifieringen af statsbanorna valt linjen Kiruna-Riksgränsen har jag utförligt angifvit i det statsrådsprotokoll, som finnes bifogadt den kungl. propositionen. Dessa anledningar äro i korthet de, att å ena sidan just denna linje på grund af sin jämna och likformiga drift för elektrifieringen erbjuder fördelar såsom ingen annan linje i Sverige, fördelar, som äro af oskattbart värde, när det gäller ett första försök, och å andra sidan att elektrifieringen af just denna linje måste medföra lärdomar och erfarenheter, som skola bli af det allra största gagn och i hög grad underlätta det fortsatta arbetet på elektrifiering af statsbanorna i södra Sverige.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet har jag äfven angifvit, hvarför man vill, att den blifvande kraftstationen skall ligga vid Porjus. Det är i mycket få ord angifvet därför, att Porjus är nyckeln till Lule älf, eller med andra ord uttryckt, därför att detta förslag ställer i utsikt möjligheten af att i den inhemska produktionens tjänst utnyttja denna vid sidan af de mäktiga malmfälten framflytande, snart sagdt outtömliga kraftkälla. Statsutskottet har också med fullt fog framhållit Porjusförslagets utomordentligt stora utvecklingsmöjligheter såsom en af dess förnämsta förtjänster. Men samtidigt med framhållandet häraf kan det dock vara skäl att jämväl understryka, att äfven om dessa vackra framtidsdrömmar icke skola bli verklighet, så är dock, så vidt man kan lita på de sakkunniga — och

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fälden i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

det tror jag att man kan — Porjusförslaget äfven med den inskränkta omfattning, hvori det nu framlagts, ett i ekonomiskt afseende förmanligt förslag, som afser ett godt och räntebärande företag.

Af de tvenne första talarne ha framhållits åtskilliga invändningar och betänkligheter mot förslaget. Att sådana skulle framställas var icke annat än hvad man kunnat vänta, och att de kunna framställas är jag den siste att vilja bestrida. Den förste ärade talaren har på ett särskildt framstående sätt — det behöfver man för öfrigt icke säga, då det är fråga om honom — gjort en resumé af alla de skäl, som tala för Vakkokoski. Jag skulle kunna försvara mig med att så godt jag kan göra en resumé af alla de skäl, som tala för Porjus. och som jag anser vara öfvervägande, men jag hoppas, att den ärade talaren icke fattar det såsom brist på uppmärksamhet mot honom, när jag säger, att jag icke tror mig böra upptaga kammarens tid med en sådan utförlig redogörelse. Jag har i själfva verket rakt ingenting att i denna fråga tillägga utöfver hvad som redan finnes framlagdt i den kungliga propositionen och de vid densamma fogade bilagorna. Jag skall därför tillåta mig blott några små erinringar mot hvad herr Olsson i Flåsbro yttrade. Han framhöll bland annat. att han litade mera på Vakkokoskiförslaget, emedan där ingenjör Granholm hade deltagit i granskningen af kostnadsförslaget, medan någon motsvarande kontroll icke skett i fråga om Porjusförslaget. Det är ett misstag. Ingenjör Granholm har varit med om granskningen jämväl af Porjusförslaget, och Porjusförslaget är uppgjordt efter precis samma grunder som Vakkokoskiförslaget, hvilket alldeles obestriddigt i vattenbyggnadstekniskt hänseende är sämre än Porjusförslaget.

Samme talare uttryckte äfven den uppfattningen, att herrarne borde icke låta leda sig af min optimism, min fallenhet för vackra framtidsdrömmar, utan herrarne borde resonera så: låt dem, som vilja konsumera elektrisk energi, komma in med anbud, så vilja vi se till, om vi kunna montera Porjus. — Men är detta icke ett betänkligt förbiseende af just det, som enligt min tanke är det finaste i det föreliggande förslaget, nämligen det, att man genom att samtidigt begagna Porjus till elektrifiering af banan får igång en kraftstation utan att behöfva samla ihop en industri, som skulle komma med anbud från alla håll och säga: nu äro vi färdiga? Och när han var så — icke urbota pessimistisk, för att begagna hans uttryck — men så tviflande med afseende på framtiden, så kan man väl knappast, med kämmedom om hvilken kolossal byggnad denna kraftstation vid Porjus är, tänka sig möjligheten af att i dessa bygder industriidkare skulle anmäla sig i sådan mängd, att Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle säga: nu ha vi dem klara, nu kunna vi komma fram och utbygga Porjus.

Samme ärade talare sade, att det i alla händelser alltid finnes en konsument där uppe, om vi framdeles vilja utbygga Porjus, om jag fattade honom rätt, nämligen malmbolaget. Där blir det alltid atgång på elektrisk kraft. Nej. det är just det jag menar, att det icke blir. Om man icke nu från början skaffar elektrisk kraft till

malmbolaget, tvingas det att med stora kostnader ordna sig med ängcentral. Och, mina herrar, det är dock af största vikt, att man begagnar detta tillfälle att skaffa elektrisk energi åt malmbolaget. Det är visserligen ett enskildt bolag, men det är ett enskildt bolag, i hvilket den störste delägaren är svenska staten, och om några decennier härefter är kanske detta bolags hela egendom statens. Då tror jag nog man skulle ångra sig, om man icke begagnat detta tillfälle att föra fram elektrisk energi till malmbolaget.

Herr Furst gjorde äfven åtskilliga erinringar mot förslaget. Bland annat sade han, att det varit önskvärdare, att man börjat med någon bandel i södra Sverige och begagnat kraft från Trollhättan. Jag antar, att herr Furst afsåg den linje, som man både inom regeringen och järnvägsstyrelsen en tid tänkte på, nämligen Göteborg—Alingsås. Denna bana har dock, såsom jag framhållit, vissa olägenheter på grund af mycket växlande trafik. Herr Furst ansåg, att man borde framför allt taga dylika små sträckor, emedan då hela den elektriska utrustningen skulle kunnat tagas från svenska firmor och man icke behöft dela med sig åt tyskarna. Ja, jag är en mycket stor vän af att särskildt staten skall tillgodose den svenska industrien, men, mina herrar, man får icke drifva detta så långt, att man dock icke håller en liten lucka öppen för den utländska konkurrensen. Den inhemska industrien skall tillgodoses, men den får icke öfver höfvan gynnas.

Därutöfver äro här några omständigheter att taga i betraktande. Nog skulle de svenska bolagen kunnat åtaga sig hela elektrifieringen af riksgrensbanan och anläggandet af kraftstationen vid Porjus, så vidt detta berodde därpå, att de dels kunnat hinna med att utföra arbetet på den föreskrifna tiden och dels äro i besittning af tillräcklig teknisk skicklighet. Men det finnes ett par andra saker, som man vinner genom att med sig adjungera den utländska firman, och det är först och främst något som här är af det största värde, nämligen den stora erfarenheten på området, och herrarne veta, hvilken roll den spelar i dessa frågor. Vidare vinner man något, som man, efter hvad jag tror, svårligen skulle vinna, om man hölle sig blott till svenska firmor, nämligen den betryggande ekonomiska garantien. Alla förslag, som här varit ifrågasatta, ha städse måst gå till utlänningar, för att få med de stora utländska bankerna i den ekonomiska garantien. Detta hade man icke kunnat nå, om man hållit sig blott inom Sverige, och det är dock af den allra största vikt att man kunnat erhålla denna garanti. För att få den, måste man, såsom jag tror att herr Furst något litet antydde, äfven dela med sig litet af de utländska verkstäderna. Så ligger den saken.

Herr Furst kom därefter in på en annan fråga, som egentligen icke hör hit, nämligen frågan om Trollhätteverkens ekonomiska bärighet. Därvid uttryckte han sin farhåga för att beräkningarna för Trollhätteverket skulle vara otillförlitliga och att öfver hufvud taget hela den anläggningen skulle bereda oss en missräkning. Jag har händelsevis några anteckningar om Trollhättan, som det kan vara skäl att meddela herrarne. Hvad först beträffar årsinkomsten af

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

kraftverket vid Trollhättan, så kan man, då till följd af strejkerna distributionen af kraft från Trollhättan icke kunnat börja på den tid man beräknat utan först den 1 sistlidne april, icke finna det anmärkningsvärdt, om inkomsterna för år 1910 icke komma att ställa sig så som man hoppats. År 1911 kommer däremot, så vidt man nu kan beräkna — och detta bör vara af intresse för herrarne att höra — att uppvisa en bruttoinkomst af omkring 1,200,000 à 1,500,000 kronor. Afdrager man härifrån kostnaderna för drift och underhåll, beräknade till 400,000 kronor, så återstår en sannolik nettovinst af 800,000 à 1,100,000 kronor, d. v. s. 5.3 à 7.3 % på hela det i företaget nedlagda kapitalet, cirka 15 miljoner kronor inklusive köpeskillingen två miljoner kronor för »Önan». I betraktande af att åtskilliga delar af kraftverket och distributionslinjerna från början anordnats med beräkning på ökad energiförbrukning i framtiden, synes mig att detta resultat, som jag hoppas skall visa sig riktigt beräknadt, skulle kunna anses såsom ganska godt och tillfredsställande.

Herr Fürst klandrade särskildt hvad jag nämnde nu sist, nämligen, om jag fattade honom rätt, att åtskilligt vid Trollhättan är byggdt på framtiden; han kallade det för spekulation. Jag undrar ändå, om man bör taga saken på det viset. Linjer ha ju blifvit framdragna från Trollhättan till Göteborg, Alingsås, Skara, Sköfde m. fl. orter, hvarjämte transformatorstationer och distributionsnät anlagts på flera platser för en sammanlagd kostnad af tre och en half miljoner kronor. Göteborgsnätet blir nästan omedelbart räntabelt på grund af den betydande konsumtion af elektrisk energi, som finnes i Göteborgstrakten. Däremot komma kanske de andra linjerna icke så fort att lämna gynnsamma resultat, men, och här ber jag att få vända mig särskildt till herr Fürst, staten såsom kraftproducent har väl icke endast till uppgift att anordna det så, att man får en säker inkomst och den största möjliga inkomst i statskassan, utan staten har väl äfven en annan och högre uppgift, nämligen att söka popularisera den elektriska energien och se till, att så vidsträckta landsdelar som möjligt, så fort sig göra låter, få den uppräckning, som alltid äger rum, om elektrisk energi kan få köpas för ett måttligt pris. Detta är skälet, hvarför jag anser, att man bör se på framtiden vid ett sådant företag, särskildt när det gäller staten. För öfrigt anser jag för min del, att man har all anledning att tro, att äfven dessa linjer, kanske förr än man anar, skola visa sig räntabla.

Ja, det framställes ju ytterligare åtskilliga anmärkningar af både den förste och den andre talaren, men dessa anmärkningar skall jag icke upptaga tid med att söka bemöta, ty det blefve ju blott ett upprepande af hvad jag redan sagt, liksom hela detta anförande i öfrigt ju kan sägas vara en upprepning af den redan framlagda utredningen. Jag undrar, om det icke är här, såsom det ofta plägar vara, när en fråga som denna kommer inför kammaren: då kunna icke ens de vackraste tal förmå något, utan det är helt och hållet på frågans innebörd, som det beror om frågan går framåt eller faller. Jag har tillåtit mig erinra därom, att detta är det första uppslaget

till lösning af en stor fråga: statsbanornas elektrifiering. Jag har likaledes tillåtit mig erinra om, att lösningen af denna fråga ställer i utsikt möjligheten till lösning af en annan icke mindre stor fråga, nämligen den som rör möjligheten att inom vårt eget land förädla Norrbottens rika malmtillgångar. Från den sistnämnda synpunkten sedt kan ju detta förslag sägas vara en ny naturlig länk i den malmfältpolitik, som under senare år här i landet enat alla partier, och det är ej minst ur denna synpunkt, herr talman, som jag, trots de betänkligheter, som framställts och som jag väl förstår, och trots alla invändningar, som gjorts och som jag erkänner i många fall utgå från mycket beaktansvärda synpunkter, likväl vågar hysa den fasta förhoppningen, att denna kammare, liksom den under de senare åren varit med om så många andra stora nationalekonomiskt betydelsefulla frågor, skall i dag godkänna äfven detta förslag.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Herr Riström: Herr talman! I egenskap af representant för Norrbottens län, där detta stora företag kommer att ligga, kan jag icke underlåta att begära att få yttra några ord. Jag är naturligtvis som norrbottning mycket glad öfver det resultat, som denna stora fråga har fått i statsutskottet, där det större förslaget, Porjusförslaget, lyckats samla en så betydande majoritet. Det är verkligen enligt min mening en stor fråga icke endast för Norrbotten utan för hela landet. Af dessa handlingar, som vi ha framför oss, framgår, att vi böra begagna de stora naturkrafter, som finnas där uppe i Norrbotten, och på samma gång söka utnyttja de stora tillgångar i malmväg, som svenska staten äger, och hvilka nu exporteras från landet i helt och hållet oarbetadt skick. Man bör inte undra öfver, att vi norrbottningar äro särskildt intresserade för denna sak, vi, som nu i tjugutals år sett denna export af råvara och gått och bråkat våra hjärnor med den frågan: kan då icke något af alla dessa stora rikedomar som gå ut ur landet förädlas här hemma och bereda arbetstillfällen åt många bland dem, som nu så godt som dagligen lämna landet för att resa öfver Atlanten?

En annan svårighet, som vi haft att kämpa med, då det gällt förädling inom landet, är att vi varit så kapitalfattiga; i Norrbotten få vi icke skryta med några nämnvärda kapitaltillgångar. Det är nog många som haft god lust att i större grad än som hittills ägt rum förädla råvaran åtminstone till tackjärn. Af den anläggning för järnförädling, som finnes i Luleå hamn, hafva vi sett, att ett dylikt företag icke varit så lysande, men detta har nog mycket berott på att bolaget varit kapitalfattigt, att det haft för litet aktiekapital, så att det måst bedrifva affären med lånta pengar och sålunda betala högre räntor. Under sådana förhållanden kan man ju inte vänta några lysande resultat. Ehuru det icke är länge sedan detta verk anlades, har frågan om utnyttjande af elektrisk energi under tiden gått betydligt framåt, och det kan nu finnas utsikter att få till stånd en malmförädling på en helt annan basis än den, på hvilken dessa järnverk i Luleå äro baserade, nämligen på utnyttjande af kolbränslets energi. Driften med kol blir för dyrbar, och

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

det är nog det som försvarat förädlingen inom Norrbotten, oaktadt man i detta landskap kan uppbringa kolbränsle mycket billigare än i Bergslagen och södra Norrland. Vid järnvägsstationerna uppe i Norrbotten kan man erhålla kol för 6 à 8 kronor per läst, medan, efter hvad jag har mig bekant, kolen vid verken i Bergslagen och södra Norrland kosta omkring 12 kronor per läst. Detta oaktadt har man, som jag nyss sade, icke uppnått så goda resultat vid järnverken i Norrbotten, men detta beror nog på andra orsaker. Emellertid torde det vara den ekonomiska sidan af saken som gjort, att de bolag, som bildats för detta ändamål, icke haft någon vidare framgång. Dock har man ju förhoppningar om att äfven denna affär skall räta till sig och att tendenser till det bättre äro att förvänta.

Hvad nu beträffar jämförelsen mellan de båda förhandenvarande fallen nämligen Porjus och Vakkokoski, skall jag be att med några ord få vidröra äfven detta. Jag vill då först säga det, att alla norrbottningar, som tänka på gamla Sveriges lyckliga framtid i ekonomiskt hänseende, äro alla med en mun eniga om, att därest icke Riksdagen skulle antaga det större förslaget, d. v. s. Porjus, så skulle Riksdagen begå ett stort misstag. Ty då man vet, hvilka stora förutsättningar som finnas, därest Porjusfallen blifva utbyggda, så måste man ju ovillkorligen säga sig själf, att om nu staten skall lägga ut så många miljoner, så bör det väl ske för en anläggning, som äfven i framtiden skall kunna vara till gagn och kunna möta nya uppslag till ytterligare utveckling af denna industri, som afser förädlingen af järnmalm, hvaraf vi, som jag förut sagt, hafva outtömliga skatter inom Norrbottens län både för export och förädling. Exporten af råvaran behöfver, enligt mitt förmenande, icke på något sätt minskas, utan kan tvärtom ökas, men dessutom kan åtskilligt med malm förädlas inom landet, en malmförädling hvilken man visserligen icke kan vänta sig skall komma att omfatta så stora kvantiteter, men som vi dock måste erkänna vara något godt, äfven om den blott ägde runn i mindre utsträckning. Det är dock förenadt med risk att anlägga för stora verk, ty då kanske kapitalet komme att tryta, men det skulle dock ge anledning till, att denna malmförädling sattes i gång och bedrefves icke blott af den enskilde, ty staten skulle nog bli medintressent i ett sådant företag med större dimensioner, därest det skulle visa sig att detta enskilda företag, med ändamål att på elektrisk väg tillgodogöra sig förädlingen af malmen, sloge väl ut. Vakkokoski synes däremot endast vara afedt att lämna den nödiga kraften för elektrifiering af driften på statsbanan mellan Kiruna och Riksgränsen, och myndigheterna våga sig inte på att utlofva någon kraft från detta fall till de enskilde.

Se vi nu på Porjusfallen och besinna, att det föreligger ett erbjudande från Luossavaara-Kirunavaara Aktiebolag att använda elektrisk kraft för 350,000 kronor, så måste vi väl erkänna, att det för visso är nedslående att icke kunna nu med detsamma, då arbetet påbörjas, tillhandagå bolaget med den kraft, som det för närvarande synes vara i behof af. Det vore, enligt mitt förmenande, en försummelse

från statsmakternas sida att icke tillvarataga detta erbjudande. Ett dylikt förslag kunna vi efter hvad jag ser af föreliggande utlåtande, icke mottaga. om vi nu besluta att bebygga Vakkokoski. utan det finge uppskjutas. Under tiden måste då detta bolag utvidgas, med att tillbygga egna kraftstationer, och när vi sedan blifva färdiga och kunna erbjuda bolaget elektrisk kraft, komma de att svara: nej, nu behöfva vi ingen kraft. den ha vi själfva. Och så mista vi hela detta anbud, något som också herr statsrådet och chefen för civildepartementet påpekat. Detta vore ju. enligt min mening, fullkomligt oriktigt eller oklokt.

Nu säger reservanten herr Olsson i Fläsbro, att om det visar sig, att vi få anbud från enskildt håll på ytterligare elektrisk kraft. så kunna vi anlägga ett verk till. Men jag tror, att vi komma att bli ganska nedslagna, om det kommer ytterligare begäran om kraft till enskilda företag och om vi då icke ha byggt på en gång på det sättet, att vi kunna utveckla anläggningen så, att det blir möjligt att tillgodose ett sådant anbud på ytterligare kraft. Detta kunna vi däremot, om vi, i stället för att börja med Vakkokoskibygget, börja med Porjusbygget, som faller sig helt naturligt, då man ser, hvilken skillnad på kraft, som kan åstadkommas i de båda fallen. Enligt Porjusförslaget skulle vi få nu genast 180,000 hästkrafter, och sedan vi nedlagt ytterligare 5 miljoner kronor, skulle vi, om jag fattat rätt af handlingarna. kunna komma upp ända till 300,000 hästkrafter genom reglering af hela det kolossala vattensystemet. Det är heller icke otänkbart, att vi kunna få anbud från Kiruna-Luossavaarabolaget på försäljning af ytterligare kraft, och vi få väl inte tänka oss det som alldeles omöjligt att, då ett så viktigt förslag som det om elektrifiering af järnvägsdriften mellan Kiruna och Riksgränsen blifvit utfördt och utfallit väl, det också kan i framtiden behöfvas kraft för ytterligare elektrifiering af järnvägarna inom landet. Man har ju då genast till hands bandelen Kiruna—Luleå med dess stora trafik. Hvad vore naturligare, än att, om det visar sig, att driften mellan Kiruna och Riksgränsen kommer att utfalla bra, vi få slå in på samma väg och begagna oss af denna kraft för elektrifiering af järnvägen mellan Kiruna och Luleå hamm. Det är ju helt naturligt, att vi då skulle inbespara ett stort kapital. som fick stanna inom landet. om vi sluppe köpa dessa stenkol från utlandet, då ju, efter hvad man ser af handlingarna, det förbrukas för 600,000 kronor stenkol på den bandelen. Det vore ett nationellt företag, som man icke får underskatta. Och att vi behöfva utveckla oss i industriellt hänseende, det se vi dagligen. Jag såg nyligen i en tidning, att det i Malmötrakten går omkring 2,000 man arbetslösa. Hvari ligger orsaken till detta? Jo. den ligger däri, att vi icke kunna bereda dem arbete. Hvarken staten eller enskilda kunna ge dem något arbete. Men då vi ha en sådan tillgång till utveckling där uppe i Lappland, som kunde bereda många tusen man arbete och kanske ett arbete, som ger dem ett rikligt bröd. då är det väl fel af oss att icke tillvarataga detta och däraf göra hvad vi kunna.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Luleå ölf.
(Forts.)*

Angående
uppförandet af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Det är ju mycket vackert af herrar reservanter, och jag förstår mycket väl deras känslor, att icke vilja taga så hårdt på statsfinanserna genom att upplåna för stora kapital. Det är nog mycket riktigt, men jag vågar ändock säga, att vi skola icke hushålla så, att vi misshushålla, och det anser jag skulle bli fallet, om vi toge det mindre förslaget i stället för det större.

Nu klandrar den ärade reservanten, herr Olsson i Fläsbro, Porjusförslaget och säger, att det är förenadt med risk att bygga i enlighet med detta. Jag kan icke komma till det resultatet eller hysa de betänkligheterna efter att ha läst igenom de handlingar, vi ha framför oss, och efter att ha hört de två föredrag, som inom dessa väggar hållits af chefen för järnvägsstyrelsen och chefen för vattenfallsstyrelsen, och hört deras öfvertygelse om, att allting är så tillförlitligt utredt och ådagalagdt. De ha ju äfven tydligt visat, att det icke är någon risk med dessa 80,000 volt i stället för Vakkokoskiförslagets 60,000 volt. Man ser ju af dessa handlingar, att nu går det an att bygga med lika stor säkerhet ledningar för ända till 100,000 volt. Jag kan därför icke undgå att tro, att detta är ett svepskäl.

Hvad reservanterna icke vidrört beträffande det lilla förslaget, är de motigheter, som följa af regleringen af den större vattenmängden, som kommer att tillföras Torneälf, gränssälfven mellan Finland och Sverige. Äfven om vi icke kunna alldeles noga beräkna denna sak, så tror jag likväl, att vi kunna vara öfverens om, att om vattnet ändämmas och sparas i Torneträsk och sålunda denna stora sjö matas in successivt år efter år med vatten, så skall detta inverka på vattenståndet i Torneälf, kanske icke så mycket men dock något. Nu vet man, att på våren och försommaren, då snön smält och vattnet flödar ut öfver de stora ängarna och låga stränderna vid Torneälf, så, då vattnet går bort ganska fort och det blir liksom en öfversköljning af ängarna, börja dessa växa med kraft, då vattnet faller undan. De lyckligaste åren äro naturligtvis de, då vattenståndet är lägst i älfven, ty då utnyttjas alla de låga stränderna. Som man vet, är det ett utmärkt foder, som växer på Torneälfvens stränder. Blir vattnet något högre i älfven, under det gräset växer, så veta herrarne så väl som jag, att detta blir förstördt. Vattnet behöfver icke stiga många centimeter upp på sträet, för att under den varma sommaren de delar af sträet, som äro under vattnet, skola förstöras. Det bildar sig nämligen rost och sådant på sträet, och det gör, att kreaturen bli sjuka af detta foder, af hvilket sålunda mycket blir omöjligt att använda. Jag tror, att genom att successivt utsläppa vattnet i Torneträsk, kommer medelvattenståndet ovillkorligen att ökas rätt mycket i Torneälf. Hvad detta kan föranleda, då våra grannar i öster ha lika känsliga ängar som vi, är icke godt att säga. Jag tror, att vi skulle få ersättningsanspråk undan för undan, och att det kanske kunde föranleda ganska svåra olägenheter, både utgifter och andra olägenheter. Man ser t. ex., huru det är med flottningen i Torneälf. Det har hittills icke lyckats att få begagna sig af lös flottning där utefter älfven, ty de finska myndigheterna ha satt sig emot detta, och då ha naturligtvis de

svenska myndigheterna icke kunnat göra någonting. Inbyggarna i trakten ha varit rädda om sitt fiske, hvarför flottningen i Torneälf har blifvit minst dubbelt så dyr, och fördyringen har fortgått allt sedan flottningen började. Nu har det dock tagits ett steg till det bättre, och hindren ha börjat kunna undanrödjas. Men vi se, att det tar tid. Det är cirka tre år sedan den svenska regeringen jämte den finska och ryska tillsatte en kommitté för att reglera dessa förhållanden beträffande fisket och ängsmarkerna vid Torneälf och för att få möjlighet att bedriva lös flottning. Då detta tagit så lång tid, så tänker jag mig, att, om vi skulle börja inleda underhandlingar med den ryska och finska staten, och det visar sig några dylika olägenheter af Vakkokoskis utnyttjande, vi då få bereda oss på flera års väntetid för att komma öfverens med dessa regeringar. Kanske dessa kunna helt och hållet låta afstänga trafiken. De kunna fordra, att vi icke släppa på vattnet vissa tider af året vid Vakkokoski, emedan det kan göra större eller mindre skada, med mindre vi lämna garantier eller uppgörelse kommer till stånd mellan statsmakterna. Jag tror, att dessa betänkligheter måste tagas i öfvervägande. Och äfven i detta afseende är det en fördel med det större förslaget, då dessa motigheter, som det mindre förslaget medför, icke förefinnas hos det större eller Porjusförslaget.

I det tillfälliga utskott, som jag nu har deltagit i under denna riksdag såsom suppleant, ha vi under den tid, då där behandlats en motion angående förädling med elektrisk kraft af malmer inom landet, varit i tillfälle att höra tre fackmän, nämligen en professor från tekniska högskolan, en ingenjör från järnkontoret och en ärad ledamot af denna kammare, herr Andersson i Arvika. Dessa fackmän ha varit eniga om, att den elektriska smältningen af malm till tackjärn och stål är en fråga, som redan är löst både tekniskt och ekonomiskt. Däröfver ha vi blifvit öfvertygade i utskottet, och det har åtminstone på mig verkat som en sporre till, att vi böra göra hvad vi förmå för att begagna oss af dessa tekniska och ekonomiska resurser, som vi äga särskildt i den stora kraft, vi kunna åstadkomma genom de präktiga vattenfall, vi ha inom landet, i synnerhet dessa fall vid Porjus, Harsprånget, Edeforsen och Storbacken, hvilka tillhöra staten. Det står, som herrarne själfva ha sett, i propositionen om de fall, som finnas där uppe och hvilken kraft de kunna åstadkomma. Harsprånget har ett fall af 74 meter med de forsar, som ligga ofvanför och nedanför, Liggafallet 50 meter, Porsiforsen cirka 25 meter, Edeforsen 22 meter. Dessa ligga nedanför Porjus och synas ägas af staten. Då kunna vi säga, att vi hafva naturtillgångar där i närheten, som äro beaktansvärda. De ledamöter af kammaren, som icke känna till Luleå älf, ber jag få upplysa om, att den är icke en vanlig bäck utan ett storartadt vattensystem. Vi kunna t. ex. komma cirka 4 mil med mindre ångbåtar från hamnen i Luleå till Boden. Det är nämligen full ångbåtstrafik hela sommaren till de stora fallen vid Hedensforsarne, som ligga invid Boden. Dessa vattenfall äro delvis i enskildas ägo, men det är mycket att göra af desamma. Det är nämligen en forskomplex på

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Luleå älf.
(Forts.)*

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

8 kilometer, om icke en mil, och forsen bildar under sitt lopp två stora fall. Här finnes, utom hvad jag nyss uppräknat, en ytterligare möjlighet att utnyttja vattenkraften. Sedan Hedensforsarne passerats, kommer man till Hednoret, där stambanan har en station. Därifrån kan man med ångbåtar, som gå hela sommaren, komma till Edeforsen, en sträcka på 7 mil. Sedan — ofvanom Edefors — blir det åter ångbåtstrafik två mil till den fors jag nyss omnämnde, nämligen Porsiforsen eller Storbacken. Därifrån är det en och en half mil till Murjeksstationen å statsbanan Luleå—Riksgränsen.

Jag har med detta velat påvisa, att vi möjligen genom detta företag kunna öka turisttrafiken i dessa trakter ännu mera än hittills varit fallet. Man vet, att turisterna under sommaren varit mycket benägna att gå öfver från Gellivara till de stora fallen vid Harsprånget och Porjus och begagna sig af Stora Lulevatten. Men kommunikationerna äro ganska svåra, ty man får gå och traska i moras och dylikt ungefär sex mil. Sveriges turistförening har dock gjort mycket med att spånga och skaffat båtar i Lulevattnet, så att många turister redan nu försökt sig på att få skåda naturen där uppe. Jag tror, att en järnväg till Porjusfallen skulle bidraga till, att staten finge ökade inkomster af turisttrafiken. Många bäckar små göra en stor å.

Nu böra vi dessutom tänka på, att staten har sina stora malmfält i Svappavaara. För att kunna uttaga dessa malmer måste det byggas en järnväg 4 å 5 mil till banan Gellivara—Kiruna. Man kan tänka sig möjligheten af att äfven denna järnväg skulle kunna drivas med elektrisk kraft från Porjusfallen, om de tillräckligt utnyttjas. Om anläggningarna där göras tillräckligt stora, helst om 300,000 hästkrafter, kunna många möjligheter beredas.

Vidare hafva vi de stora malmtillgångar, som finnas inom Jockmocks socken i närheten af Kvikckjock, det s. k. Ruotivaara, som ligger alldeles dött och stilla inom den cirkel, som vi ha på den karta, som bifogats utskottets betänkande rörande uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen. Dessa gruffält ligga i närheten af Kvikckjocks kyrkoby, som ligger ungefär 9 mil från Porjus. Man kan tänka sig möjligheten af att bygga en järnväg från dessa stora malmfält med sikte på järnvägen mellan Gellivara och Porjus. Det är ett godt stycke framåt. Vi veta, att export från dessa gruffält varit påtänkt att ske öfver Norge. Men om järnvägen till Porjus blir en verklighet och i betraktande af de förändrade förhållanden, som inträffat mellan Sverige och Norge, kan man tänka sig möjligheten af, att den malm, som kommer att brytas inom Routivaara järnmalmsfält, kommer att exporteras från svensk hamn. Jag tror, fastän jag icke är riktigt säker därpå, att dessa järnmalmsfält tillhöra enskilda personer, men i allt fall blir det för dem, som äga dem, en sporre att göra någonting, ifall denna järnväg kommer till stånd. Nu ligga de där, liksom många andra stora järnmalmsfält inom Norrbotten, med sina slumrande miljoner.

Efter de enkla ord, jag här haft äran framföra, ber jag, herr talman, att på det lifvigaste få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ekman i Göteborg: Man kan icke neka till, herr talman, att från början åtskilliga ganska befogade invändningar kunde göras mot det kungl. förslag, som vi nu behandla. Dels kunde man ju säga, att, då det var fråga om att göra ett experiment med elektrifiering af en järnväg, det var något egendomligt att förlägga detta experiment till högan nord, där, ifall experimentet icke utfallit väl, den stora massa kraft, som skulle åtgå för järnvägens drift, icke vidare skulle blifva behöflig. Därför vill jag säga, att jag icke riktigt kan förstå den stora betydelsen af, hvad som från regeringshåll flerfaldiga gånger framhållits, nämligen att det skulle vara så särdeles viktigt, att den trafik, som skulle utgöra föremål för detta experiment, skulle vara så mycket som möjligt ensartad. Jag hade snarare trott, att det skulle vara bättre att göra detta experiment på en bana, där man hade att göra med all slags trafik, med snälltåg, godståg, blandade och lokaltåg och se, huru det verkade på dessa olika slag af tåg. Hade man gjort experimentet i sydligare delar af landet, hade båda dessa mål kunnat vinnas. Emellertid vill jag säga, att den första af dessa invändningar kan mötas med det, att det i själfva verket icke är ett experiment, som sker. Saken är så pass utredd, att man väl kan hafva grundade förhoppningar om, att den skall lyckas. Härtill komma de starka garantier, som lämnats af de entreprenörer, som komma att utföra detta företag. I detta sammanhang vill jag uttala, att jag ingalunda finner det oklokt, att man för detta första företag vändt sig till utlandet och låtit utländska entreprenörer och utländska banker taga på sig den risk, som skulle kunna drabba oss här i Sverige. Icke heller är det synnerligen tilltalande att i dessa tider behöfva låna upp 21,000,000 kronor. Vår statsskuld är redan förut ganska stor och bör icke ytterligare ökas.

Om jag således icke med någon särskild entusiasm fäst mig vid dessa båda saker, som jag nyss nämnt, vill jag däremot säga, att det är en annan sak, som för mig utgör ett kraftigt skäl att yrka bifall till det här föreliggande kungl. förslaget. Det är den utsikt, som skymtar bakom denna elektrifiering af järnvägen, att kunna uppamma malmförädling med elektrisk kraft i vårt land. Här har sagts af en ärad talare på Norrlandsbanken, att detta icke är behöfligt. Vi kunna fylla vårt inländska behof af järn från järnverken i mellersta Sverige, och den kraft, som skulle komma att åtgå för sådan malmförädling där uppe, blefve för dyr för att möjliggöra en exportindustri. Jag tror icke, att detta är förhållandet. Jag tror, att man kan få billigare kraft, sedan den kraftkonsumtion blifvit fylld, som vi ha att räkna med från järnvägarna och malmbolagen. Jag tror, att den öfverloppskraft, som kan komma att blifva disponibel, med lätthet och utan förlust för staten kan säljas billigare och ändå gifva full valuta åt företaget. Hvad det beträffar, att vi icke skulle kunna exportera, är det tvärtom min åsikt, att här är den första skymten, den första förhoppningen om att i vårt land kunna etablera en verklig storindustri för export med var elektriska kraft och slippa att införa de engelska stenkolen, den

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Tule älf.
(Forts.)

utländska kraft, på hvilken vi aldrig kunna basera en järntillverkning för export i stor skala. Jag anser det vara statsmakternas skyldighet och särskildt denna kammars, hos hvilken det svenska arbetet bör finna stöd och uppmuntran, att icke låta detta tillfälle gå sig förbi att åstadkomma utsikt åtminstone till en sådan industri. Att säga, att man skall vänta tills industrien kommer och begär kraft, är ett fåvitskt tal, ty det kommer den aldrig att göra. Men när däremot kraft finnes, är det en stark sporre till, att en särskild industri skall komma till stånd.

Jag är därför lifligt öfvertygad om, att herrarne, om ni besluta antaga förslaget om Porjusfallens bebyggande, då några år hafva gått, icke skola ångra eder. Det är endast af Porjusfallen, som man kan få denna öfverloppskraft. Vakkokoskifallet räcker som bekant icke därtill, och jag skulle mycket tveka att antaga ett förslag, där det vore fråga om en kraftkälla, som skulle räcka endast till järnvägens och malmbolagens behof. Då det däremot vid Porjusfallen finnes en öfverskottskraft, är det för mig ett det starkaste skäl att bifalla utskottets förslag.

Jag tror, att den dag skall komma, och den är icke så synnerligen aflägsen, då äfven Vakkokoskifallet kommer att tagas i bruk för samma ändamål, och jag tror, att detta är den första förhoppningen om den storhet, som vårt land kommer att gå till mötes, tack vare våra vattenfall.

Det är egentligen på dessa skäl, som jag måste tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan, hvartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herrar *Mörtzell*, *Berglund* och *Scensson* i *Skyllberg* instämde häruti.

Herr Fürst: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss lämnade några uppgifter rörande den sannolika afkastningen af *Trollhättans* kraftstationsanläggning år 1911, var det af synnerligen stort intresse att få reda på dessa siffror. Han uppgaf, att behållningen skulle komma att uppgå till netto mellan 800,000 och 1,100,000 kronor, hvilket utgör cirka 5 à 7 procent på det nedlagda kapitalet. Jag har af dessa siffror fått den föreställningen, att denna procent afser det i själfva byggnaderna nedlagda kapitalet och icke ränta å kapitalvärdet af naturkraften.

När herr statsrådet sedan sade, att hufvudvikten vid statens drifvande af industriell verksamhet icke så mycket vore att se till, att staten finge full valuta och inkomster, utan hufvudvikten borde läggas vid att industrien i fråga populariserades, vill jag däremot inlägga en protest och göra den anmärkningen, att denna popularisering icke får drivas så långt, att industrien icke bär sig, utan blir ruinerande. Statens verksamhet på detta område skall enligt min tanke vara normerande för dylik industri i landet, ty eljest kommer den ovillkorligen att förkväfvva all företagsamhet från enskildt håll på föreliggande område.

Herr talman! Jag har endast velat framhålla detta i anledning af herr statsrådets nyss nämnda yttrande och vidhåller mitt yrkande.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Herr Lindblad: Herr talman! Då jag suttit på den afdelning af utskottet, som behandlat detta ärende, och dessutom varit med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition, ber jag att få yrka bifall till densamma.

Jag har icke kunnat öfvertygas om riktigheten af de synpunkter, som framhöllos af den förste ärade talaren, gående ut på att först utbygga Vakkokoskifallet och sedan Porjusfallen. Tvärtom förefaller det mig, som, om man nu skall anlägga en kraftstation i Norrland, man i första rummet måste välja Porjusfallen, som hafva möjlighet att lämna öfverskottskraft, och när en gång de äro utnyttjade — och det dröjer lång tid framåt — kan man tänka på att utbygga Vakkokoskifallet. Men att först bebygga detta fall, där kraften endast räcker till för järnvägens behof, och sedan Porjusfallen, det vore att skapa tvenne verk, som skulle administreras. Det tror jag icke skulle vara klokt.

Herr talman! Jag skall därför i korthet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Ström* i Transtrand.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Från regeringsbanken hördes nyss af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uttalas några erinringar till kammaren därom, att det importeras så ofantligt stora kvantiteter stenkol samt att ett bifall till detta förslag skulle bidraga till att minska denna stora import. Det är nog riktigt, och ingen vill bestrida, att denna import bör minskas, men saken är den, att man bör se den ekonomiska sidan af denna fråga från mer än ett håll. Det har jag gjort och därvid under den förberedande behandlingen i utskottet icke funnit annat, än att det skulle vara den största fördel att draga af att aptera Vakkokoskifallet till kraftstation för drifvande af våra järnvägar där uppe i Norrland. Om herrarna se på sidan 26 i Kungl. Maj:ts proposition, så finnes där en uträkning af hvad Vakkokoskifallet skulle gifva statsverket, om det bebyggdes. Där säges, att det skulle lämna en vinst af 448,764 kronor eller 223,044 kronor mera än hvad Porjusfallen skulle gifva, om de bebyggdes för elektrifiering af vattenkraften till järnvägs- eller annan drift. När så är, kunna herrarna icke gärna annat än medgifva — i likhet med både järnvägsstyrelsen och reservanterna samt, inte annat än hvad jag kan finna, äfven Kungl. Maj:t — att Vakkokoskifallet skulle i alla afseenden vara fördelaktigt att bebygga.

Därtill kommer, att Porjusfallen, om hvars bebyggande utskottet föreslagit Riksdagen att besluta, skulle kosta närmare 22 miljoner att utbygga, under det Vakkokoskifallets bebyggande endast skulle kosta 13,855,000 kronor eller omkring 8 miljoner kronor mindre än de förra.

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Vidare bör man betänka, att Vakkokoskifallet ligger endast 2 mil från den plats, där kraften skall användas, eller Kiruna, under det att Porjusfallen ligga 12 mil därifrån. Däraf kan man finna, att mycken kraft på denna långa väg af 12 mil skall gå förlorad, men som man annars skulle hafva till godo från det mindre fallet, som ligger så nära.

Det mindre fallet skulle lämna tillräcklig kraft för järnvägsdriften, och ändå skulle man få något öfver för malmbolaget, så att detta skulle kunna experimentera med järnmalmsmältning. Dessa experiment äro nämligen icke afslutade, utan säkerligen få våra sakkunnige teknici arbeta ytterligare för att kunna nå det mål, som önskas icke allenast af våra grufvägare, utan äfven af våra järnverksägare och fabrikanter. Alla vilja vi ju nå målet, men det är bara fråga om att nå det på det bästa och mest ekonomiska sättet.

Här yttrades af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att vi nu stå inför fattandet af beslut om våra vattenfalls elektrifiering för att drifva landets järnvägar. Ja, hvad som nu än beslutas, så är det alldeles tydligt, att det blir ett viktigt beslut, och jag tror fördenskull, att man bör gå något försiktigare till väga, än utskottet föreslagit. Ty om man det gör, skall man helt säkert om några år hafva ett sparadt kapital. Vi hörde, att den förste ärade talaren hade gjort sina beräkningar. Äfven jag har gjort mina beräkningar, och jag kan icke finna annat, än att hans äro riktiga. Enligt dessa beräkningar skulle vi om några år kunna aptera äfven Porjusfallen, om så erfordrades, utan att något betydligt tillägg skulle behövas till det kapital, som då bildats, därest det mindre kapitalet nu utgifves före det större.

Det heter här bland annat, att om Porjusfallen skola bebyggas, har man utsikter till att få betala 4 miljoner för utläggning af ett dubbelspår mellan Stordalen och Torne träsk äfvensom för uppförande af stallbyggnader och anskaffande af nya lokomotiv. Bebyggandet af Porjusfallen skulle taga en betydligt längre tid än bebyggandet af Vakkokoskifallet, så att Kungl. Maj:t ansett, att åtgärder måste vidtagas för att staten skall kunna fullgöra framfraktandet af den malm, som staten åtagit sig att framfrakta. Mått och steg måste vidtagas, och det sägs också på sidan 163 i den kungl. propositionen följande: »För att icke utsätta statsverket för risken att icke kunna fullgöra åtagna förbindelser, måste, säger järnvägsstyrelsen, om Porjusalternativet väljes, den i dess underdåniga framställning af den 29 oktober 1909 upptagna förbättringen af linjen Stordalen—Torneträsk utföras under åren 1910—1912 för en kostnad af 3,000,000 kronor och nya lokomotiv anskaffas samt stallplatser byggas för en kostnad af 1,000,000 kronor. Skulle åter Vakkokoskialternativet väljas och den elektriska driften komma i gång redan 1913, skulle dessa arbeten kunna uppskjutas till 1915, och möjligt vore, att erfarenhet från den elektriska tågdriften gafve vid handen, att ifrågavarande arbeten ej alls erfordrades». Här skulle man således få vidtaga vissa mått och steg, men om vi nu besluta anslag för apterande af Vakkokoskifallet, kunna vi undvika

möjligheten att få betala 4 miljoner kronor. Det är ju icke en så liten summa, och vi måste taga hänsyn äfven därtill vid fattande af vårt beslut.

Järnvägsstyrelsen erinrar, att inga formaliteter vidtagits för hållande af laga syn för bebyggande och tillvaratagande af kraften i Porjusfallen. Detta är ett skäl bland många, som måhända komma att fördröja Porjusfallens bebyggande. Vid Vakkokoski däremot har hållits laga syn samt vederbörliga mått och steg vidtagits. Hur långt dessa avancerat, kan man icke se af den kungl. propositionen.

Vidare ser man på sidan 106 i Kungl. Maj:ts proposition, att järnvägsstyrelsen hade uppgjort med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag om levererande af kraft från Vakkokoskifallet för ett pris af 40 kronor per hästkraft. Sedermera efter detta kontrakts uppgörande har vattenfallsstyrelsen uppgjort med bolaget om levererande af kraft från Porjusfallen för ett pris af 35 kronor per hästkraft. Med beräkning, att 12,000 hästkrafter skulle komma att levereras per år, blir det en prisskillnad af 60,000 kronor. Skola vattenfallsstyrelsen och järnvägsstyrelsen konkurrera med hvarandra i ett fall som detta, det är en fråga, som ställer sig på en. Hur det härmed kan vara, det vet jag sannerligen icke, men nog har det förefallit mig underligt, huru det kan hänga samman med detta, att den ena styrelsen skall bringa på fall ett för staten fördelaktigt uppgjort aftal för ett betydligt sämre. Detta kan jag icke annat än på det högsta beklaga.

Vidare är det så, att Vakkokoski ligger så nära intill Kiruna — jag har visst nämnt det redan förut, men jag tror, man kan böra nämna det en gång till — ty det är icke mer än två mil, då det från Porjusfallen till Luossavaara eller Kiruna är 12 mil, en väglängd, som tar bort mycken kraft.

Så är det en annan sak, som jag verkligen har mycket fruktat för, och som ej bör förbises, när vi nu gå att för första gången besluta om bebyggande af vattenfallen där uppe i Norrland. Det är den igenfrysning och issörjning, som gärna kommer till stånd och förhindrar strömmen och kraftens tillvaratagande den kallare årstiden, och det ha såväl järnvägsstyrelsen som hydrografiska byrån gifvit akt på och undersökt. Men de ge i det fallet ett ganska godt vitsord åt Vakkokoski, som man finner på sidorna 104 och 125 i den kungliga propositionen. Där säger järnvägsstyrelsen, att med Vakkokoski är det den fördelen, att faran för grundisbildning är så godt som utesluten, och hydrografiska byrån säger, att Vakkokoski har den minsta utsikten till bottenfrysning där uppe. Detta är enligt mitt förmenande ett ofantligt godt intyg från två så främsta auktoriteter. Men detta säges icke, då man förordar Porjusfallen. Skulle det nu inträffa, att det fryser igen där eller bildas issörja, så finns det äfven i det hänseendet betänkligheter mot Porjus.

Det säges äfven i den kungliga propositionen, att Porjusfallen skulle gå med någon förlust, men huru länge denna förlust skulle vara rådande, därom säges ingenting vidare.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Sådana uttalanden *emot* Porjusfallens apterande för elektrisk kraft och *för* Vakkokoskifallen har jag icke kunnat annat än beakta, och det var därför, som min medreservant och jag kommo öfverens om, att en motion skulle väckas, på det att Riksdagen skulle få taga båda dessa frågor under ompröfning, och jag kan icke tro annat, än att Kungl. Maj:t äfven skulle ta hänsyn till ett beslut i den af oss önskade riktningen och lämna sin medverkan, såsom den gjort förut, när den låtit denna fråga bredvid frågan om Porjusfallens apterande komma fram. Jag kan fördenskull icke tro annat, än att regeringen skulle vara lika glad, om det ena förslaget antages som det andra, och det är därför, som jag med full öfvertygelse om, att det skulle vara icke allenast ekonomiskt, utan ur alla synpunkter det bästa att nu besluta på sätt, som vi reservanter ha föreslagit, hvarför jag skall be, herr talman, att få yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts som utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade härefter ordet till

Herr Thor, som anförde: Herr talman! Jag skall inskränka mig att i korthet yrka bifall till utskottets förslag. Men därvid skall jag också be att få upptaga ett par saker, som af den siste ärade talaren framförts såsom skäl *emot* Porjus och *för* Vakkokoski.

Han nämnde, att om vi bygga vid Porjus, så skulle det dröja så länge, innan det blir färdigt, att man måste lägga dubbelspår på Kiruna—Riksgränsbanan och dessutom bygga nya lokomotivstallar o. s. v. Emellertid skall jag be att få hänvisa till utskottets betänkande, där på sidan 11 dessa saker uttryckligen omnämnas med följande ord, som jag tillåter mig repetera: »Detta förhållande» — d. v. s. utläggandet af dubbelspår och de kostnader, som däraf skulle följa — »har utskottet dock icke ansett böra tillmätas alltför stor betydelse, då Luossavaara—Kirunavaarabolaget på af järnvägsstyrelsen framställd förfrågan förklarar sig icke hafva någon erinran att göra däremot, att, därest den ifrågakämda elektrifieringen beslutades innevarande år, den malmkvantitet, som öferskjuter 3,000,000 ton, eller bandelens Kiruna—Riksgränsen transportförmåga vid ångdrift, under högst två år fraktas öfver Luleå i stället för öfver Narvik. Visserligen skulle denna omlastning af malmtrafiken betinga en del anläggningar å linjen Kiruna—Svartön, men härvidlag bör man enligt utskottets mening bemärka den afsevärda fördel, som ligger däri, att möjlighet därigenom beredes för malmens befraktning i svensk hamn». Alltså har utskottet tagit denna fråga under ompröfning och ansett, att här föreligga sådana skäl, att man icke behöfver vara rädd för att fördenskull besluta om Porjusfallens bebyggande.

Vidare nämnde också samme talare, att i fråga om Porjus det icke varit laga syn och det därför icke var ordnad med Porjusfallens utbyggande, som det är gjordt med Vakkokoski. Men äfven därutinnan är det ingen fara, ty denna laga syn kan mycket väl

verkställas, sedan man börjat bygga. Det är nämligen visst icke fråga om äganderätten till själfva vattenfallet, utan endast fråga om förhållandet till de ofvanför och nedanför fallet boende strandägarna och deras intressen, som kunna beröras genom detta bebyggande, och detta kan ju mycket lätt ordnas under tiden, så att icke behöfver kammaren tveka på grund af dessa förhållanden.

Så är det en sak till, som herr Sjö såväl som den förste talar-aren omnämnde, nämligen att ledningen är så mycket längre från Porjus än från Vakkokoski, då den förra ledningen skulle bli 12 mil och den senare endast 2 mil, och med anledning däraf skulle det bli större fara för störningar i driften. Därmed kan icke afses annat, än att det kan vara större möjlighet för en linje på 12 mil än för en linje på 2 mil att störas, så att det blir större kostnader för underhåll och reparationer, på grund af att det kan bli mera afbrott och skada på den längre än på den kortare linjen. Men eljest är det ingenting vanskligt med den långa linjen. Att spänningen blir 80,000 volt på den större linjen, har inga olägenheter med sig. Den saken är tekniskt löst, så att det icke förefinnes någon fara för att öfverföra en så stark ström. Olägenheten med den långa ledningen inskränker sig sålunda till, att det är större möjlighet för afbrott och äverkan, och att sålunda kostnaden för underhåll och reparationer kan bli något större här än på den mindre linjen. Men detta kan ju icke vara så farligt.

Vidare har det invändts, att i ett så kallt klimat det är fara för att *ledningen* tager skada och då naturligtvis också större fara för en längre ledning än för en kortare. Emellertid har utskottet inhämtat upplysningar om, att det i trakter med lika svåra köldförhållanden i Amerika finnes ledningar på ända till 4,000 meters höjd öfver hafvet, och där det är en mycket stark isbildning. Det har meddelats, att trådarna och isolatorerna där kunnat frysa till en enda isklump, utan att det har stört ledningen. Så dessa förhållanden behöfva icke inverka på, hvilken ledning man bestämmer sig för.

Vidare nämnde herr Sjö, att det kan bli en sådan issörja, att driften kan stoppas genom grundisbildning eller sörpning, som man säger. Naturligtvis har man icke någon alldeles fullständig erfarenhet på detta område, och det kan ju alltid sättas i fråga, huru därmed förhåller sig, men då vill jag härvidlag säga, att förhållandena måste vara bättre vid Porjus än vid Vakkokoski. Vid Vakkokoski skall vattnet tillföras turbinerna genom långa öppna kanaler, vid Porjus däremot genom en tunnel, och där blir det visserligen icke varmt, men dock icke så afkyldt, och däraf följer, att faran för issörja är mindre vid Porjus än vid Vakkokoski.

Det är endast detta jag velat framhålla, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen af förhandlingarna, yttrade

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallet i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Herr Söderberg i Stockholm: Jag kan icke neka till, herr talman, att det var betydligt angenämare att följa herr civilministerns resonemang i dag, än det var häromdagen, då han hade en annan uppgift att fylla, nämligen att försvara järnvägsstyrelsen, och jag tror, att äfven herr civilministern känt sitt uppdrag angenämare i dag.

Nu ligga ju dessa saker så, att förr eller senare måste man här taga steget ut, såsom äfven herr civilministern anförde, och när det steget nu skall tagas, så ha vi ju här i kammaren icke annat att göra, om vi anse saken riktig, än att förlita oss på de teknici och auktoriteter, som försäkrat, att tekniken inom den elektriska industrien nu är så utvecklad, att man med trygghet kan besluta detta företag, och att det därför också skall ekonomiskt bära sig. Nu behöfde det ju icke vara så stora betänkligheter mot att bygga denna kraftstation vid det ena eller andra vattenfallet, om penningar funnes att bringa upp här i landet. Men de finnas icke, utan de måste lånas upp, och det är ju alltid så, när man tar upp lån, att man tar upp dem under den förutsättningen — och det får väl äfven staten göra — att de under den tid, man skall använda dem, såvidt möjligt förränta sig, och att det skall finnas utsikt till att de i sinom tid skola kunna återbetalas. Kunde vi af egna resurser anskaffa de tjuguen och en half miljoner det här är fråga om, så behöfde ju inte den förutsättningen vara så stark och bindande, men den blir starkare och mera bindande, då det är fråga om att komma i låneförhållande till utlandet och utländska bankirer.

Det är egentligen det, som föranledt mig att begära ordet, och jag ber att i det sammanhanget få fästa uppmärksamheten på en sak. Jag tror, att hade den principen följts, som är framförd i motion af herr Fürst, och som jag tycker, att utskottet något för lindrigt gått förbi, den principen nämligen, att när det beviljas anslag till det ena eller andra verket, kommunikationsverk och andra företag, så skall därmed följa en ränte- och amorteringskyldighet för dessa företag. Då skulle kanske en och annan anmärkning mot statens järnvägar kunnat undvikas. Ty om ett verk icke kan infria denna skyldighet, så föreligger det en skyldighet för det att redogöra, hvarför så icke kunnat ske inför den församling, som beslutat detta anslag. Om däremot en sådan skyldighet icke förefinnes, handlar man naturligtvis mera på fri hand i fråga om, hur verket administreras, och hur det förmår att med de medel, som blifvit anslagna, sköta driften. Jag anser det sålunda lämpligt med en sådan bestämmelse införande som den om ränte- och amorteringskyldighet, när Riksdagen beviljar anslag till kommunikationsföretag och andra företag, som nu allt mer och mer komma i fråga. Om en sådan bestämmelse finnes, så måste däri ligga en större sporre rent ambitionsmässigt, så att säga, för företagen att kunna infria de förbindelser, som de stå i till Riksdagen. Och därjämte föreligger den möjligheten, att man, om dessa af diverse ogynnsamma omständigheter icke kunna infrias, måste klarlägga och tydliggöra,

hvarför så icke kunnat ske, och så undviker man en hel del kritik, som man nu endast söker slå ifrån sig utan den direkta skyldigheten att utförligt klargöra, hvarför driften icke kunnat lämna önskad resultat. Nu har utskottet angående den motion, som framlagts af herr Fürst, endast i motiveringen uttalat som sin uppfattning, att det vore lämpligt, att så skedde. Men så har man i utlåtandets kläm i punkt b) yrkat afslag på motionen. Om nu så är, att motiveringen och klämman stå i strid med hvarandra, så att man med klämmens uttryck afser att borteliminera, hvad man sagt i motiveringen, och det vore meningen att i motiveringen endast säga några vackra ord om motionen, om det ligger den meningen häruti, tror jag, att utskottet gått oriktigt till väga. Ligger det däremot den meningen häri, att utskottet icke nu velat hålla så hårdt på denna princip, då det gäller detta nya företag, som skall börja med lånta medel, och man ansett sig icke böra ålägga just *det* en skyldighet, som andra företag icke varit ålagda förut med undantag af telegrafverket — jag har mig nämligen icke för ögonblicket bekant, att det finnes något annat statens ekonomiserande verk, som har sådan skyldighet — men att dock för att denna skyldighet inträder, i detalj ordnad genom Kungl. Maj:t, ligger det den meningen häri, vill jag ansluta mig till utskottets utlåtande. Ty då måste man tolka det så, att, när denna motivering antagits af bägge kamrarna, föreligger en bindande skyldighet för regeringen att för det verk, som skall förvalta denna nya kraftstation — jag antager, att det blir vattenfallsstyrelsen — utfärda sådana regler rörande räntebetalningen och amorteringen, att, så snart som principen kan tillämpas, så äfven skall ske. Jag antager sålunda, att en sådan betydelse ligger häri, och då är man inne på den riktiga princip, som, därest staten skall utveckla våra naturliga tillgångar här i landet och i fortsättningen sköta t. ex. statsbanedriften, enligt min mening blir nödvändig att tillämpa, för att dessa verk, som få sig förvaltningen af så oerhörda summor anförtrodd, skola hafva denna sporre att göra den så ekonomiserande som möjligt.

En detalj i ekonomiserandet af kraftstationen kan ju ligga i de villkor, på hvilka kraften skall upplåtas åt bolagen där uppe. Det har sagts, att de af bolagen erbjudna villkoren äro för lindriga, att det förutsättes för billigt pris mot det, som tillämpas vid t. ex. Trollhättan. Men skulle det icke kunna ligga någon sporre till att söka få detta pris höjdt i den omständigheten, att en sådan räntebetalnings- och amorteringsskyldighet föreligger?

Med det antagandet, att i utskottets motivering ligger en skyldighet för regeringen att tillse, att denna princip i detta fall blir följd gentemot det verk, som skall handhafva denna kraftstation där uppe, i betraktande af det riktiga, som ligger i, att våra vattenfall fortast möjligt genom staten blifva utnyttjade och med instämmande i herr civilministerns yttrande, att det vore en stor fördel för oss, om vi sluppe köpa så mycket kol som nu från England, hvilket blir dyrare är från år, vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fjällen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Denna fråga borde väl vara så debatterad, att något nytt knappast skulle kunna anföras i densamma. Det är emellertid olika synpunkter, som kunna läggas på denna fråga och detta så mycket mera, som de myndigheter, hvilka förberedande behandlat frågan, ju från början hafva haft olika uppfattning om, hvilken af de två platserna är att föredraga. Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, men då jag representerar den valkrets, inom hvilken de bägge omtvistade vattenfallen äro belägna, skall jag yttra några ord, för att inför kammaren angifva den ståndpunkt, som jag intager.

Jag skall då endast tillåta mig att med afseende på vissa uttalanden, som den förste ärade talaren gjorde, då han hade ordet, göra några anmärkningar. Han yttrade nämligen, att detta förslag om bebyggande af Porjusfallen »är storvulet och ägnadt att slå an på högt flygande naturer». Inför ett sådant uttalande måste man ovillkorligen fråga sig, hvilka alla det är, som skulle hafva så öfverdrifven optimism. Alla de myndigheter, hvilka skola vara sakkunniga på området, hafva ju slutligen enats om att förorda Porjusförslaget. Statsutskottet har granskat frågan och äfven tillstyrkt, hvad myndigheterna och Kungl. Maj:t hafva föreslagit. Man kan nu fråga sig, om alla dessa personer sakna reflexionsförmåga och det endast är reservanterna, som kunna lugnt reflektera.

Man kan ju härvidlag komma till olika uppfattning om, hvartill man skall sätta sin tilltro. Jag för min del har äfven sökt sätta mig in i de olika alternativens fördelar och då kommit till den uppfattningen, att det gjorts så allsidiga utredningar om denna fråga, att jag sällan har sett på Riksdagens bord ett ärende, som varit så allsidigt och ingående förberedt som detta. Att då, såsom reservanterna gjort, så kategoriskt utdöma alla dessa utredningar såsom otillförlitliga, det kan jag icke vara med om.

Vidare yttrade den förste ärade talaren till förmån för det förslag, som han förordat, nämligen att bebygga Vakkokoski i stället för Porjus, att man icke borde låta Torneälfs vattenmassor utan »industriellt gagn rinna bort till tidernas ända». Jag vill då fråga den ärade talaren, om det är större nationalvinst att låta de ännu större vattenmassorna i Luleälf rinna bort utan nytta till tidernas ända. Den största nationalförlusten måste ju ligga i att låta den största vattenmassan bortrinna till ingen nytta, och då i allt fall reservanternas förslag innebär en sådan begränsning, att man endast skulle få kraft till att elektrifiera Kiruna-Riksgränsbanan med densamma, lärer väl detta förslag icke innebära det uppslag, som alla önska, nämligen till en uppspirande malmförädlingsindustri inom Lappland, och denna kammare har förut vid denna riksdag beslutat en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i sådant syfte. Om vi nu besluta hvad utskottet föreslår, tror jag, att detta innebär den nödvändiga förutsättningen för, att man skall komma till önskad resultat med afseende å framtida industri där uppe, ty icke kommer enskildt kapital att där läggas ned, för det första för att skaffa nödiga kommunikatoner och för det andra för att skaffa sig

driftkraft, utan staten får nog taga initiativet och nedlägga kapital till dessa nödvändiga förutsättningar för en möjligen blifvande malmförädlingsindustri och eventuellt äfven annan industri. Då nu utskottets förslag innebär uppslaget och möjligheten att nå det af oss alla önskade resultatet, menar jag, att man icke är affärsmässig, om man afslår förslaget, och jag kan sålunda icke, såsom den förste ärade talaren, tacka Gud, att jag icke är som andra människor i denna fråga, det nödgas jag öfverlåta åt talaren ensam. Jag för min del hör till de »högtflygande naturerna» och är så optimistisk, att jag tror, att, om utskottets förslag bifalles, det skall komma att för eftervärlden tyda på, att vi genom detta beslut hafva visat stor framsynthet och därmed gifvit uppslag till en framtida utveckling i vårt land, som vi i närvarande stund icke kunna öfverblicka.

Det skulle vara åtskilligt att yttra mot de invändningar, som framställts mot utskottets förslag, men då flera föregående talare bemött desamma, skall jag icke inlåta mig på ett vidare ordande därom, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Lundström* instämde i detta yttrande.

Herr *Sjö*: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af herr *Thors* yttrande. Han sade, att det skulle vara ganska lätt att anordna laga syn för bebyggande af *Porjusfallen*. Det är ju möjligt, att det kan vara lätt, men den, som varit med om dylika syner, vet mycket väl, hvilka svårigheter, som därvidlag i ena eller andra afseendet kunna uppstå. Jag skall emellertid ej närmare ingå på denna sak. Gentemot de argument, som herr *Thor* i sitt nyss hållna anförande framdrog, till förmån för utskottets förslag, ber jag att få hänvisa till järnvägsstyrelsens och hydrografiska byråns yttranden, särskildt å sid. 104 och 125. Dessa hade, såsom herrarna hörde af mitt första anförande, uttalat sig ganska fördelaktigt om *Vakkoskiförslaget*.

Hvad jag för min del mest fruktat för, har varit igenfrysningen. Jag tänker, att flera af oss minnas från den tid, då *Riksgränsbanan* byggdes, hurusom tidningspressen förmälde, att man där uppe hade tagit i anspråk ett litet vattenfall för att kunna använda kraften för utsprängning af en tunnel, men att när man skulle använda den, så hände det, att vattenfallet frös igen. Därför är det så ofantligt viktigt att se till, att man icke bygger ut ett vattenfall, som fryser igen, när det skall börja användas.

Med anledning af herr *Söderbergs* senaste anförande, däri han framställde det spörsmålet, om utskottet tänkt sig, att de penningar, som lämnas för utbyggande af dessa fall, skulle amorteras, så ber jag att få påpeka, att utskottet härom uttalat sig å sid. 12. Det heter där: »Beträffande slutligen den af herr *Fürst* i hans förenämnda motion gjorda framställning därom, att de medel, som anvisades för ifrågavarande ändamål, skulle af vederbörande styrelse förräntas efter 4 procent samt att amortering af samma medel skulle äga rum efter fastställd amorteringsplan, har utskottet ej ansett, att en sådan be-

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallen i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

*Angående
uppförande af
en elektrisk
kraftstation
vid Porjus-
fallet i Stora
Lule älf.
(Forts.)*

stämmelse nu lämpligen bör träffas, men vill utskottet uttala såsom sin uppfattning, att det för bedömande af företagets bärighet vore lämpligt, att de belopp, som å detsamma blifva nedlagda, betraktas såsom lån till företaget att af detsamma så snart förhållandena sådant tillåta förräntas och amorteras samt att det enligt utskottets mening vore önskvärdt, att en plan härför redan nu blefve uppgjord.»

På samma sätt förhåller det sig med de penningar, som Riksdagen ställt till vattenfallsstyrelsens förfogande för Trollhätteverken. Herr Fürsts önskan i detta afseende torde nog med säkerhet komma att förverkligas, det är nästan min öfvertygelse.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag skall erkänna, att när denna proposition först framlades, hade jag den uppfattningen, att Riksdagen icke skulle bifalla förslaget. Men lika villigt skall jag erkänna, att sedan jag tagit del af förslaget i dess helhet, så har jag kommit till en annan åsikt. Herrarna må betänka, att när man har den öfvertygelsen, att ett förslag bör afslås, så söker man så mycket som möjligt efter skäl, som äro tillräckligt starka, för att man därpå skall kunna grunda sitt afslagsyrkande. Sådana skäl har jag icke funnit i förevarande fall, och därför har jag ställt mig på Kungl. Maj:ts och utskottets sida i denna fråga.

Det är ju i alla fall så, att Riksdagen, ja, svenska folket, kan man säga, i många år önskat blifva mera oberoende af utländska produkter, än hvad vi för närvarande äro. Genom att elektrifiera en del järnvägar skulle vi ju kunna göra oss oberoende af den utländska stenkolen, som vi till så höga priser importera. Här är det nu fråga om ett ganska stort företag och ett företag, som enligt min mening kan utvidgas mer och mer, så att vi icke allenast kunna elektrifiera den del af banan, som det här är fråga om, utan äfven distribuera kraft ända till Luleå och därigenom göra ganska stora besparingar. Vakkokoskiprojektet är behäftadt med den olägenheten, att kraften icke räcker till, utan vi skulle dessutom sedermera få bygga ut Porjusfallet, hvilket skulle draga ytterligare kostnader.

Kraften i Porjusfallet kommer däremot att räcka i många år, och vi få ju därigenom utnyttja allt vatten i Lule älf.

Det är ännu en sak, som gjort mig betänksam i fråga om Vakkokoski. Som herrarna finna af betänkandet, gör Torne träsk å sina stränder ganska stora öfversilningar. Det är 10,000 tunnland ängsmarker, som beröras däraf, och dessa skulle i viss mån bli lidande genom en reglering af Torne träsk. Men icke nog härmed, utan en mycket stor del af dessa ängsmarker ligga på finskt område, och det är naturligtvis svårare att få en reglering till stånd där än i fråga om Porjusfallet, hvilket jag icke tror skall bereda så stora svårigheter i detta afseende, som herr Sjö befarade.

På nu anförda skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen vara afslutad. Herr tal-
mannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hem-

ställan, 2:o) afslag å samma hemställan och Kungl. Maj:ts framställning i ämnet samt bifall i stället till det förslag, som innefattades i mom. a) af den utaf herrar Olsson i Fläsbro och Sjö vid utlåtandet fogade reservationen, samt 3:o) afslag å såväl utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts framställning som den af herr Olsson i Fläsbro i ämnet väckta motionen. Kammaren biföll därvid utskottets hemställan.

Mom. b.)

Utskottets hemställan bifölls af kammaren.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner.

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.*

I proposition nr 69 af den 25 februari 1910 hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor att tillämpas från och med den 1 december 1911.

Ifrågavarande proposition hade hänvisats till förberedande behandling af bevillningsutskottet, som för samma ändamål jämväl fått emottaga följande inom kamrarna väckta motioner, helt eller delvis afseende tulltaxans bestämmelser efter den 30 november 1911, nämligen

dels från *Första kammaren:*

- nr 55 af herr *Barthelson,*
- nr 56 af herr *Stendahl,*
- nr 57 af herrar *Danström* och *V. Berg,*
- nr 58 af herr *Clason,*
- nr 59 af grefve *A. Hamilton m. fl.,*
- nr 60 af herr *Carlberg,*
- nr 61 af herr *Larsson,*
- nr 62 af herr *Edv. Håkanson,*
- nr 63 af *densamme,*
- nr 64 af *densamme,*
- nr 65 af herr *Åkerberg,*
- nr 66 af herr *Larsson,* samt
- nr 67 af herr *Knaust,*

dels från *Andra kammaren:*

- nr 125 af herr *Sjöberg,*
- nr 230 af herr *Ström* i Öfver-Torneå,

Angående
förrådning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

- nr 231 af herr *Santesson*,
nr 234 af herr *Wilson*,
nr 235 af herr *Neiglick*,
nr 236 af herr *Wawrinsky m. fl.*,
nr 237 af herr *Fürst*,
nr 238 af herr *Bengtsson* i Bjärnalt *m. fl.*,
nr 239 af herrar *Larsson* i Klagstorp och *Linders*,
nr 240 af herr *Svensson* i Skyllberg,
nr 243 af herr *Carlson* i Herrljunga,
nr 244 af friherre *Lagerfelt m. fl.*,
nr 245 af herr *Larsson* i Klagstorp,
nr 246 af herr *Broström*,
nr 247 af herr *Olausson*,
nr 248 af herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*,
nr 250 af herr *Jespersion*, samt
nr 251 af herr *Lundgren* i Göteborg.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Karlsson i Göteborg, som yttrade: Herr talman! I fråga om föredragningen af bevillningsutskottets betänkande nr 23 hemställer jag, att betänkandet måtte företagas till afgörande punktvis samt de särskilda punkterna, där så erfordras, momentvis, att behandlingen må börja med punkt 9 och att öfverläggningen vid denna punkt må omfatta betänkandet i dess helhet; att, sedan punkterna 9—88 blifvit behandlade, punkterna 1—8 må föredragas; att, därest en eller annan del af det i betänkandet omförmälda författningsförslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej åter remitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses böra vara en följd af återremissen; samt att i fråga om nummerbeteckning af paragrafer, moment, rubriker och anmärkningar utskottet må, jämväl hvad beträffar i författningsrummen intagna hänvisningar, äga att, sedan den föreslagna författningens text af Riksdagen slutligen pröfvats, vidtaga sådana ändringar, som påkallas af Riksdagens beslut.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

I enlighet härmed företogs först till behandling *punkten 9:o*.

I Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa hade bestämmelserna rörande tullsatserna för fläsk, upptagna vid rubrikerna nr 55 och 56, erhållit denna lydelse:

Fläsk:		
55.	rökt	1 kg. 30 öre
56.	andra slag	1 „ 20 „

I motionen 248 i Andra kammaren, väckt af herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*, hade beträffande artikeln fläsk framstälts det yrkandet, att, i afvaktan på i motionen ifrågasatt utredning och tullfrågans därpå följande upptagande till afgörande i hela dess omfattning, Riksdagen måtte besluta att borttaga tullen å fläsk, rökt och andra slag, nr 55 och 56, nu respektive 30 och 20 öre per kilogram.

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å motionen II:248 i hvad den afsåge tullsatserna för fläsk, godkänna förevarande rubriker nr 55 och 56 i Kungl. Maj:ts förslag.

Uti vid punkten fogad reservation hade herrar *Bromée* i Billsta, *Kvarnzélius* och *Eriksson* i Grängesberg yrkat, att rubriken nr 56 i Kungl. Maj:ts förslag till ny tulltaxa måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Fläsk:

56. andra slag ..... fritt.

Efter det utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger till behandling, är en fråga af djupt ingripande betydelse för hela vårt lands näringslif och kanske allrämest för landets export, det gäller nämligen att pröfva och antaga en ny tulltaxa. Det kan ju för mången kännas ganska obehagligt att vara med om en sådan sak, i synnerhet då den till följd af omständigheternas makt kanske går i en annan riktning, än man skulle önska. För den, som varit med år 1888, då vi körde in igenom den s. k. stora inkörporten till det system, som sedermera utvecklades, för den är det naturligtvis något vemodsfyllt att se, hvarthän vi kommit, men på samma gång måste man känna en viss tillfredsställelse öfver att de spådomar, som man då uttalade, visat sig vara riktiga, att det visat sig, att man då gick in på en väg, som icke hade någon återvändo, utan att man måste fortgå på densamma, och att de verkningar, som man väntade sig af tullarna, också kommit till synes. Särskildt gäller detta i fråga om lifsmedelstullarna, som antogos vid 1888 års riksdag. Man framhöll då från frihandelsvänligt håll, den sida, där jag befann mig, att man icke trodde, att dessa tullar skulle för jordbruket medföra de välsignelseriska följer, som man förespådade, utan att därmed skulle tvärtom ganska stora vådor vara förenade då, en gång antagna, dessa tullar också skulle blifva fastlåsta. Det hette då, att man antog dem som skyddstullar och sättet huru de inflytande medlen skulle användas var föremål för omfattande undersökningar, men det visade sig snart, att detta icke skulle blifva deras viktigaste bestämmelse, utan att de kommo att framstå såsom hufvudsakligen finanstillar. Och däri- genom att de sålunda visat sig oundvikliga för budgeten, ha de också utan vidare motstånd blifvit bibehållna. De miljoner, som dessa

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

tullar inbringat, ha emellertid blifvit använda på ett sådant sätt, som mången icke till fullo kunnat gilla, då genom det rika tillflöde till statskassan hushållningen med miljonerna icke varit sådan, som den borde ha varit. Dessutom har en oundviklig följd af dessa tullar blifvit ökade industritullar på alla områden, men det är ej blott uti vårt land som ett sådant förhållande ägt rum, vi hafva nästan öfverallt fått bevittna framskridandet på den protektionistiska vägen och nu förhåller det sig emellertid med tullarna liksom med rustningarna för vårt försvar, att hur gärna man än kan önska, att en afrustning må komma till stånd, kan det tyvärr icke ske för ett litet land ensamt, utan detta måste se till, hur det står till i de större länderna. Ja, så är det äfven med rustningar, som tullarna innebära. Nu kan man icke ensidigt afskaffa dem utan att möjligen gå ekonomisk ruin till mötes.

Men den viktigaste faktor, som i detta ögonblick måste tagas i betraktande, är dock, att det för ett litet land är nödvändigt att icke ställa sig isoleradt gent emot öfriga länder i världen. Det är för oss nödvändigt att komma i handelsförbindelse med andra länder, dels för att genom dem fylla de behof, för hvilka landets egna naturliga tillgångar icke räcka till, dels också för att kunna afyttra för oss öfverflödiga varor, med ett ord för att befrämja exporten. Exporten omöjliggöres, ifall andra länder stänga sina portar för våra varor eller försvåra ingången allt för mycket. Vi föras således med nödvändighet in på traktatspolitiken, vi komma in på den politik, som säger, att man måste söka öfverenskomma om att bereda hvarandra ömsesidiga fördelar, så att andra länders varor få komma hit, mot det att vi få afyttra våra produkter i dessa länder. För att underhandlingar om de förmånligaste villkoren skola kunna komma till stånd, för att ha något att ge och någonting att få, måste gifvetvis vår tulltaxa rätta sig någorlunda efter tulltaxorna i de länder, med hvilka vi skola underhandla. Detta har också varit anledningen till att tulltaxan nu undergått en grundlig revision. Den har varit föremål för kommittéarbete — ett förtjänstfullt kommittéarbete, det måste jag erkänna, äfven om detta arbete har i viss riktning kanske varit något litet, i mångas tanke för mycket färglagdt. Kommitténs betänkande har kommit till bevillningsutskottet, som samvetsgrant och noggrant gått igenom detsamma, pröfvat de olika tullsatserna och äfven, hvilket det är mig en tillfredsställelse att säga, genom ömsesidigt tillmötesgående lyckats erhålla eftergifter på båda sidor.

Här föreligger nu från bevillningsutskottet ett betänkande och ett förslag till ny tulltaxa. Visserligen torde mången säga, att denna tulltaxa går i strängt protektionistisk riktning, men som jag nyss framhållit, är det nödvändigt att vara någorlunda rustad, när det gäller en strid med mäktiga stater. Det går icke i våra dagar att söka såsom konung David kämpa med Goliat endast med kiselstenar, det hjälper icke ens med gatstenar, utan här måste man använda skarpa vapen, det vill säga sådana, som någorlunda likna dem de länder ha, med hvilka vi vilja underhandla. Hvad som då är af

vikt är särskildt, såsom jag nyss framhöll, att tulltaxan uppställes något så när systematiskt eller, såsom jag till och med vill kalla det, modernt vetenskapligt, det vill säga så, att tulltaxan specialiseras. Därigenom att detta iakttagits i det förslag till tulltaxa, som här föreligger, har också detta svällt ut till ganska väldiga dimensioner.

Angående förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Här finnes ju mycket att anmärka mot tullsatserna i detta förslag, och anmärkningar ha heller icke saknats i bevillningsutskottet, men slutligen ha vi dock lyckats jämna ut meningsskiljaktigheterna, och det är därför, som ju reservationernas antal är högst ringa. Det är önskligt, att den kompromiss, som sålunda ingåtts, måtte bli hållen inom båda kamrarna. Jag hoppas, att den hålles i medkamraren, liksom jag hyser förhoppning om, att den i viktigare delar äfven här blir respekterad.

En anmärkning har man med fog framställt mot det förslag till tulltaxa, som framkom från Kungl. Maj:t. och den var riktad mot den fullständiga öfvergången från värdetullar till viktullar. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t därvidlag hade att åberopa en riksdagsskrifvelse, hvori begärdes, att Kungl. Maj:t skulle taga under öfvervägande, huruvida det icke vore lämpligt att i allmänhet öfvergå från värdetullar till viktullar med anledning af de icke så få missbruk, till hvilka värdetullarna gifvit anledning. Kungl. Maj:t har följt denna fingervisning enligt utskottets tanke något väl långt och velat införa viktullar på sådana områden, där det är svårt, ja, kanhända omöjligt, att fullt tillämpa dem. Utskottet har därför mycket noga genomgått den afdelning särskildt, där svårigheten att förändra värdetullar till viktullar gjort sig mest gällande, nämligen ifråga om maskiner. Sådant förslaget nu föreligger, äro värdetullar bibehållna i en stor del rubriker, som höra till denna afdelning, och det är endast i ett mindre antal, som de blifvit borttagna. Man kan därför snarast säga, att denna öfvergång mera är ett försök för att man skall få se, huru förändringen kan komma att utfalla. Man har icke kunnat vara blind för de ganska betydelsefulla erinringar, som från tullmyndigheter, högre och lägre, blifvit gjorda om de svårigheter och omkostnader, som en fullständig öfvergång från det gamla systemet till det nya skulle medföra. Man får se, huru denna sak gestaltar sig, och huruvida ett fortgående på den väg, som utstakats genom tulltaxeförslaget, kan vara för framtiden möjligt och lämpligt.

En fråga, som på senare tiden också varit föremål för mycken diskussion, är frågan om tackjärnstull. Den har inom bevillningsutskottet visserligen funnit mycket trogna förkämpar, men det har dock icke varit någon, som reserverat sig till förmån för dess införande, ehuru gifvetvis ett par ledamöter funnit sig föranlåtna att reservera sig mot de motiv, som blifvit i motiveringen anförda för tullfrihetens bibehållande å tackjärn.

Då vi nu måste söka vinna traktater med främmande makter, är det viktigast af allt att vi i den striden — ty en strid är det och måste det alltid bli — stå lika eniga som vi måste stå, ifall den olyckan skulle komma, att vårt land hemsöktes af fiender. Vi måste

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

gent emot utlandet uppträda såsom ett enigt och målmedvetet folk, som vet hvad det vill och genom styrkan af sin vilja må hända också kan vinna detsamma. Enighet ger styrka, det veta vi alla, och vi måste därför söka genom enighet stärka vårt uppträdande gent emot utlandet. Därför är det nu af vikt, när denna kammare går att behandla detta förslag, att alla mer eller mindre små hänsyn — ja, äfven om man kan kalla dem ganska stora — alla hänsyn till egna fördelar, eller till och med till hvad man törhända höll för landet i dess helhet i vissa afseenden betydelsefullt, för ögonblicket lämnas ur sikte, och att vi endast ha det stora målet för ögonen, att vi måste söka genom öfverenskommelse med främmande makt trygga vårt lands välstånd, ty endast genom att för våra exportvaror vinna så fördelaktiga villkor som möjligt kunna vi skapa ett allmänt välstånd inom landet, och detta måste vi erkänna, hvilket parti vi än tillhöra, såsom varande det nödvändigaste villkoret för bibehållande af social fred och socialt samförstånd.

Häruti instämde herr *Röing*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! I det jag instämmer för min del i de varmhjärtade ord, med hvilka den föregående ärade talaren avslutade sitt anförande, anser jag mig skyldig att i detta stadium af frågans behandling, innan kammaren går till en närmare öfverläggning om och detaljgranskning af det framlagda tulltaxebetänkandet, säga några ord, och vill jag då först anförå något litet ur historiken till denna tulltaxerevision.

Hufvudsyftet med den revision, som tulltaxan undergått, har varit att få en jämnare fördelning af tullskyddet genom uppdelning och specialisering af tulltaxans varurubriker. Den omläggning, som tulltaxan år 1892 undergick, tog i öfvervägande grad sikte på gröfre varuslag, och det skydd, som tillmättes dem, blef i allmänhet väl så högt, men de finare varuslagen blefvo icke fullt så tillgodosedda. Det berodde till stor del på måhända därpå, att förädlingsindustrien icke var så uppdrifven, som den sedermera blifvit. Nu har det gått framåt med stora steg på alla områden för denna industri, och då är det naturligt, att behovet af en större specialisering af tulltaxan gjort sig gällande både för att stödja hvad man ernått och för att ytterligare hjälpa fram industrien i dess bemödanden på förädlingsverksamhetens område.

Ett särskildt moment har kommit till på senare tid, hvilket gjort det ändå nödvändigare att på detta sätt specialisera tulltaxan. Det är de handelstraktater, som numera ingås till följd af handelspolitiken länderna emellan. Genom sådana handelstraktater bli tullsatserna bundna för en längre tid, och då är det tydligt och klart, att för den händelse tullsatserna icke äro tillräckligt specialiserade, så kan en sådan bindning komma att utöfva ett ganska menligt inflytande på en hel del områden, som icke skulle träffas på det sättet, ifall tulltaxan vore specialiserad. Det kan nämligen mycket väl hända, att

andra makter icke skulle påfordra, att en hel del artiklar vore bundna med afseende på tullsatserna, försåvidt det i tulltaxan finnes särskilda rubriker på dessa varor. Men då det icke finnes sådana, utan de ingå i stora hufvudrubriker, hvartill höra en del andra varor, hvilkas tullsatser bindande är af stort intresse för den ena parten, kan det icke hjälpas, att också dessa andra komma med i detta bundna tillstånd. Så är exempelvis förhållandet — till följd af handelstraktaten med Tyskland — med en hel stor grupp maskiner och redskap, som åsatts värdetull och därigenom blifvit bundna.

Det erkändes också år 1906 från alla håll och icke minst från den dåvarande regeringens sida, att det var nödvändigt att på sätt, som under senare tider skett inom snart sagdt alla stater, modernisera tulltaxan för att få en bättre basis för blifvande traktatsunderhandlingar. Det har sålunda icke från något håll blifvit ifrågasatt, att det arbete, som nu här föreligger, skulle innefatta en undersökning af tullsystemet såsom sådant eller af dess betydelse för landets ekonomiska ställning. Det har icke gällt att på basis af en sådan undersökning afgöra frågan om det nuvarande tullsystemets vara eller icke vara. Alla ha varit eniga därom, hvilken principiell ståndpunkt de än i själfva den frågan kunnat intaga, att tidpunkten för ett ombyte af system nu ingalunda vore lämplig eller tänkbar för vårt lands vidkommande. Det har gällt att utbilda hvad vi ha på ett sådant sätt, att vi kunna få de fördelar i olika afseenden, som stå att vinna inom ramen af tullsystemet.

Med de direktiv, som jag nu i korthet angifvit, och hvilka återfinnas i vederbörande statsrådsprotokoll, gick tulltaxekommittén till sitt omfattande arbete. Arbetet varade nära tre år, och jag tror, att en hvar, som tagit del af det sätt, hvarpå kommittén arbetade, och sett resultatet, måste erkänna, att den utfört ett ofantligt omfattande och samvetsgrant arbete. Tulltaxekommittén har bemödat sig om, att på basis af inhämtade vidlyftiga upplysningar från olika håll fullgöra sitt värf på bästa sätt. Nu ha också ämbetsverken, kommerskollegium och generaltullstyrelsen, som granskat tulltaxekommitténs arbete, visserligen gjort en hel del erinringar, men dock ej framlagt några så synnerligen omfattande förslag till ändringar i detta arbete, och lika litet har Kungl. Maj:t funnit sig böra göra det, utan har Kungl. Maj:t ansett sig kunna basera det förslag, som är förelagdt Riksdagen, i all hufvudsak på det arbete, som tulltaxekommittén åstadkommit.

Den kungl. propositionen har nu genomgått bevillningsutskottets skärseid, och den granskning, som förslaget underkastats, har varit ytterligare ägnad att, om jag så får säga, fullkomna det förslag till tulltaxa, som från början var framlagdt, och som nu föreligger i ännu mera öfverarbetadt skick. En hel del ändringar ha visserligen af bevillningsutskottet föreslagits, och somliga af dem kan man ju icke säga, för den händelse man betraktar dem särskildt för sig, vara utan all betydelse, men jag anser mig likväl fullkomligt oförhindrad att med bästa samvete uttala min anslutning till bevillningsutskottets förslag i stort sedt, således äfven i de delar, där det af-

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

viker från Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag. Afvikelserna äro enligt min uppfattning ingalunda af den beskaffenhet, att de på något vis äfventyra syftet med revisionen, hvilket jag för min del af lätt förklarliga skäl anser bäst blifva ernådt, för den händelse ett beslut i den riktning, som den föregående ärade talaren här förordade, enhälligt fattats af Riksdagen.

Det är särskildt en ändring, som jag skulle vilja något uppehålla mig vid, och det är vid frågan om viktullar och värdetullar på maskiner. Som herrarna veta, hade tulltaxekommittén föreslagit ett ganska väsentligt och omfattande utbyte af värdetullar emot viktullar inom maskingruppen. Skälen härför skall jag icke trötta kammaren med att här räkna upp. De äro för öfrigt utförligt återgifna i kommitténs betänkande. Jag vill vid detta tillfälle endast peka på önskvärdheten och nödvändigheten af — i det syfte jag nyss antydde — att få gruppen specialiserad, och det lär väl icke kunna ske annat än genom användande af viktullar i ganska vidsträckt omfattning. Emellertid gjorde ju ämbetsverken och särskildt generaltullstyrelsen ganska många erinringar mot det förslaget och framhöllo, hurusom stora svårigheter i praktiskt afseende skulle följa med ett öfvergående till viktullar. Det skulle fordras särskilda anordningar, hvilka icke nu äro för handen, och ställas stora anspråk på personalens omdömesförmåga, äfvensom föranleda behof af nya lokaler o. s. v. Jag har för min del, såsom tydligen framgår af statsrådsprotokollet, ingalunda varit blind för alla dessa olägenheter. Jag har tvärtom ganska bestämdt framhållit, att sådana utan allt tvifvel skulle komma att förefinnas. Men jag har ansett det oakadt på grund af de stora fördelar, som i alla händelser i vissa afseenden äro förenade med viktullar, att jag icke kunnat underlåta att följa tulltaxekommitténs förslag, och jag har haft så mycket större skäl härtill, som Riksdagen år 1906 gifvit ett tämligen bestämdt direktiv i den riktningen. Nu har emellertid bevillningsutskottet i detta afseende vidtagit en ganska omfattande förändring, på det sättet nämligen att utskottet föreslagit bibehållande af värdetullar för en betydligt större del maskiner än hvad enligt Kungl. Maj:ts förslag fortfarande skulle äsättas värdetullar. Viktullar skulle i hufvudsak gälla endast för elektriska maskiner, för landbruksmaskiner samt för trä- och metallbearbetningsmaskiner, äfvensom för ångpannor. Nu får jag för min del säga, att hvad jag nyss sade om att bevillningsutskottets granskning hade afrundat och fullkomnat tulltaxekommitténs förslag i allmänhet, gäller speciellt i den här punkten. Jag kan icke neka till, att jag är ganska belåten med det förslag, som på detta sätt framkommit från bevillningsutskottet, och det synes mig medföra ganska stora fördelar. Utskottet har fastslagit — och det anser jag mycket betydelsefullt — den enligt min tanke viktiga och riktiga principen om viktullar, men öfvergången från värde- till viktullar fastslås icke i större omfattning, än som just kan behövas för att få principen fastslagen. Den omfattning, hvori kommittén från början föreslagit principens tillämpning, har af utskottet blifvit inskränkt af praktiska skäl. Detta synes mig vara

ganska klokt. Man förmildrar i hög grad öfvergångens alla svårigheter, om man vänjer sig in i det nya systemet så småningom, och det utan de stora uppostringar och andra olägenheter, som antagligen skulle blifvit följden af en mera forcerad öfvergång. Jag ber därför att få uttala min fullkomliga anslutning till bevillningsutskottets förslag jämväl i den delen.

Till sist ber jag att få ge uttryck åt den uppriktiga glädje, som jag känner däröfver, att förslaget framkommit från bevillningsutskottet, försedt med så få reservationer, som detta är. Jag behöfver icke framhålla vikten och betydelsen af en sådan sak. Jag har endast att för min del uttala min glädje häröfver och jag tillåter mig att framföra ett värdsamt tack till alla dem, som bidragit till ett sådant resultatets åstadkommande, samt ber speciellt att få ge uttryck åt min aktning för de personer, som med tanke på det helas väl låtit sina skiljaktiga meningar falla. Jag är nämligen öfvertygad om, och det ligger i sakens natur, att skiljaktiga meningar förekommit i betydligt mera utsträckt mån, än hvad i betänkandet kommit till synes. Den enighet, som inom utskottet har uppnåtts, ger mig också synnerligen goda förhoppningar om, att ett lyckligt resultat skall bli följden af kamrarnas behandling af detta ärende, och jag känner mig så mycket tryggare i den förhoppningen, som jag är i tillfälle att meddela, att i Första kammaren — då jag var därinne för en stund sedan — redan behandlingen af detta ärende fortskridit så långt, att alla de punkter blifvit genomgångna, i hvilka från förstakammarhåll förelägo några reservationer — man hade genomgått t. o. m. den 49:de punkten, och efter denna förekommer icke någon reservation från förstakammarhåll annat än på en enda punkt, hvilken sammanhänger med en redan behandlad och därför i detta sammanhang är utan betydelse — och behandlingen hade gifvit till resultat, att bevillningsutskottets förslag blifvit antaget i alla punkter utom en, nämligen punkten nr 30, om läder, där mot betänkandet den afgifna reservationen blef antagen med en röstsiffra af 63 mot 54. Men i alla andra punkter och däribland den viktiga 49:de punkten är som sagdt utskottets förslag antaget, och, där det behöfts votering för att konstatera opinionen, har den låtit synnerligen stora majoriteter komma till synes. Det är således med god förhoppning, som jag motser Riksdagens beslut i den här frågan, och jag är för min del fullkomligt öfvertygad om, att denna kammare icke skall komma min förhoppning på skam.

Herr Bromée i Billsta: Herr talman! Fastän det genom kammarens nyss fattade beslut angående föredragningen blifvit tillåtet att tala öfver hela detta vidlyftiga utskottsbetänkande, skall jag icke upptaga tiden med det, synnerligast som den förste ärade talaren i stort sedt angifvit de principer, som ligga till grund för detta vidlyftiga betänkande. Men jag ber emellertid att få yttra några ord angående den nu föredragna punkten.

Som synes af betänkandet, har jag icke kunnat dela majoritetens åsikt om bibehållande af tullen å »fläsk: andra slag», utan jag har

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

jämte två andra ledamöter reserverat mig vid denna punkt. Utskottet säger emellertid, att det mot fläsktullens borttagande kan åberopas »tungt vägande sakliga skäl, hvilka så ofta inom Riksdagen framförts och godkänts, att de icke nu lära behöfva återupprepas». Men för mig och många andra synes det fortfarande vara alldeles klart, att den tullsats, som är åsatt »fläsk: andra slag» icke har det syftemål, som det var afsedt, att den skulle ha, nämligen att vara skydd för fläskets importerande. Det har både förr och fortfarande denna dag visat sig, att denna tull är en finanstull och ingalunda en skyddstull, och den är det därför, att denna vara, som importerats hufvudsakligen från Amerika, icke är samma sorts vara, som produceras inom landet. Men det amerikanska fläsket är af den art, att folk, som är utan hushåll och bor långt ifrån bebyggda trakter, kan använda detsamma. Det är ej tu tal om, att icke våra arbetare kunna använda det fläsk, som produceras inom landet, då de ha hushåll och få lagad mat på vanligt sätt. Men det är också klart, att det icke går att använda svenskt fläsk, om man har sitt arbete inne i skogarna långt ifrån människoboningar, utan där är just det amerikanska fläsket på sin plats.

Det är därför, som denna tull visat sig vara, som man säger, orättfärdig. Den är icke en skyddstull utan den har blifvit en finanstull. Att på detta sätt taga ut en finanstull till ett ganska betydande belopp af arbetare, som måste leva långt ifrån sina och andras hushåll, kan jag hvarken finna billigt eller rättvist. På grund däraf står jag i denna fråga på samma ståndpunkt, som jag häfdat vid föregående tillfällen, och jag anser att denna tull bör borttagas. Därför ber jag att få yrka, att rubriken nr 56 i den nya tulltaxan måtte få denna lydelse: »fläsk: andra slag — fritt». Och hemställer jag alltså, herr talman, om bifall till vår reservation vid denna punkt och afslag å utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Thor, Bergman, Eriksson* i Grängesberg, *Jonsson* i Gumboda, *Karlsson* i Mo, *Kobb, Söderberg* i Stockholm, *Aberg, Starbäck, Leksell, Kvarnzelius, Lindgren* i Skog, *Karlsson* i Fjäl, *Berg* i Göteborg, *Olsson* i See, *Norlén, Berglund, Carlsson* i Malmberget, *Ström* i Transtrand, *Nilsson, Borg, Blomberg* och *Hellberg*.

Herr vice talmannen, som under nästföregående anförande öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade härpå ordet till

Herr Branting, som anförde: Herr talman! Det är icke alldeles med behagliga känslor, som jag går att i någon mån slå an en annan ton än den, som i de bägge första anförandena kommit till ett varmt och vackert uttryck, ja, så varmt och så vackert, att det såg ut, som om alla skulle vara eniga i tullfrågan och hela saken skulle kunna afskrifvas och beslut fattas snart sagdt i en handvändning utan meningsutbyte. Jag måste dock för min del framhålla, att det bakom den enighet, som uppnåtts inom bevillningsutskottet

i afseende på största delen af punkterna, ligger en djupgående principiell skillnad, som det icke är önskvärdt, att man sticker under stol med, och som man icke vinner något genom att tiga med.

Förhållandena lågo så, att när den kungl. propositionen den 1 mars inkom på kamrarnas bord, tycktes det förefinnas vissa utsikter till att förslaget helt och hållet skulle kunna för i år afföras från dagordningen. Man visste ju redan då, att Riksdagen skulle bli öfverhopad med arbete. Man visste, att detta förslag skulle vara i och för sig af så omfattande natur, att det blefve synnerligen svårt att i detalj tränga in i detsamma för dem, som skulle få det uppdraget sig särskildt anförtrodt, och i ännu högre grad för kamrarnas medlemmar i allmänhet. Det var under sådana förhållanden tänkbart, att man skulle komma fram till en ståndpunkt, hvarigenom kamrarna finge längre tid på sig att besinna dessa saker, och att det också skulle kunna gå för sig att få förhandlingar om den tyska traktaten till stånd icke så hastigt som nu blef bestämdt.

Men händelserna hafva ju utvecklats på ett annat sätt. Var det från början naturligt, att från dem, hvilka ansågo, att de frihandelsynpunkter, som alltmera trängde sig fram från de djupa leden, icke blifvit tillbörligen beaktade i tulltaxekommitténs betänkande och Kungl. Maj:ts därpå grundade förslag, skulle resas betänkligheter mot det hela, så blef det snart nog tydligt, att inom bevillningsutskottet en stor del af de frihandelsvänliga ansågo det i alla fall vara lämpligare att försöka upptaga saken med detsamma till behandling. Och när sedan kamrarna af hänsyn, som man lätt kan förstå, till ett träffadt aftal mellan svenska och tyska regeringarna, icke ville göra någon förändring uti tiden för den tyska traktatens utlöpande och föreslå någon ändrad tid i detta afseende, var det också klart, att man nu *måste* upptaga denna sak till behandling och att alltså det yrkande på afslag, som i början syntes hafva en ganska stark resonans, icke kunde vidare framföras.

Det har af friherre Bonde här också utvecklats, hvarför det under de gifna förutsättningarna blir en nödvändighet att försöka åstadkomma på den gifna grunden ett resultat, hvarmed man på olika håll kan vara icke allt för mycket missnöjd. Det är ju nämligen meningen att väsentligen betrakta den föreliggande tulltaxan som en underhandlingstaxa, där man ju kunde önska, att vissa sänkningar skulle äga rum, men i fråga om hvilken man måste säga sig, att man i denna stund ännu icke vet, huru denna taxa kommer att se ut efter det våra underhandlare fullföljt sina förhandlingar. Och när så är fallet, blir det ju svårt för dem, som vilja gå mera principiellt till anlopp mot de olika tullförhöjningar, som här finnas, att göra detta med sådan kraft, som under andra förhållanden skulle kunna äga rum.

När man således inom bevillningsutskottet och inom Riksdagen allmänt slagit in på den vägen, att vi här måste åstadkomma en förhandlingstaxa, så fanns det ju ej heller från vår synpunkt någon anledning att endast ställa oss helt utanför och låta uppgörelse ske mellan de öfriga partierna inom Riksdagen, utan det var väl då,

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

syntes det oss, det klokaste och riktigaste, att vi sökte förstärka det inflytande, som frihandelssynpunkterna kunde hafva inom utskottet och sålunda voro med om den vidare detaljgranskningen af det förslag till uppgörelse, som kunde framkomma. Och det må ju också konstateras, att sedan det i början och ganska länge sett ganska hopplöst ut för den minoritet af hvilken frihandelssidan var företrädd, att kunna vinna något egentligt beaktande för sina synpunkter, ändrade sig förhållandena mot slutet icke så oväsentligt, och det lyckades till sist att uppnå medgifvanden från representanterna för det motsatta åskådningssättet, på hvilka man från början knappast hade tänkt, att de ville gå med så som uttalandena från den sidan i början fallit.

Vid sådant förhållande är klart, att man äfven från vårt håll icke kan resa något principiellt motstånd mot antagande nu i hufvuddrag af en sådan underhandlingstaxa som den, hvilken här föreligger. Det har också af finansministern i hans nyss hållna anförande betonats, att meningen med åstadkommande af denna taxa var väsentligen en modernisering för underhandlingsbehovet. Han tillade, att tidpunkten icke var lämplig för en onläggning af systemet, och att detta torde äfven de erkänna, som principiellt stå på annan ståndpunkt. Ja, i detta fall nödgas jag motsäga honom. Vi kunna dock icke i vårt land taga den hänsyn till de olika traktatförhandlingar, som, enligt hvad man mycket väl kan tänka sig, nu skola komma, den ena efter den andra, att vi helt och hållet låta frågorna om tulltaxans förändring i frihandelsriktning och om en fullständig utredning af dessa saker hvila, därför att vi hafva någon traktatförhandling, som är å bane. Svenska folkets intresse af att få tullförhållandena ändrade är efter min uppfattning i starkt stigande. Den dyrtid, som vi alltmer hafva erfarenhet af och som ännu icke nått sin kulmen, pekar med nödvändighet på behovet af att vi underkasta dessa frågor en ingående granskning och därvid icke blott hålla oss försiktigt på status quo och tänka på traktatssynpunkterna utan äfven se på reformintressena, och se på dem på ett sådant sätt, att vi försöka lätta bördorna, där de trycka tyngst. Vi böra alltså söka åstadkomma en förändring i dessa faktorer, som inverka på vårt näringslif, utan att för öfrigt detta bör ske på sådant sätt, att det som förut uppbyggt helt och hållet störtas öfver ända genom några våldsamma kastningar. Men den utredning, som bör komma, bör läggas efter de förhållanden, som nu föreligga, och hvilka efter min mening peka i en helt annan riktning än den, som vårt tullsystem för närvarande är byggt på.

Det är alltså klart, att med det läge, som saken nu har, är det icke principiellt mycket att invända mot det föreliggande tulltaxeförslaget utom i de punkter, som stå utanför denna uppgörelse, och där också reservationer föreligga. Den nu föredragna punkten är en af dem, och jag skall passa på att för min del uttala min anslutning till den föreliggande reservationen i denna punkt. Men i öfrigt är det gifvet, att då genom omständigheternas makt det blir ett uppskof med den stora tullstriden, till dess att de förhandlingar med

Tyskland, som nu skola börja, hafva blifvit slutförda, så ligger däri på intet sätt något slags löfte om en afskrifning af denna strid. Den kommer fastmera, efter mitt sätt att se, oundvikligen och med större styrka, ju längre de nuvarande förhållandena få utveckla sig. Och den kommer helt visst att snart så mycket kraftigare föras, som vi ju hafva att motse, att de samhällslager, hvilka hittills genom röst-rättsbestämmelserna varit i hög grad — en del af dem fullständigt — utestängda från inflytande på Riksdagens sammansättning, komma att i en mer eller mindre nära framtid göra sina intressen med rätt stor styrka gällande i Riksdagen. Då så blir förhållandet, kunna vi vara öfvertygade om, att krafven på lättnad med afscende på den tunga lifsmedelsbeskattningen blifva framförda i Riksdagen icke blott såsom nu af ett minoritetsparti och af enstaka stämmor, utan med hela det eftertryck, som en stark folkmening, hvilken har återspegling i Riksdagens kamrar, kan gifva åt sådana kraf.

Jag har ansett det vara lämpligt, att detta sadades vid detta tillfälle, därför att det eljest kunde uppkomma den falska föreställningen, att här råder en fullständig öfverensstämmelse. Den strid, som förestår mellan de olika åskådningarna, måste genomkämpas, och den kommer, äfven om vi för ögonblicket vid 1910 års riksdag endast på några enstaka punkter kunna upptaga den, i allt fall att i en nära framtid med nödvändighet återkomma.

Herrar *Thorsson, Persson*, i Stockholm och *Lindblad* instämde.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen af förhandlingarne, begärdes ordet af

Herr *Svensson* i *Skyllberg*, som yttrade: Herr talman! Jag vill icke underlåta att uttala ett beklagande öfver, att bevillningsutskottet icke ansett tiden vara inne att bereda tackjärnstillverkningen det skydd, som herr *Carlberg* i motionen i Första kammaren och jag i min motion i denna kammare funnit önskvärdt, och likaså öfver att framställningarna om vissa tullskyddssatser för den gröfre järnindustrien i öfrigt blifvit reducerade eller afslagna.

Jag är fullt viss om, att den dag skall komma, då den allmänna opinionen här i landet skall blifva sådan, att man inser nödvändigheten af, att ett sådant skydd beredes järnhandteringen. Ty utan ett sådant skydd kan icke alls det uppsving och den framgång för järnindustrien, som vi alla hoppas och räkna på, komma till stånd. Det är jag fullt viss om. Och jag vill hoppas att då den dagen kommer, vi då icke skola vara af bestämmelser i då gällande traktater bundna eller hindrade från att gifva järnindustrien detta skydd.

Att nu, såsom frågan ligger, yrka någon ändring i bevillningsutskottets förslag faller mig naturligtvis icke in. Men jag har dock velat framhålla, huru oegentligt det är, att vi göra så stora uppoffringar för att söka skaffa vår industri en oviss och osäker marknad i aflägsna länder, men försumma att tillvarataga de fördelar, som kunna beredas denna industri inom vårt eget land, Det behöfves

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

naturligen, att vi försöka, då vi nu skola hafva ett tullsystem, att göra det så effektivt och konstant som möjligt och försöka bereda en sådan marknad för vår industri, som vi kunna behärska och själfva bestämma.

Jag tror, att den dagen kommer, då detta vinner fullt erkännande och ingår i den allmänna opinionen.

Vidare anförde

Herr Jespersen: Herr talman! Då herr Bromée i Billsta yrkat bifall till reservationen vid punkt 9, som gäller tullfrihet å fläsk, andra slag, vill jag med några ord bemöta detta hans yrkande.

Denna fråga har vid upprepade tillfällen behandlats af Riksdagen. Samma skäl, som då anförts för tullen, gälla fortfarande. Men därtill kommer ett skäl, som nu bör vara särskildt aktuellt, nämligen vårt framskridna småbruk, för hvilket svinuppfödning och svingöding är ett af de mest trängande krafven och en af de bästa utvägarna att förädla de produkter, som småbrukarna kunna alstra på sina tegar.

Om småbrukarna nu icke få behålla det skydd, som de haft hittills, kan det mycket väl hända, att vi kunna få så låga pris, som vi emellanåt förut haft. Om t. ex. Danmark kastar in sitt öfverskott hit och därigenom förstör marknaden, så kan det hända att det icke längre blifver lönande med denna handtering, svinuppfödning och svingöding.

Ett borttagande af tullen skulle alltså kunna vålla ett svårt afbräck just för denna tilltagande småbrukarverksamheten. Och detta skulle, enligt mitt förmenande, vara särdeles olyckligt.

Då jag icke kan räkna ut, hvilka andra näringsgrenar, som småbrukarna skola slå sig på, om de beröfvas denna utväg att kunna skaffa sig inkomster på sitt småbruk, vill jag på det bestämdaste varna för att under nuvarande förhållanden borttaga fläsktullen.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr *Vennersten* instämde häruti.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Som jag är motiönär i denna sak, skall jag be att få säga några ord vid denna punkt. Den föregående ärade talaren har fört småbrukarnas talan. Jag hoppas, att hans intresse för dem skall stå sig, när vi komma till nästa punkt, där jag har reserverat mig för majstullens borttagande. Såvidt jag kan förstå, vore väl det en utaf de allra bästa reformer, som kan vara till för småbönderna och småbruket.

Nu är jag i denna punkt 9 icke af samma mening som den siste ärade talaren. Jag kan icke för min del förstå, att Danmark härvidlag kan vara någon fara för oss. Det kan ju hända, att vid något tillfälle det danska fläsket stått lågt i pris. Men för närvarande åtminstone synes det mig stå lika högt i pris som det svenska fläsket har gjort under en afsevärdt lång tid. För närvarande noteras i

Köpenhman hela prima slaktade svin till 110 kronor per 100 kilo eller 1 krona 10 öre per kilogram. Jag har mig icke bekant att vårt svenska fläsk noteras till högre pris. Men härtill kommer den omständigheten, att, om vi bifalla den framställning, som jag sedermera kommer till, nämligen om tullfrihet på majs, blefve våra småbrukare satta i samma ställning som de danska småbrukarna att kunna på billigt sätt producera fläsk. Och då förfaller fullständigt den anmärkningen, som herr Jesperson gjorde vid denna punkt.

Det är emellertid min bestämda mening, att faran från Danmark icke är vidare afsevärd eller ens föreligger, utan jag ber att få bestämdt understryka, att enligt mitt förmenande är denna tull endast en beskattning på en viss grupp af medborgare, nämligen skogsarbetarna förnämligast i Norrland och Dalarna, och en beskattning, som jag för min enskilda del icke under några omständigheter kan vara med om, och beträffande hvilken jag tycker, att åtminstone Andra kammaren borde inse, att den bör upphävas. De människor, som bo däruppe i dessa trakter, kunna icke gärna använda svenskt fläsk. Ty det är icke saltadt på sådant sätt, att det står sig i skogarna under någon längre tid, utan de måste hafva amerikanskt fläsk. Och att särskildt beskatta denna deras föda kan icke vara på något sätt lämpligt.

Jag vill icke vidare orda i denna sak utan ber att få instämma i det yrkande, som gjorts af herr Bromée.

Herr Jesperson: Herr talman! Med anledning af herr Eriksons yttrande, att noteringen af fläsk nu står så högt och stått så högt under långa tider, vill jag erinra, att det icke är så värst längesedan, som fläsket stod särdeles lågt i pris. Och jag kan icke ändå tänka mig, att herr Eriksson menar, att man skall höja och sänka tullsatsen hvarje gång, priset höjes eller sänkes på denna marknadsvara, utan att han naturligtvis går ut från en bestämd taxa, och att denna måste följas under såväl den ena tiden som den andra. Det är därför icke möjligt, äfven om fläskpriset för närvarande står högt, att taga bort fläsktullen.

Hvad beträffar det amerikanska fläsket och dess nödvändighet för Norrland, skulle det ju kunna vara en sak, som talar för bifall till herr Erikssons yrkande, om man nämligen kunde skilja på fläsk och fläsk. Men då så icke kan ske, måste man hafva samma tullsatser på såväl amerikanskt fläsk som annat.

Jag anser, att man måste bibehålla den nuvarande fläsktullen, och jag vidhåller fördenskull mitt yrkande.

Herr Thorsson: Herr talman! Det framgick af herr Jespersons resonemang, att han icke var så rädd för tullfri import af det amerikanska fläsket, utan att hufvudsaken för honom var, att genom bibehållandet af tullskyddet utestänga det *danska* fläsket. De danska fläskproducenterna arbeta under frihandelsauspiciet. Och således skola vi väl kunna upptaga täflan med dem.

Det synes mig därför klokast att bifalla reservanternas förslag.

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen vara afslutad. I enlighet med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits af herr Bromée i Billsta m. fl. i deras vid punkten afgifna reservation, och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 9:o) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som af herr Bromée i Billsta m. fl. föreslagits i deras vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen utföll med 95 ja mot 100 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med den ändring, som af herr Bromée i Billsta m. fl. föreslagits i deras reservation.

Punkten 10:o).

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle rubrikerna nr 62—64 i tulltaxan hafva följande lydelse:

Fisk:

62.	kryddad skarpsill (hvassbuk) i tunnor	— <i>fri.</i>
63.	ansjovis, annan, samt sardeller och tonfisk, saltade eller inlagda, kärkens vikt inberäknad	1 kg. 50 öre.
64.	andra slag	— <i>fria.</i>

Beträffande vissa slag af fisk, hade i den af herr *Olausson* i Andra kammaren väckta motionen, nr 247, föreslagits, att Riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att saltad fisk, ej särskildt nämnd, utom sill, åsattes en tullsats af 5 öre för kilogram samt torkad fisk, alla slag, åsattes en tullsats af 8 öre för kilogram.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville, med afslag å motionen II:247, i hvad den afsåge tull å vissa slag af fisk, godkänna förevarande rubriker nr 62—64 i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr Olausson yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har rörande denna punkt föreslagit den ändring i tulltaxeförslaget, att saltad fisk måtte åsättas en tull af 5 öre för kilogram, och torkad fisk af 8 öre för kilogram. Jag vill redan på förhand nämna, att jag icke är någon utpräglad tullvän, men då vi ha ett tullsystem och då vi öppnat dörren för tullarna, är jag af den åsikten, att det bör ordnas i hufvudsak så, att alla näringar få ett ordentligt skydd och blifva i detta afseende fullt likställda. Hvad fisktullen angår, så har den alltid i vår tulltaxa blifvit styfmoderligt behandlad. Det har aldrig förekommit någon tull på fisk. Ser man igenom tulltaxan, finner man, att allt hvad dessa fiskare behöfva för sitt uppehälle och till kläder är belagdt med tull, ja, granskar man tulltaxan, finner man äfven, att till och med rubriken fiskkrok i tulltaxan fått skydd och blifvit tullbelagd. Dessa fiskare måste således betala icke allenast tull å allt hvad de till sitt lifsuppehälle behöfva, på allt hvad de behöfva till kläder och delvis på hvad de behöfva till byggnadsmateriel, utan de måste också erlægga tull för den krok, som de behöfva använda för att fånga fisken med. Men icke förty har bevilningsutskottet icke kunnat gå med på tull på fisk.

Bevilningsutskottet säger, att det saknar kännedom om, huruvida fiskarbefolkningen är enig om att en tull på fisk är behöflig. Beträffande denna enighet, som bevilningsutskottet tyckes betvifla, kan jag upplysa om på det allra säkraste, att den del af fiskarbefolkningen, som utöfvar det fiske, hvarom här är fråga, om denna tullsats är fullt enig. Denna fiskarbefolkning har dock under tidernas lopp varit mäktig att förse landets behof nära nog med den fisk, som det behöfde. Då de på den tiden drefvo sitt fiske på norska kusten och på Nordsjön, så kunde de med fördel taga upp konkurrensen gent emot de norska fiskarne, men under tidernas lopp har den bohuslänska fiskarbefolkningen blifvit så att säga drifven från den norska kusten och måst söka fiskbankar på långt aflägsna afstånd, och de drifva nu detta fiske på Shetlands kust. Det är ju alldeles klart, att då den norska fiskarbefolkningen drifver sitt fiske vid sina kuster, så har den svenska fiskarbefolkningen att på långt afstånd drifva sitt fiske, och det är därför lätt att förstå, att vid konkurrensen de norska fiskarne få en långt gynnsammare ställning, än de svenska fiskarne ha. Jag kan också upplysa om, att det fiske, som af bohuslänska fiskarne ännu bedrifves på detta område är ganska litet gifvande. De börja detta fiske i mars och sluta det i augusti, således omkring ett halft år, och om man ser i dessa fiskares räkenskapsböcker, skall man finna, att den vinst de ha af detta fiske under dessa sex månader uppgår högst till 3- å 400 kronor. Med nuvarande lefnadsförhållanden är det icke svårt för någon att räkna ut, att det är med stor möda de kunna förtjäna sitt lifsuppehälle på detta område, och det är ju äfven lätt att förstå, att äfven dessa fiskare såväl som andra svenska näringsutöfvare kunna behöfva skydd, då ställningen för dem är så tryckt som den nu verkliga är. Jag nämnde att förr i tiden bedrefs detta fiske i så stort omfång, att det nära nog fyllde landets behof, men numera importeras så

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

beredd fisk, nämligen torkad och saltad, till Sverige till ett värde af cirka 1 miljon kronor, och den fisk, som vi äro mäktiga att upptaga på detta område uppgår knappast till 600,000 kronors värde. Vi finna således, att på detta fält är mycket att göra för att gagna den svenska näringen, och på detta område kan ännu mycket göras för att höja den svenska handelsbalansen. Fältet för dessa fiskare är stort, området är stort; det behöfves blott armar. Fisket är stort, men då det ger en så ringa afkastning, att det på ett halft år icke lämnar mer än mellan 3- å 400 kronor, så är det lätt att förstå och bör icke väcka förvåning, att den ene efter den andre af de bohuslänska fiskarne drar sig för detta slag af fiske och ger sig in på andra områden. Detta öfvergifvande af fisket är så stort, att det endast är några få ställen i den bohuslänska skärgården, där detta fiske bedrifves. Många ha redan öfvergifvit det därför, att det icke är så gifvande, att de kunna ha sin existens därpå, men ännu tyckas icke alla förhoppningar vara alldeles uteslutna, att detta slag af fiske skall kunna bära sig. Om en ringa skyddstull åsättes saltad och torkad fisk, så skulle därigenom den svenska marknaden för dessa fiskare i viss mån te sig i ljusare dager. Jag har endast föreslagit en så ringa skyddstull som 5 resp. 8 öre per kilogram, och den är väl icke så hög, att den för konsumenterna medför någon nämnvärd ökning i lefnadskostnaderna.

Jag anser, att dessa fiskares kraf på tull är till fullo berättigadt. Då alla de industrier, vi ha här i vårt land, fått skyddstull, och jordbruksnäringen nära nog på alla områden — undantagandes vissa, hvilka nog här i dag blifva föremål för diskussion — fått skyddstull, så är det väl högst orimligt, att den fattiga bohuslänska fiskarbefolkningen, som ofta med döden för ögonen måste söka sitt förvärf, skall ha en så ogynnsam ställning i vårt tullsystem. Denna befolkning kan ju med fullt fog göra gällande att få komma i åtnjutande af samma välvilja från Riksdagens sida som alla landets öfriga näringar, som bedrifvas under mycket gynnsammare omständigheter, än hvad fallet är med denna bohuslänska fiskarbefolkning, som sysselsätter sig med detta slag af fiske. Jag får därför säga, att jag har blifvit åtskilligt vemodigt berörd af bevillningsutskottets enhälliga afslag på denna anspråkslösa begäran om tullskydd.

Nu har jag icke handlingar i min hand, som kunna visa, att bakom mitt förslag står en enhällig fiskarbefolkning. Skulle kammaren afslå motionen, så finns det ingen annan utväg, än att denna befolkning till nästa års riksdag kommer fram och visar sin enighet och tydligt lägger i dagen, att behofvet af tullskydd för dem är nödvändigt och då gör detta på ett sätt, som tydligare än hvad nu skett visar hvad de vilja. Jag hoppas, att kammaren i alla fall skall i sitt beslut i denna fråga ådagalägga så pass stor rättvisa och rättfärdighet, att åtminstone de af kammarens ledamöter, som anse sig vara tullskyddsvänner, skola kunna gå med på förslaget. Som jag förut nämnt, är jag ingen utpräglad tullvän, och det har jag också visat, då jag i en motion föreslagit sänkning på mjöltullen, men — och jag upprepar det — hvarje svensk innebyggare har rätt att för sin näring göra anspråk på

samma tullskydd som det, hvilket tillkommer andra näringsidkare. Den omständigheten, som utskottet här anför, nämligen att det här dock gäller en tull på lifsmedel, utgör icke något talande skäl för afslag, ty då vi med tålmodiga känslor bära tull på spannmål, och då vi med tålmod kunna bära tull på frukt och tull på fläsk och många andra saker, som höra till lifsmedel, så skulle det förvåna mig, om icke svenska folket i rättvisans namn skulle vilja underkasta sig en så obetydlig tull på fisk som 5 öre per kilogram. Det gör så obetydligt på hvarje mans konto, att det må kunna gå för sig. Jag tager mig därför friheten, herr talman, att i föreliggande punkt föreslå den ändring, som min motion innebär, nämligen att fisk, saltad och torkad, måtte åsättas en tull af 5 och 8 öre per kilogram.

Vidare anförde

Friherre Bonde: Herr talman! För att nu icke upptaga kammarrens tid och under förhoppning, att den icke måtte upptagas allt för mycket af vidlyftiga diskussioner, vill jag endast och allenast på de skäl, som af utskottet anförts, yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Jespersen: Herr talman! Jag skulle icke vara rädd för den af herr Olausson föreslagna tullsatsen och skulle med jämnmod bära den, om det vore ett allmänt intresse för denna sak. Men intresset tycks vara begränsadt endast till den valkrets, som herr Olausson representerar. Det är icke längesedan hans företrädare framkom med motion i samma syfte, hvilken dock blef afslagen. Såväl inom tulltaxekommittén som uti bevillningsutskottet har man gjort förfrågningar, om det verkligen fanns något intresse hos fiskarbefolkningen i vidare kretsar för denna sak, men man har då funnit, att så icke var förhållandet, utan att det här endast gäller ett rent lokalintresse, och därför har man icke kunnat vara med om motionen. Det är på denna grund, som jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Olausson: Herr talman! En ledamot af bevillningsutskottet har återigen pointerat, att det icke är känt, att det finns något intresse hos denna fiskarbefolkning för nu ifrågakvarande tullskydd. Jag känner väl till, hvarifrån och huru dessa bevillningsutskottets ledamöter fått dessa upplysningar. Det är nämligen så, mina herrar, att, som jag nämnde, det endast är en del af den bohuslänska fiskarbefolkningen, som vill riskera lifvet genom att sysselsätta sig med fiske af sådant slag, hvarom här är fråga, och jag erkänner villigt, att dessa äro till största delen boende inom min valkrets. Men jag kan icke inse, att det kan utgöra något skäl för afslag, att de äro boende inom min valkrets, det må väl vara herrarne likgiltigt, hvar de bo inom Bohuslän. Den fiskmängd, som de hämta upp ur sjön, angifves af statistiken. En ledamot af denna kammar från Bohuslän, hvars valmän ej ägna sig åt dylikt slag af fiske i nämnvärdt

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

omfång, lär för bevillningsutskottet hafva uttalat sin likgiltighet gent emot den af mig föreslagna tullen. Men jag anser, att icke heller denna omständighet bör inverka på denna frågas utgång här i kammaren. Jag är fullt öfvertygad om, att därest herr Jespersion reste ned till Bohuslän och förskaffade sig upplysningar direkt hos denna fiskarbefolkning, som bedrifver fiske af det slag, som jag här talat om, på det aflägsna hafvet vid Shetlands kuster, så skulle han finna ett enhälligt svar i sådan riktning, som jag nu angifvit.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara avslutad, framställde herr talmannen propositioner å de därunder framkomna yrkandena, och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Punkten 11:o).

Beträffande spannmål innehöll Kungl. Maj:ts förslag följande bestämmelser, upptagna i rubrikerna nr 74—79:

Spannmål:

omalen:

74.	råg, hvete och korn; äfvensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda	100 kg. 3 kr. 70 öre
75.	hafre; äfvensom vicker, sojabönor samt andra ärter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga	— <i>fria.</i>
76.	malt, äfven krossadt	100 kg. 5 kr.
77.	majs	100 kg. 1 kr. 50 öre
78.	andra slag	100 kg. 3 kr. 70 öre
	malen:	
79.	mjöl och gryn, alla slag; äfvensom mjöl af andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförligt	100 kg. 6 kr. 50 öre.

I fråga om dessa bestämmelser hade yrkanden framställts i tre inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 248 af herr *Eriksson* i Grängesberg m. fl., nr 247 af herr *Olausson* och nr 250 af herr *Jespersion*.

I den förstnämnda motionen hemställdes, i sammanhang med yrkande om afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och om anställande af i motionen ifrågasatt utredning rörande tullfrågan, att Riksdagen måtte besluta, att i afvaktan på att sålunda tullfrågan måtte kunna upptagas till afgörande i hela dess omfattning nedsätta tullen å spannmål, omalen (tulltaxa nr 74 och 78 i Kungl. Maj:ts proposition) från kronor 3: 70 till kronor 2: 50 per 100 kilogram samt å spannmål, malen, (nr 79) från 6: 50 till 4: 30 per 100 kilogram och borttaga tullen å majs, (nr 77) nu kronor 1: 50 per 100 kilogram.

I herr *Olaussons* motion framställdes det förslag, att Riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

att tullen å spannmål, malen, mjöl och gryn alla slag, fastställdes till 5 kronor för 100 kilogram.

Yrkandet i herr Jespersons motion innefattade en hemställan, att Riksdagen ville besluta, att tullen å malt bestämdes till 6 kronor 50 öre i stället för, såsom Kungl. Maj:ts förslagit, 5 kronor per 100 kilogram.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville besluta

a) att, med afslag å motionen II : 248, i hvad den afsåge rubrikerna nr 74 och 78 i Kungl. Maj:ts förslag, godkänna samma rubriker oförändrade;

b) att godkänna rubriken nr 75 i Kungl. Maj:ts förslag;

c) att, med bifall till motionen II : 250, godkänna rubriken nr 76 i Kungl. Maj:ts förslag med den förändring, att tullsatsen fastställdes till 6 kronor 50 öre per 100 kilogram;

d) att, med afslag å motionen II : 248, i hvad den afsåge tullen å majs, godkänna rubriken nr 77 i Kungl. Maj:ts förslag oförändrad; samt

e) att, med afslag å motionerna II : 247 och II : 248, i hvad de afsåge tullen å malen spannmål, godkänna rubriken nr 79 i Kungl. Maj:ts förslag, med den ändring dock, att före orden »andra vegetabilier» insattes orden »arrowrot och».

Reservation hade emellertid beträffande mom. a), d) och e) af gifvits af herr *Eriksson* i Grängesberg, som föreslagit följande förändrade lydelse af nedannämnda rubriker, nämligen:

74.	Råg, hvete och korn; äfvensom ärter och bönor, tjänliga till människo-föda	100 kg. 2 kr. 50 öre
77.	Majs	— <i>fri.</i>
	malen:	
79.	Mjöl och gryn, alla slag: äfvensom mjöl af arrowrot och andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförligt	100 kg. 4 kr. 30 öre.»

Sedan punkten föredragits, begärdes ordet af

Herr *Eriksson* i Grängesberg, som yttrade: Jag har icke ansett mig böra begära ordet vid föredragningen af den punkt, då tillfälle var beredt att här göra allmänna principuttalanden, då jag ämnade att sedermera under debatten yttra mig om de punkter, som särskildt intresserade mig. När jag nu går att yttra mig om den nu föredragna punkten, ber jag att först få göra ett uttalande af principiell betydelse.

En af de alla viktigaste förändringar uti tulltaxan, som nu föreslagits, är, såsom vi alla veta, öfvergången från värdetull till viktull. Jag har för min del haft stora betänkligheter mot en dylik öfvergång. Jag kan ej riktigt förstå, att en sådan är absolut nödvändig eller att de principer, som där ligga till grund, äro fullt riktiga. De skäl, som auföras å deras sida, som önska en dylik öfvergång, äro emellertid af den beskaffenhet, att jag ansett mig kunna vara med om att inom vissa begränsade områden göra försök med

Angående förordning med tulltaxa för inkommande varor. (Forts.)

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

viktull i stället för värdetull, och därför har jag biträdt förslaget med de begränsningar och förändringar, som af bevillningsutskottet föreslagits. Jag har velat göra detta uttalande för att pointera, att jag icke ännu är så alldeles öfvertygad om riktigheten af att öfvergå från värdetull till viktull.

Såsom kammarens ledamöter ha sig bekant, har jag jämte ett antal kammarledamöter, ansett oss böra framlägga en motion, däri vi framställt en hel del ändringsyrkanden angående olika tullsatser å lifsmedel. Vi ha ansett tiden vara inne, då man borde revidera tulltaxan icke blott uppåt utan äfven nedåt, och vi ha tänkt, att man nu borde kunna söka se till, om man icke på lifsmedelstullarnas område kunde göra rätt betydliga inskränkningar eller rent af införa tullfrihet.

Det är ett allmänt bekant förhållande att lefnadskostnaderna under de senaste årtiondena våldsamt ökats här i vårt land. Vi ha i motionen försökt anställa några jämförelser mellan lefnadskostnaderna i Stockholm och Köpenhamn. Dessa jämförelser ha naturligtvis icke blifvit så omfattande, som önskligt varit, men på några punkter har likväl en viss fullständighet ernåtts. Af dessa jämförelser framgår, att lefnadskostnaderna här i Stockholm äro oändligt mycket högre än i Köpenhamn, och alla, som på andra områden och på annat sätt gjort liknande jämförelser, ha kommit till samma resultat, nämligen att lefnadskostnaderna i vårt land för närvarande äro oskäligen höga.

Jag är villig att instämma i bevillningsutskottets uttalande, då det säger, att dessa höga lefnadskostnader naturligtvis bero på flera olika faktorer och icke enbart på tullskyddssystemet, såsom t. ex. på alla dessa många mellanhänder, som varorna skola passera under sin väg från producenten till konsumenten. Om man här i Stockholm köper en liter mjölk, kostar den 15, 15 $\frac{1}{2}$ à 16 öre, men jag tror mig icke göra mig skyldig till någon öfverdrift, om jag säger, att landtmännen, producenterna icke få mera än 10, 10 $\frac{1}{2}$ à 11 öre per liter; sålunda kommer 50 procent af varans värde mellanhänderna till godo, utan att vare sig producenten eller konsumenten har något gagn däraf. På en hel mängd andra områden skulle man kunna framvisa liknande exempel. Det är ju känt, att om vi ta en stad sådan som Stockholm eller hvilken annan plats som helst med stor industri och tät befolkning, så ligga handelslokalerna oerhördt tätt. Detta system med många mellanhänder måste medföra, att varorna bli oerhördt fördyrade, och detta är en af anledningarna till, att vi ha så höga lefnadskostnader. Nu är det ju visserligen sant, att en organisation af konsumenterna är ett af de kraftigaste medel, som man kan använda för att åtminstone i någon mån kunna nedpressa lefnadskostnaderna, men det finnes äfven andra sätt för vinnandet af samma mål, och jag kan i detta sammanhang icke underlåta att peka på ett sådant, dock blott i allra största korthet. En af de svårigheter, som vi i nu omtalade afseende ha att fästa oss vid, är svårigheten att ifrån vissa aflägsna trakter i vårt land skaffa lifsmedel upp till de mest centrala delarna af landet. Det kan ju vara så inom en viss trakt af landet, att där finnas rätt många landtmän,

men få konsumenter. Då blir följden den, att dessa landtmän icke kunna afsätta sina produkter på sådant sätt, att det blir till gagn för bägge parterna, för både producenten och konsumenten. Detta gör att man bör tänka på att få till stånd så goda producent- och konsumentorganisationer som möjligt eller på annat sätt bereda större möjligheter för jordbrukarna att till skäligt pris direkt till konsumenterna afyttra sina produkter.

Det finnes flera anledningar till de dyra lefnadskostnaderna, men man kan icke förneka, att tullskyddssystemet för sin del därvidlag kraftigt medverkar. Man har försökt få fram siffror i det afseendet och på olika sätt räknat ut, hvad tullskyddssystemet betyder för en enskild familj under vissa gifna olika omständigheter. Det är ju emellertid tydligt att dylika siffror alltid måste bli mer eller mindre godtyckliga. Äfven jag har försökt göra en dylik uträkning, och jag har därvid kommit till det resultat, att tullskyddssystemet oerhördt fördyrar befolkningens lefnadskostnader.

För två år sedan gjorde jag nämligen en undersökning hemma i min bygd, för att utröna huru arbetare använde sina inkomster. Det var därvid en arbetare som därvidlag kunde lämna ett godt material. Han hade handlat på motbok, och alla hans utgifter voro så noga specificerade, att man kunde precis på öret se, huru han hade använt alla sina penningar. Hans familj bestod af sju personer: man, hustru och fem minderåriga barn. Mannen i fråga var ensam familjeförsörjare, ingen annan af familjens medlemmar kunde bidra till densammans underhåll. Årsinkomsten, som denna familj hade att lefva på, var 900 kronor. Denna familj konsumerade under ett år 634 kilogram mjöl. Jag tror icke, att man begär någon öfverdrift, om man beräknar tullskatten för mjöl till 5 kronor per 100 kilogram; tullen utgår med 6 kronor 50 öre per 100 kilogram, men jag anser, att man icke kan säga, att tullen utnyttjas till sitt fulla belopp, när det gäller mjöl, så att en medelsiffra af 5 kronor per 100 kilogram är alldeles säkert ett så lågt belopp, att tullskatten uppgår till den summan. Denna familj fick således endast genom mjöltullen en extra årlig beskattning å 31 kronor 70 öre. Vidare åtgick i familjen 26,8 kilogram sirup; med en tull af 10 öre per kilogram gör detta, då hela tullen utnyttjades, en extra beskattning af 2 kronor 68 öre. Vidare konsumerades 90,7 kilogram socker; om man slår tillsammans såväl skyddstullen som skatten till staten, så blir den extra beskattningen, om man säger att den uttogs fullständigt så när som på ett öre, 32 öre per kilogram, d. v. s. i detta fall 29 kronor 2 öre per år. Vidare hade inom familjen i fråga åtgått 28,5 kilogram kaffe; med en tull af 12 öre per kilogram gör detta 3 kronor 42 öre per år. Af margarin hade förbrukats inom familjen i fråga 78,5 kilogram, och det är min bestämda mening, att tullskyddet här utnyttjas fullständigt, hvadan alltså med en tullsats af 20 öre per kilogram, den extra beskattningen för margarin blir 15 kronor 70 öre. Vidare hade familjen konsumerat 29 kilogram risgryn, och då man för denna vara kan beräkna samma tullsats som för spannmål eller 5 kronor per 100 kilogram, blir den extra beskattningen där 1 krona 45 öre. Det

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

blir alltså för denna familj en merbetalning af icke mindre än 83 kronor 97 öre för dessa de allra viktigaste konsumtionsartiklarna, de som äro oundgängligen nödvändiga för livets uppehälle.

Nu kan man ju säga, att en del af denna tullbeskattning gått till staten, såsom t. ex. när det gäller kaffe och socker, men vid alla de tillfällen, då man söker få dessa tullsatsen sänkta, så vill Riksdagen icke höra på det örat, liksom icke heller i de fall, då, såsom det vill synas, goda skäl föreligga för den uppfattningen att en skyddstullsats är orimlig och olämplig. Hur man än ser dessa saker ur skyddssynpunkt eller ur finanssynpunkt, måste man väl ändå i alla fall medgifva, att en sådan familj som den här nyss åberopade fått vidkännas en merutgift för varorna, uppgående till det belopp som nyss nämndes. Denna familj, som har 900 kronor att lefva på, har alltså för de uppräknade artiklarna en merutgift uppgående till nära 10 % af inkomsten. Men det är äfven en hel del andra lefnadskostnader som fördyras genom tullskyddssystemet såsom kläder, skodon m. m. Tullskyddssystemet fördyrar alltså enligt mitt och många förmenande i mycket hög grad lefnadskostnaderna.

Nu kan man ju säga, att detta icke är af någon så stor betydelse för kroppsarbetarne, därför att deras löner höjts i motsvarande grad. Jag bestrider emellertid alldeles bestämdt att detta påstående är riktigt, och vi ha äfven i vår motion sökt jäfva det samma genom att jämföra lönerna inom vissa industrigrenar här hos oss och i Danmark. Jag vill icke genom att anföra siffror förlänga debatten, men jag är i tillfälle att påvisa, hurusom lönerna här i Sverige inom en hel del områden icke äro i något afseende högre än i Danmark, utan äro lika stora, ja, i vissa fall kanske t. o. m. lägre hos oss. Men när lefnadskostnaderna i Danmark, såsom varande ett frihandelsland, äro väsentligen lägre än hos oss, förstår man att för hela småfolksgruppen, små tjänstemän och alla dessa som icke ha så stora inkomster, måste tillvaron blifva tristare och sämre här i vårt land.

Därtill kommer en annan synpunkt, som det synes mig att man härvidlag icke bör förglömma, nämligen den, att om vi skola tänka oss att kunna få till stånd en kraftig exportindustri, är det nödvändigt att reglera tulltaxan icke blott uppåt utan äfven nedåt. Man får lof att tänka sig, att arbetares och tjänstemäns löner icke få höjas alltför högt i förhållande till lönerna som gälla i de länder, med hvilka man skall konkurrera. Fasthålles den maximen, att lönerna icke få vara högre i Sverige än i med oss konkurrerande länder, medför detta att vårt lands arbetare ställas på en väsentligen lägre lefnadsstandard än andra länders arbetare med billigare lefnadskostnader. Jag har påpekat några synpunkter angående de orsaker, som enligt mitt förmenande bidraga till att lefnadskostnaderna äro så höga; och jag anser, att man måste försöka göra allt som är möjligt för att isynnerhet lifsmedel måste bli så billiga som möjligt.

När man läser tullbetänkandena från den tiden, då tullarna genomfördes, nämligen 1887, 1888 och 1902, men särskildt 1887, 1888, är det verkliga rörande att se, med hvilken optimism en hel

del folk betraktade tullskyddssystemet. Man ansåg, att om tullsystemet blefve infördt, detta skulle medföra, att kampen för tillvaron icke skulle bli så vidare ansträngande, Ja, det kan ju hända, att dessa förhoppningar i någon mån gått i uppfyllelse. Om vi t. ex. taga margarinfabrikanterna eller de stora godsägarna, så måste man ju säga, att tullskyddssystemet för dem varit till fördel. Men annars, om man går och frågar alla dessa som lefva af sina småbruk, samtliga Sveriges småbönder, både dem som sitta i denna kammare och dem som befinna sig utanför, frågar dem, huru tullarna varit för dem, om de varit dem till nytta eller icke, så kan jag för min enskilda del icke förstå annat, än att man skulle få ett bestämt nekande svar; och detta synes mig äfven framgå däraf, att man för hvarje år och nästan hvarje dag hör klagomål från dessa små landtmän öfver jordbrukets betryckta ställning, en klagan, som enligt mitt förmenande är fullt berättigad. Tullskyddssystemet har verkat nedtryckande och nedbrytande för dem, och icke till fördel; och då synes det mig, att de icke hafva någon större anledning nu än förr att jubla öfver tillvaron.

Vi hafva i vår motion tillåtit oss att göra en jämförelse mellan jordbrukets utveckling i Sverige och i Danmark under tullperioden. Bevillningsutskottet anser för sin del, att jämförelsen är haltande, och anser, att öfver hufvud taget en jämförelse icke kan göras. Nu är jag den förste att medgifva, att en jämförelse mellan två olika länder är svår, och svår äfven när det gäller två så närliggande länder som Sverige och Danmark, men jag bestrider bestämdt, att en sådan jämförelse är så absolut förkastlig, som utskottet förmenat. Men det är på detta område liksom på så många andra, att när en härskande majoritet eller ett parti, som har majoritet inom ett utskott, är *för* en viss mening och skall motivera sin sak, den naturligtvis vill underkänna andras åsikter. När det gäller att motivera fram en ny tull, då duger Danmark att taga till; och då säger man: Danmark har högre tull, och därför skola vi också ha högre tull. Då är det icke alls fråga om de olika förhållandena i Sverige och i Danmark. Då tullarna infördes 1888, så pekade man på Tyskland och tyckte, att därför att Tyskland hade spannmålstull, så skulle också vi ha det; tullen hade varit till fördel för Tyskland, och då blefve den det nog för oss också. Men om det hade varit så, att Tyskland haft frihandelssystem och vi tull på spannmål, då undrar jag, om man vid en jämförelse skulle funnit det lämpligt att gå till Tyskland för att hämta exempel. På samma sätt förhåller det sig, när man går till ett främmande land för att hämta stoff till exempelvis en ändring af strafflagen. Man tager då gärna ett demokratiskt land till jämförelse och säger: där gäller det och det straffet för det och det brottet, och därför skola vi också ha det. Men när det sedan gäller att göra reformer, då går man inte till det landet, utan till ett annat och säger: de hafva det så och så, så skola vi också göra. Då passar inte samma demokratiska land; och så är det äfven när det gäller tullarna. När det gäller att motivera fram en tull på industriartiklar, så går

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

man till ett land med tull både på lifsmedel och industriartiklar eller ett land, där man har tull enbart på industriartiklar. Då kan man mycket väl gå till Danmark eller Tyskland eller hvilket land som helst och söka förebild; men när det gäller att få fram bevis för frihandelns lämplighet i allmänhet eller för lämpligheten af frihandel med lifsmedel, då duger icke jämförelsen med något annat land. Detta är en iakttagelse som jag för min del icke kunnat underlåta att göra, och som jag tycker upprepar sig vid alla tillfällen, då frågor sådana som dessa komma till behandling.

Nu har bevillningsutskottet försökt att i någon mån få bevis för sina påståenden genom att draga fram andra siffror för Danmark än dem som vi visat, utan att dock på något sätt hafva underkänt våra siffror. Jag har i den vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservationen försökt att bemöta dessa siffror; men därutöfver är det ett annat påstående, som jag icke kan underlåta att peka på, innan jag gör mitt slutyrkande. Bevillningsutskottet säger på ett ställe: »Sålunda har jordbruket i Danmark en långt mera förhärskande ställning i förhållande till industrien, än hvad fallet är i Sverige.» Nu kommer det an på, hur man mäter industri och industri, och huru man mäter jordbruk och jordbruk. Jag vet icke, hvilket mått bevillningsutskottet haft för detta sitt påstående; men jag har försökt att få fram ett mått för detsamma och funnit, att detta påstående icke är riktigt. Det synes mig att man bör se till, huru många arbetare eller i allmänhet huru många personer som hafva sin bärning af den och den industrigruppen, och på denna grundval göra jämförelser. Om man då jämför antalet jordbrukare och personer som äro beroende af jordbruket i Sverige och antalet personer i motsvarande yrkesgrupp i Danmark, så kommer man till det resultatet, att i Sverige 45 procent af befolkningen är direkt beroende af jordbruket, medan i Danmark detta är fallet endast med 38 procent; således 7 procent mindre i Danmark än i Sverige. Enligt dessa statistiska siffror har alltså jordbruksbefolkningen i Sverige en procentuell öfvervikt öfver jordbruksbefolkningen i Danmark. Dessa siffror äro de senaste, jag fått reda på. De äro från folkräkningen 1900, och motsvarande siffror för Danmark äro från den 1 februari 1901. Om man därefter ser till, huru stor del af befolkningen som är sysselsatt inom industri och handverk i Sverige och i Danmark, så kommer man till det resultatet, att i Sverige 24 procent af befolkningen hafva sin utkomst af industri, handverk och skogsbruk, medan i Danmark 28 procent hafva sin utkomst af industri och handverk — i Danmark har man som bekant mycket ringa skogsbruk. Således, äfven på det området visa siffrorna, att industrien icke är så utvecklad i Sverige som i Danmark, och att det i vårt land icke är så många personer som där af äro beroende som i Danmark. Nu medger jag att procenttalen kunnat något förändras sedan 1900, men det har åtminstone för mig icke varit möjligt att få reda på senare siffror än för detta år.

Bevillningsutskottet förmenar, att en jämförelse mellan Sverige och Danmark kan vara möjlig och kan hafva något fog för sig, när

det gäller Skåne och vissa delar af Danmark. Ja, jag antar, att bevillningsutskottet väl ändå icke menat, att Skåne och Danmark äro lika, och att sålunda Skåne icke behöfver någon tull, enär Danmark icke har det; ty har utskottet menat på det sättet, så vill jag förklara, att Norrland och Dalarne icke behöfva några lifsmedelstullar, och då blir det bara Östergötland, Västergötland, Uppland och Södermanland och möjligen någon provins till i mellersta Sverige, som behöfva lifsmedelstullarne; och då tycker jag, att det kan vara så godt att taga bort dem när som helst.

Ja, jag har nu här försökt att i någon mån belysa den reservation, jag framställt. Jag har däri yrkat icke på spannmålstullarnes upphäfvande, utan på deras nedsättande: för omalen spannmål till 2 kronor 50 öre och för malen spannmål till 4 kronor 30 öre, allt per 100 kilogram. Detta är de tullsatser, som sattes 1888; och jag förmenar, att man nu icke gör något våldsamt grepp, om man går tillbaka till den tiden och sätter ned tullarna till hvad de då voro. Då spannmålstullarna år 1888 genomfördes, var man sannerligen icke så noga, att man vägde på fjäderlätta vågar för att utfinna den allmänna folkmeningen; utan då gick man utan skrupler till väga så, som majoriteten ansåg, att man borde bestämma. Nog tycker jag för min del, att man nu kunnat gå längre; och de exempel, vi i vår motion tagit fram, synas bevisa, att då det går för sig att odla spannmål i länder jämförliga med Sverige utan spannmålstull, så borde det kunna gå för sig i Sverige också. Men jag kan för min del icke förbise, att det finnes ett samband mellan spannmålstull och andra tullar, och därför har jag stannat vid att begära en nedsättning till de belopp, som första gången sattes. Jag anser sålunda, att det finnes goda skäl för ett sådant yrkande, och jag anser, att ett sådant yrkande borde kunna vinna Riksdagens bifall.

Det kan synas, att en så liten tullnedsättning som den här föreslagna icke skulle spela så stor roll. Men det är i alla fall så, att den bildade början till en ny ära, början till en sänkning och till en tid, då lifsmedelsprisen icke skulle stiga i höjden för hvarje dag; och om vi sedan genom andra lagstiftningsåtgärder försökte att göra hvad som är möjligt för att gynna och hjälpa jordbruk, industri och handverk, samfärdsel och organisationer på olika områden, så att vi äfven dymedelst kunde få billigare lefnadskostnader, så synes det mig, att vi genom denna första åtgärd skulle hafva banat vägen för dessa bättre förhållanden.

Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka afslag å bevillningsutskottets hemställan och bifall till den af mig afgifna reservationen, hvilken jag i punkt a) begär att få sammanfatta i följande yrkande:

Spannmål:

omalen:

74.	råg, hvete och korn; äfvensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda	100 kg. 2 kr. 50 öre
78.	andra slag.....	100 kg. 2 kr. 50 öre.

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Branting, Tengdahl, Blomberg, Hasselquist, Rissén, Persson* i Stockholm, *Åberg*, friherre *Palmstierna, Wallin, Borg, Kjellberg, Lindley, Lindberg, Wavrinsky, Wallis, Kobb, Svensson* i Nyköping, *Kropp, Waldén, Linders, Leksell, Förssell. Berg* i Munkfors, *Strömberg, Rundgren, Larsson* i Västerås, *Berg* i Göteborg, *Lindblad, Karlsson* i Fjäl, *Carlsson* i Malmberget, *Johansson* i Stockholm och *Tynell*.

Herr Jesperson: Herr talman, mina herrar! Det har här yrkats på nedsättning af spannmålstullen. Denna sak har ju varit före åtskilliga gånger till och med så sent som riksdagen 1908. Detta yrkande afstyrktes då af bevillningsutskottet och Riksdagen beslöt också att bibehålla de då och ännu gällande tullsatserna. Det oaktadt försöker man ju från visst håll att få bort eller nedsätta dessa spannmålstullar, på samma gång som man yrkar på höjande af vissa industritullar. Det förundrar mig på det högsta, att man anser, att landtbruket skall kunna undvara skydd för sina produkter eller skall kunna tåla, att detta skydd nedsättes, och att man på samma gång begär från samma håll att få ökad tullskydd för industrialster.

Vi fingo här i kammaren för ett par dagar sedan till oss samtliga kammarens ledamöter utdeladt ett upprop från en del glasbruksarbetare om att få tullen på glas höjd. Denna tullförhöjning gäller just en sådan dimension på glas, att jag för min del motsatt mig denna tullökning, därför att jag anser, att det här gäller en ren konsumtionsartikel, och att en tullförhöjning på densamma skulle innebära ett fördyrande af kostnader för byggnader i allmänhet, sådana som den stora allmänheten använder. Det oaktadt har, som sagdt, en del arbetare yrkat på att få en sådan tullförhöjning, men på samma gång kommer det från samma håll ett yrkande om nedsättning af tullen på landbruksprodukter. Jag kan icke finna annat, än att detta är ett ganska inkonsekvent förfarande, och det förvånar mig på det högsta, att man på det sättet anser, att endast jordbruket skall vara utan skydd, men att industrien skall skyddas för att kunna uppehålla de höga arbetslönerna. Jag tror, att om det skulle lyckas att få ned spannmålstullarna, skulle det bli en ständig sträfvan från detta håll att också få bort industritullarna eller att få dem sänkta. Jag undrar då, om icke från arbetarnas sida det skulle bli en bra dålig uträkning med hvad man åstadkommit.

Jag anser för min del åtminstone, att det är bättre och bäst att bibehålla spannmålstullarna vid deras nuvarande belopp, då man också kan bibehålla arbetslönerna och möjligen i någon mån höja dem. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag vill säga den siste ärade talaren, att det är alldeles oriktigt att bygga ett antagande om en genomgående önskan och tendens hos industriarbetarna

att få så höga industritullar som möjligt på den hemställen, som är gjord från vissa glasbruksarbetare i Värmland. Denna hemställen får väl stå för dessa arbetares räkning, helst som sättet, på hvilket den tillkommit, ej ännu är undersökt. En sådan framställning kan komma till på mångahanda sätt. Vi äro väl icke helt blinda för, — jag för min del åtminstone har fullständigt klart för mig — att det har ofantliga vådor med sig att bygga hela industrien på eller utvidga den uteslutande med tullskyddssystem. En sådan ordning sätter nämligen industriidkarna i ett land, och äfven i vårt land, i flera afseenden i en öfvertagsställning gentemot såväl konsumenterna som arbetarna. Ju mera den utländska konkurrensen afskäres och den inhemska produktionen blir ensam härskande på marknaden, dess mera få industriidkarne naturligtvis den ställning, att de icke blott kunna sköta och utveckla sin industri, utan äfven i hvad angår deras förhållande till arbetarna ett bestämt öfvertag gentemot dem.

Det är flera industrier, som bära vittne därom. En industri, t. ex. skoindustrien, har ju ett ganska högt utveckladt tullskydd, som så godt som afskär import från utlandet, och fabrikerne inom den industrien kunna etablera tillställningar i arbetsförhållandena fullständigt utan risk för, att det skall komma in utländsk vara, som kan på något sätt konkurrera och sätta deras maktställning i fara. Det kan jag försäkra den siste ärade talaren, att icke är den frågan fullständigt utredd, och det är just det, vi begärt utredning om, nämligen huruvida eller i hvilken utsträckning ett tullskyddssystem för industrien kan vara tillrädligt, och om det ej kan tänkas äfven andra möjligheter för att här i landet uppmuntra och hålla den industri om ryggen, som har fruktan för utländsk konkurrens.

Hvad nu särskildt angår den punkt, som här föreligger, skulle jag mycket väl kunna ansluta mig till det, som framförts af herr Eriksson i Grängesberg, men jag har känt mig föranlåten att begära ordet för att särskildt fästa uppmärksamheten på ett uttalande, som dock under ämbetsansvar är till tulltaxekommitténs betänkande afgifvet af ett kungl. svenskt ämbetsverk. Man får i alla fall icke förbise, hvad som säges från ett ämbetsverk, som har möjlighet till att se öfver icke blott jordbrukets, utan äfven handels och industriens områden. Kommerskollegium säger i sitt utlåtande öfver punkten rörande spannmål:

»Såsom allmänt känt och jämväl af tulltaxekommittén i dess statistiska utredning påvisadt, har det svenska jordbruket under de senaste årtiondena utvecklats i riktning från sädesproduktion till frambringande af ladugårdsprodukter. Härigenom har behövet af från andra länder importerad brödsäd, framför allt hvete, ständigt ökats, under det att exporten af såväl hvete som råg efter hand gått tillbaka och numera nästan aldeles afstannat. Det vill synas, som om med hänsyn härtill tiden vore inne att öfverväga, huruvida icke vissa modifikationer i nu gällande tullagstiftning i fråga om spannmål kunde vara påkallade.

Det torde för öfrigt vara obestriddigt, att spannmålstullar bidraga till att fördyra de för flertalet af landets befolkning nöd-

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)

vändigaste lifsmedlen, hvarigenom ock ett afsevärdt men tillfogas den inhemska industrien. Åmbetsverken vilja visserligen med hänsyn till nämnda tullskydds stora statsfinansiella betydelse icke ifrågasätta, att detsamma skulle omedelbart upphävas, men kunna ej underlåta framhålla såsom ett högeligen behjärtansvärdt önskemål, att tullfrihet å spannmål tillförsäkras landets starkt brödkonsumerande befolkning, så snart omständigheterna medgifva det.»

Det är ett steg i den riktning vi afsett med vår motion, nämligen att få en sänkning af tullen å spannmål, äfven förarbetad, till det belopp, som bestämdes, när tullen först åsattes; och jag tror mig, herr talman, tala icke blott i alla svenska kroppsarbeters och lönearbeters namn, utan äfven i andra stora folkklassers namn, när jag yrkar bifall till den reservation, som är vidfogad denna punkt af utskottets betänkande. Det finnes intet så starkt framträdande behof i landet som det, att priset å lifsförnödenheter skall sänkas. Vi se af statistiken, att import af lifsmedel, särskildt spannmål, trots tullskyddet ändå icke kan undvikas. Under det skydd, som jordbruket åtnjutit under alla dessa år, har man ej varit i stånd att drifva upp produktionen, så att den fyller landets behof af brödsäd. Brödsäd måste importeras, och då den måste importeras och denna import är belagd med tull, så fördyrar detta varan betydligt, en fördyring, som konsumenterna måste betala. Det föreligger dessutom ytterligare ett positivt skäl, och det är det, att all utveckling inom jordbruket ju tenderar till smådrift, och smådriften inom jordbruket öfvergår mer och mer till boskapsskötsel, till framalstrande af ladugårdsprodukter, hvarigenom sädesproduktionen ej blir så förhärskande. Tullen å brödsäd kommer förnämligast de stora jordbesittarna till godo och kommer i mycket liten utsträckning åtminstone småbrukarna till godo. Däremot står krafvet från andra stora samhällsklasser att få detta normerande lifsmedelspris sänkt, och jag tror, att Riksdagens Andra kammare skulle göra en mycket god, en förständig gärning, om den bifölle denna reservation.

Det är en annan sak, på hvilken jag i samband härmed vill fästa kammarens uppmärksamhet. Det är den rörelse, som försiggått bland löne- och kroppsarbetarna under alla dessa år, som detta tullskyddssystem ägt bestånd. I tulltaxekommitténs betänkande drages det fram en hel del siffror — — — jag vill ej trötta kammaren med några citat, ty jag förstår, att man icke nu är fallen för lång och mycken diskussion i denna sak — — — som bevis på, hur landets välstånd vuxit, hur nationalförmögenheten vuxit, hur inkomsten af industrien vuxit, men hvad hjälper allt detta, när svårigheterna för arbetarne att draga sig fram växa? Då blir ju allt detta endast i allra högsta grad relativt. Under alla dessa år ha Sveriges arbetare fört en förtviflad kamp för existensen; ty hvad är hela detta fackföreningssträfvande från lönearbetsarnes sida annat än en nödvändighet för dem att från den industri, där de äro sysselsatta, få ut så mycket i arbetslön, att det räcker till den dagliga

existensen, framför allt att köpa lifsförnödenheter för. För detta ha de bildat sina organisationer, för detta ha de gått ut i sina lönerörelser, och för detta ha de tvingats ut i strejker. Arbetsgifvarna ha svarat med lockouter; och när man förfasar sig öfver Sverige som strejkernas land framför andra länder under de senaste åren, får man ej ett ögonblick glömma, att just dessa lönerörelser, denna kamp ifrån kroppsarbetarnas sida har haft sitt förnämsta upphof i fördyrandet af lifsmedlen.

Det föreligger en tendens till utveckling af vår industri. Bland annat det beslut, vi fattade här på förmiddagen, att tillgodogöra oss vattenkraften i Norrland, något, som väl sedermera, om det slår väl ut, kommer att fortsättas och vidare utvecklas, innebär ju i och för sig, att Riksdagen sagt ifrån, att den önskar en utveckling af den svenska industrien.

Sålunda kommer gentemot jordbrukarnas önskan om, att arbetskraften skall stanna inom jordbruket, i fortsättningen en mycket stark tendens ifrån industriens sida, understödd af statsmakterna, att göra sig gällande, åsyftande, att armarna skola dragas öfver till industrien. Hvad finnes väl, som tydligare än det nödvändiga fysiska underhållet af denna till industrien öfvergående arbetskraft talar för lifsmedlens förbilligande? Och jag känner mig i denna stund icke öfvertygad om, att ett förbilligande af lifsmedlen för industriarbetarne och andra stora samhällsgrupper dessutom skulle verka så ruinerande på jordbruket, att icke äfven jordbrukarna skulle, med tillämpande af tekniska framsteg på sitt område och med tillämpande af utvecklingen af alla de statsrättsliga åtgärder, som kunna företagas genom riksdagsbeslut till utvidgande af möjligheterna till förvärf af jord här i landet, kunna reda sig äfven med denna nu föreslagna nedsättning af spannmålstullarna.

På grund af dessa förut af mig anförda, för mig mycket starkt vägande skäl, föreligger ett starkt behof af ett förbilligande af lifsmedlen här i landet, ett förbilligande, som normeras af billigare pris på spannmål och mjöl. Detta mycket starka behof och tanken på den framtid, som kommer, där flera och flera armar skola dragas in i industrien, allt detta gör, att jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den reservation, som är bifogad utskottets betänkande om sänkande af spannmålstullarna till de belopp, som i reservationen äro föreslagna.

Herr Söderberg i Stockholm, som omedelbart härefter ånyo erhöll ordet, yttrade vidare: Herr talman! Jag förbisåg den lilla ändring, herr Eriksson i Grängesberg gjort i sitt yrkande, och jag ber på grund däraf att få återtaga mitt nyss framställda yrkande och ansluta mig till herr Erikssons sist framställda yrkande.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag anhåller att få yrka afslag på utskottets hemställan i punkterna d) och e) samt bifall till min reservation.

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkommande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

Herr Jespersen: Herr talman! Jag skall inskränka mig till ett par påpekanden med anledning af de yrkanden, som framstälts från andra håll. Herr Eriksson i Grängesberg nämnde, att han gjort en uträkning af tullarnas inverkan på kostnaden för det mjöl, en familj konsumerar pr år, och att denna beräkning hade visat, att tullskyddet ökade familjens utgifter för mjöl med 31 kronor 70 öre pr år. Då herr Eriksson icke framställt något yrkande på tullens borttagande, utan endast på dess nedsättning, undrar jag, om denna sänkning kan vara af den betydelse, att det är värdt att för dess skull göra en ändring i systemet och samtidigt för landtbrukarne försvåra möjligheten att hålla arbetslönerna uppe vid den nivå, till hvilken de kommit. Jag för min del tror, att det är klokast att bibehålla de nuvarande tullarne och yrkar därför fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren i Skog: Herr talman, mina herrar! Ingen politisk fråga ingriper så djupt i nationens ekonomiska lif som just den nu föreliggande frågan om spannmålstullarna; i synnerhet gäller detta allmogen, hvars hufvudsakliga födoämne spannmålen utgör. Ingen finanspolitisk fråga har heller föregåtts af så vackra förespeglingar och så fagra löften som spannmålstullfrågan. Jag tillåter mig äfven säga på grund af 20-årig erfarenhet, att ingen fråga har åstadkommit så mycken oro i landet som just denna, ingen fråga har efterföljts af så stora misräkningar och svikna förhoppningar.

Det var icke alls underligt, att tullfrågan slog igenom, när uppgjorda beräkningar gäfvos vid handen, att tulltaxan skulle tillföra statskassan lika många miljoner kronor per år, som hela statsbudgeten uppgick till för 30 å 40 år sedan. Jag her att få erinra de herrar ledamöter i denna kammare, som voro tillstädes vid remissen af statsverkspropositionen år 1895, hurusom dåvarande statsministern, excellensen Boström då sade, att den föreslagna tullförhöjningen på malen och omalen spannmål icke vore påkallad af något statsverkets behof eller vidtagen för statsregleringens skull, utan den hade kommit till för att upphjälpa jordbruksnäringen. Med den förutvarande spannmålstullen kunde detta icke ske tillräckligt effektivt, men med den vid detta tillfälle föreslagna tullen skulle jordbruksnäringen vinna ett sådant uppsving, att Sverige skulle vara i tillfälle att producera sitt behof af brödsäd. På samma gång skulle man också gifva de svenska arbetarne ökade arbetstillfällen och höjda arbetslöner.

Dessa påståenden bestyrktes af herr Eriksson i Bjärsby och antogs af det då nyligen sammanslagna landtmannapartiet såsom kungsgord. Men Hans Maj:ts Konung Oscar II hade nog en annan syn på frågan, hvilket framgår af hans diktamen till statsrådsprotokollet år 1888. Där heter det, att af dessa tullmedel borde beredas varaktiga förmåner för de klasser, som endast hafva olägenheter af systemet. Dessa Hans Maj:ts bevingade ord mottogos landet rundt som ett kungligt löfte, och sannolikt var det med anledning af denna diktamen, som ett första steg togs på arbetarförsäkringens område.

Längre ha vi inte kommit, och för att nå det mål, som hägrar för ålderdoms- och invaliditetspensioneringsfrågans förespråkare, har ingenting åtgjorts.

Nå, hur har det nu gått med de Boströmska spådomarna, att Sverige skulle blifva i tillfälle att odla sitt behof af brödsäd, om vi finge den förhöjda tullen? Ja, därpå gifver den vid tulltaxekommitténs betänkande bifogade statistiken ett eklatant och bestämdt svar. Där påvisas, hurusom importen af spannmål nära nog regelbundet ökats år efter år, under det att exporten af spannmål lika regelbundet är efter år minskats. Följaktligen utgör denna tull numera icke någon skyddstull för den svenska spannmålsproduktionen, därför synes det mig vara rätta tillfället att nu sänka spannmålstullarna. Af samma statistik framgår, att export af smör och fläsk mer än femdubblats under senaste femton åren, hvilket bevisar, att en omläggning af jordbruket försiggått så, att de södra, de egentliga spannmålsproducerande provinserna anlagt mera på betodling och ladugårdsskötsel. Och således äro vi för framtiden hänvisade till import af spannmål, och således har spannmålstullen upphört att verka såsom tullskydd.

Se vi åter på, huru det gick med de ökade arbetstillfällena och de höjda arbetslönerna, så kan jag i korthet konstatera, att åtminstone inom Ångermanland har efter 1890, eller efter tullarnas införande, aldrig de arbetslöner uppnåtts, som voro gängse under 1870- och 1880-talen.

Nå, då kan man med skäl fråga: Hvad hafva tullarna gifvit oss under dessa 20 år? Då torde vi väl alla vara eniga om, att de gifvit oss ökade lefnadskostnader, det är både känt och erkänt af kammaren många gånger. Och som en naturlig följd däraf har Riksdagen, sin plikt likmätigt, år efter år nödgats reglera och höja lönerna och arfvodena för statens ämbets- och tjänstemän, hvilket ju i och för sig må vara godt och bra.

Nu finnes det äfven en öfvervägande stor klass, som vi kalla för arbetarne, i hvilken ingå äfven små jordbrukare. Äfven de ha fått sina lefnadskostnader ökade, så mycket mera som de konsumera mest af de hårdast beskattade lifsmedlen. Därför nödgas arbetarne gå till sina arbetsgifvare och begära lörens höjande i förhållande till de ökade lefnadskostnaderna, men på en sådan begäran få de af sina arbetsgifvare i regel det svaret: nej, konjunkturerna äro ej sådana, att jag kan öka arbetslönen. Min industri bär icke ökade kostnader, och hellre än att drifva en industri, som går med förlust, nödgas jag nedlägga min rörelse. Sålunda hotar spannmålstullsystemet den svenska industrien och har icke så litet oroit densamma, och tullsystemet kan sålunda sägas ha skapat det spända förhållande, som under senaste åren varit rådande mellan arbetare och arbetsgifvare och till och med vara grundorsaken till de uppslitande striderna dem emellan med strejker och lockouter samt en osedvanligt stor emigration, förhållanden, som voro okända före tullsystemets dagar.

I våra dagar, när det talas så vackert om nationell samling, om Sverige åt svenskarna, om svenskhetens bevarande, om fosterlands-

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

*Angående
förordning
med tulltaxa
för inkom-
mande varor.
(Forts.)*

kärlekens höjande under hägnet af en religiös renässans, tror jag verkligen, att alla dessa lofvärda mål skulle mycket lättare vinnas och bevaras, om Riksdagen och regeringen göra hvad på dem ankommer för att bereda de flesta svenska medborgare den möjligast bästa utkomst och trefnad. Vi kunna icke begära någon känsla af tillfredsställelse hos arbetaren, som anser, att denna skatt utgör en klasskatt. Uttrycket må förlåtas mig, det är icke mitt, men jag skall be att få framlägga ett belysande exempel, som rättfärdigar omdömet, att spannmålstullen är en klasskatt. På mitt hemman bor en smed, som där hyr bostad, och som har hustru och fem minderåriga barn. Det är en mycket aktningsvärd man, arbetsam och duglig, kunnig i sitt yrke och samhällsbevarande, till och med starkt religiös. Han säger till mig: jag får skatta med 6 1/2 öre per kilo icke blott för mig själf och min hustru, utan jämväl för mina minderåriga barn för rättigheten att äta bröd, men Lindgren slipper den skatten. Jag kan icke motsäga honom. Tulltaxan kan icke göra mig vare sig nytta eller skada, enär jag icke producerar spannmål till afsalu och icke heller i egentlig mening köper sådan, utan tar min brödsäd från egen åker. Följaktligen, om sädestunnan skulle draga en tull af 50 kronor, skulle det hvarken skada eller gagna mig. Det har blott den verkan, att jag får af min åker en säd, som är värd 50 kronor mer per tunna. Vi kunna således icke begära, att arbetaren skall känna sig tillfredsställd och glad, när han icke ser sig i stånd att med sitt idoga arbete tillgodose sin egen och sin familjs nödtrft, och icke heller kunna vi begära, att han med glädje skall lämna sina egna intressen, sitt hem, kanske hustru och barn för att öfva sig för landets försvar, när han icke kan förse sin familj med tillräckliga existensmedel under sin frånvaro.

För att vi skola få slut på dessa strider mellan arbetare och arbetsgifvare, på dessa, jag kan säga ruinerande, konflikter, för att stäfja den alltmera kring sig gripande antimilitaristiska rörelsen, och för att möjligen söka minska den öfverhandtagande massemigrationen, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den af herr Eriksson i Grängsberg afgifna reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden och ytterligare en talare anmält sig för yttrandes afgifvande, uppsköts den vidare behandlingen af förevarande betänkande äfvensom handläggningen af öfriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 4.46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.